

Sytuacja osób starszych w Polsce w 2022 r.

Sytuacja osób starszych w Polsce w 2022 r.

Główny Urząd Statystyczny
Urząd Statystyczny w Białymstoku

Opracowanie merytoryczne
Urząd Statystyczny w Białymstoku

pod kierunkiem
Ewy Kamińskiej-Gawryluk

Zespół autorski
dr hab. Dorota Wyszowska
Magdalena Gabińska, Sylwia Romańska

Skład i opracowanie graficzne
Marzena Bylińska

ISSN 2956-8358

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła

Przedmowa

Przekazujemy Państwu kolejną edycję publikacji o osobach starszych w Polsce, której celem jest scharakteryzowanie różnych aspektów życia seniorów i opis ich cech demograficznych. W opracowaniu za osoby starsze przyjęto osoby w wieku 60 lat i więcej stosownie do uregulowań ustawy z dnia 11 września 2015 r.

W roku 2022 następowało stopniowe wygaszanie epidemii COVID-19, której skutki szczególnie mocno odczuwały osoby starsze w latach poprzednich. Spadek liczby zachorowań skutkowałam zmniejszeniem śmiertelności osób starszych. Nastąpił powrót seniorów do aktywności społeczno-kulturalnej. Znalazło to odzwierciedlenie w prezentowanych w publikacji danych i wskaźnikach.

Do przygotowania opracowania zostały wykorzystane najnowsze dostępne wyniki badań prowadzonych przez Główny Urząd Statystyczny w ramach Programu badań statystycznych statystyki publicznej, dane zbiorcze opracowywane w GUS na podstawie sprawozdawczości resortowej oraz dane pozyskane ze źródeł administracyjnych. Na ich podstawie dokonany został opis cech demograficznych populacji osób starszych oraz analiza ich sytuacji ekonomicznej i mieszkaniowej. W publikacji zaprezentowano także wyniki eksperymentalnych statystyk rynku pracy, dotyczące pracujących osób starszych posiadających ustalone prawo do emerytury. Przedstawione też zostały wybrane kwestie związane ze zdrowiem i opieką zdrowotną, pomocą społeczną oraz aktywnością osób starszych.

Zapraszamy Państwa do zapoznania się z publikacją i wyrażamy nadzieję, że będąc źródłem wielu informacji o osobach starszych, spotka się ona z zainteresowaniem i pozytywnym przyjęciem. Jednocześnie pragniemy podziękować Gestorom źródeł administracyjnych – Narodowemu Funduszowi Zdrowia oraz Biuru Informacji Kredytowej za współpracę i przekazane informacje, które wzbogaciły treść publikacji. Będziemy wdzięczni za wszelkie uwagi i sugestie dotyczące jej zawartości oraz prowadzonych przez nas badań w zakresie podjętym w opracowaniu.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego w Białymstoku

Ewa Kamińska-Gawryluk

Prezes
Głównego Urzędu Statystycznego

dr Dominik Rozkrut

Warszawa, Białystok, grudzień 2023 r.

Spis treści

	Str.
Przedmowa	3
Spis treści	4
Spis tablic	5
Spis wykresów	6
Objaśnienia znaków umownych. Ważniejsze skróty	9
Synteza	10
Rozdział 1. Osoby starsze w Polsce	13
1.1. Liczba i struktura ludności w wieku 60 lat i więcej	13
1.2. Przeciętne dalsze trwanie życia, umieralność osób w wieku 60 lat i więcej	19
1.3. Prognoza demograficzna w perspektywie do 2060 r.	22
Rozdział 2. Sytuacja ekonomiczna i mieszkaniowa osób starszych	25
2.1. Aktywność ekonomiczna	25
2.2. Sytuacja finansowa	30
2.3. Sytuacja mieszkaniowa	39
2.4. Subiektywna ocena sytuacji materialnej	41
Rozdział 3. Stan i ochrona zdrowia oraz pomoc społeczna – wybrane zagadnienia dotyczące osób starszych	43
3.1. Ambulatoryjna opieka zdrowotna	43
3.2. Stacjonarna i uzdrowiskowa opieka zdrowotna	45
3.3. Wydatki publiczne na ochronę zdrowia	48
3.4. Pomoc społeczna	52
Rozdział 4. Aktywność osób starszych	56
4.1. Uczestnictwo w zajęciach uniwersytetów trzeciego wieku	56
4.2. Aktywność społeczno-kulturalna – wybrane zagadnienia	58
4.3. Korzystanie z Internetu	62
Uwagi ogólne	65

Spis tablic

	Str.
Tablica 1. Osoby w wieku 60 lat i więcej według płci, miejsca zamieszkania oraz grup wieku w 2022 r.	17
Tablica 2. Współczynnik feminizacji w 2022 r.	18
Tablica 3. Przeciętne dalsze trwanie życia w 2022 r.	19
Tablica 4. Współczynnik zgonów w 2022 r.	21
Tablica 5. Udział osób w wieku 60 lat i więcej w liczbie ludności ogółem danej grupy według płci (prognoza)	23
Tablica 6. Współczynnik feminizacji (prognoza)	24
Tablica 7. Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 60–89 lat według płci i miejsca zamieszkania w 2022 r.	25
Tablica 8. Bierni zawodowo w wieku 60–74 lata według wybranych przyczyn bierności w 2022 r.	25
Tablica 9. Struktura pracujących i wykonujących umowy cywilnoprawne w wieku 60 lat i więcej posiadających ustalone prawo do emerytury według płci i grup wieku w 2022 r.	27
Tablica 10. Osoby pobierające emerytury i renty z tytułu niezdolności do pracy według płci i instytucji wypłacających świadczenia w 2022 r.	34
Tablica 11. Gospodarstwa domowe wyłącznie z osobami w wieku 60 lat i więcej w mieszkaniach wyposażonych w instalacje w 2022 r.	39
Tablica 12. Subiektywna ocena użytkowanego mieszkania w 2022 r.	40
Tablica 13. Subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych w 2022 r.	41
Tablica 14. Porady udzielone w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2022 r.	43
Tablica 15. Struktura porad ambulatoryjnych udzielonych osobom w wieku 65 lat i więcej według rodzaju porad w 2022 r.	44
Tablica 16. Zakłady stacjonarne pomocy społecznej w 2022 r.	52
Tablica 17. Miejsca w zakładach stacjonarnych pomocy społecznej w 2022 r.	53
Tablica 18. Usługi opiekuńcze dla osób w wieku 60 lat i więcej w 2022 r.	55
Tablica 19. Członkowie kół, klubów lub sekcji w centrach, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach w 2022 r.	59
Tablica 20. Członkowie grup artystycznych w centrach, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach w 2022 r.	61
Tablica 21. Udział osób korzystających z Internetu w ciągu ostatnich 3 miesięcy w liczbie osób danej grupy wieku według częstotliwości korzystania w 2022 r.	63
Tablica 22. Udział osób korzystających z Internetu sprawach prywatnych w ciągu ostatnich 3 miesięcy w liczbie osób danej grupy wieku według wybranych celów	63

Spis wykresów

	Str.
Wykres 1. Udział osób w wieku 60 lat i więcej w liczbie ludności ogółem	13
Wykres 2. Osoby w wieku 60 lat i więcej według województw w 2022 r.	14
Wykres 3. Udział osób w wieku 60 lat i więcej w ludności ogółem według województw w 2022 r.	14
Wykres 4. Struktura osób w wieku 60 lat i więcej według grup wieku	15
Wykres 5. Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi (w wieku 65 lat i więcej) ..	16
Wykres 6. Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi (w wieku 65 lat i więcej) według województw w 2022 r.	16
Wykres 7. Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	17
Wykres 8. Współczynnik feminizacji populacji osób w wieku 60 lat i więcej według województw w 2022 r.	18
Wykres 9. Przeciętne dalsze trwanie życia osób w wieku 60 lat według płci	19
Wykres 10. Przeciętne dalsze trwanie życia osób w wieku 60 lat według płci oraz województw w 2022 r.	20
Wykres 11. Struktura zgonów osób w wieku 60 lat i więcej według grup wieku w 2022 r.	20
Wykres 12. Współczynnik zgonów osób w wieku 60 lat i więcej według płci	21
Wykres 13. Współczynnik zgonów osób w wieku 60 lat i więcej według województw w 2022 r.	22
Wykres 14. Ludność według płci i wieku	23
Wykres 15. Ludność w wieku 60 lat i więcej (prognoza)	24
Wykres 16. Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 60–89 lat według województw w 2022 r.	26
Wykres 17. Udział osób w wieku 60 lat i więcej w ogólnej liczbie bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy	27
Wykres 18. Udział pracujących i wykonujących umowy cywilnoprawne w wieku 60 lat i więcej posiadających ustalone prawo do emerytury w ogólnej liczbie osób w wieku 60 lat i więcej według województw w 2022 r.	28
Wykres 19. Struktura pracujących i wykonujących umowy cywilnoprawne w wieku 60 lat i więcej posiadających ustalone prawo do emerytury według grup sekcji PKD w 2022 r.	29
Wykres 20. Udział pracujących i wykonujących umowy cywilnoprawne w wieku 60 lat i więcej posiadających ustalone prawo do emerytury w ogólnej liczbie pracujących oraz wykonujących umowy cywilnoprawne według grup sekcji PKD w 2022 r.	30
Wykres 21. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny i przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2022 r.	31
Wykres 22. Struktura dochodu rozporządzalnego na 1 osobę w gospodarstwach domowych złożonych wyłącznie z osób w wieku 60 lat i więcej w 2022 r.	32
Wykres 23. Zasięg ubóstwa skrajnego w gospodarstwach domowych	32
Wykres 24. Przeciętna miesięczna emerytura brutto z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych i jej relacja do przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej	33

	Str.
Wykres 25. Przeciętna miesięczna emerytura brutto z Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego i jej relacja do przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej	34
Wykres 26. Liczba świadczeniobiorców zasiłków stałych w wieku 60 lat i więcej przypadająca na 10 tysięcy osób w wieku 60 lat i więcej według województw w 2022 r.	35
Wykres 27. Wartość zobowiązań kredytowych osób w wieku 60 lat i więcej	36
Wykres 28. Przeciętne zadłużenie 1 kredytobiorcy w wieku 60 lat i więcej z tytułu kredytów konsumpcyjnych według województw w 2022 r.	37
Wykres 29. Przeciętne zadłużenie 1 kredytobiorcy w wieku 60 lat i więcej z tytułu kredytów hipotecznych według województw w 2022 r.	38
Wykres 30. Przeciętne zadłużenie 1 kredytobiorcy w wieku 60 lat i więcej z tytułu kart kredytowych i limitów debetowych według województw w 2022 r.	38
Wykres 31. Przeciętna liczba porad udzielonych w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej przypadająca na 1 mieszkańca w 2022 r.	44
Wykres 32. Poradnie geriatryczne według województw w 2022 r.	45
Wykres 33. Oddziały geriatryczne	45
Wykres 34. Oddziały geriatryczne według województw w 2022 r.	46
Wykres 35. Struktura pacjentów zakładów opieki długoterminowej według grup wieku w 2022 r.	46
Wykres 36. Kuracjusze zakładów uzdrowiskowych w wieku 65 lat i więcej według województw w 2022 r.	47
Wykres 37. Struktura kuracjuszy zakładów uzdrowiskowych w wieku 65 lat i więcej w opiece stacjonarnej według sposobu finansowania w 2022 r.	47
Wykres 38. Udział kosztów refundacji leczenia szpitalnego osób w wieku 60 lat i więcej w kosztach refundacji leczenia szpitalnego ogółem według województw w 2022 r.	48
Wykres 39. Udział kosztów refundacji ambulatoryjnych świadczeń specjalistycznych udzielonych osobom w wieku 60 lat i więcej w kosztach refundacji ambulatoryjnych świadczeń specjalistycznych ogółem według województw w 2022 r.	49
Wykres 40. Wydatki Narodowego Funduszu Zdrowia na refundację świadczeń opieki zdrowotnej w zakresie geriatry w województwach w 2022 r.	50
Wykres 41. Wydatki Narodowego Funduszu Zdrowia na refundację świadczeń opieki zdrowotnej w zakresie geriatry na 1 osobę w wieku 60 lat i więcej według województw w 2022 r.	50
Wykres 42. Wydatki Narodowego Funduszu Zdrowia na refundację świadczeń opieki hospicyjnej i paliatywnej na 1 osobę w wieku 60 lat i więcej według województw w 2022 r.	51
Wykres 43. Mieszkańcy zakładów stacjonarnych pomocy społecznej w wieku 60 lat i więcej według województw w 2022 r.	53
Wykres 44. Struktura mieszkańców zakładów stacjonarnych pomocy społecznej w wieku 60 lat i więcej według grup wieku w 2022 r.	54
Wykres 45. Udział osób w wieku 60 lat i więcej w liczbie mieszkańców wybranych typów zakładów stacjonarnych pomocy społecznej w 2022 r.	54
Wykres 46. Uniwersytety trzeciego wieku według województw w roku akademickim 2021/2022	56
Wykres 47. Słuchacze uniwersytetów trzeciego wieku według województw w roku akademickim 2021/2022	57

	Str.
Wykres 48. Struktura słuchaczy uniwersytetów trzeciego wieku według grup wieku w roku akademickim 2021/2022	57
Wykres 49. Udział czytelników powyżej 60 roku życia zarejestrowanych w bibliotekach publicznych w ogólnej liczbie czytelników według województw w 2022 r.	58
Wykres 50. Udział osób powyżej 60 roku życia w ogólnej liczbie członków kół, klubów, sekcji w centrach, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach według województw w 2022 r.	59
Wykres 51. Udział osób powyżej 60 roku życia w ogólnej liczbie członków grup artystycznych w centrach, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach według województw w 2022 r.	60
Wykres 52. Udział wolontariuszy w liczbie osób danej grupy wieku w 1 kwartale 2022 r.	61
Wykres 53. Udział osób korzystających z Internetu w ciągu ostatnich 3 miesięcy w liczbie osób danej grupy wieku	62

Objaśnienia znaków umownych

Symbol	Opis
Kreska (-)	zjawisko nie wystąpiło
Znak Δ	oznacza, że nazwy zostały skrócone w stosunku do obowiązującej klasyfikacji
„W tym”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy

Ważniejsze skróty

Skrót	Znaczenie
tys.	tysiąc
mln	milion
mld	miliard
zł	złoty
p. proc.	punkt procentowy
r.	rok
tj.	to jest
itp.	i tym podobne
UTW	Uniwersytet Trzeciego Wieku
PKD	Polska Klasyfikacja Działalności
NFZ	Narodowy Fundusz Zdrowia
KRUS	Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego
BIK	Biuro Informacji Kredytowej
PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
GUS	Główny Urząd Statystyczny
ZUS	Zakład Ubezpieczeń Społecznych
MON	Ministerstwo Obrony Narodowej
MSWiA	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji
MS	Ministerstwo Sprawiedliwości

Synteza

W 2022 r. obserwowano kontynuację procesu starzenia się ludności w Polsce. Na koniec 2022 r. liczba osób w wieku 60 lat i więcej wyniosła 9,8 mln i w stosunku do roku poprzedniego zwiększyła się o 0,7%. Udział osób starszych w populacji mieszkańców Polski osiągnął poziom 25,9%, co oznacza wzrost o 0,2 p. proc. w porównaniu do roku poprzedniego. Wskaźnik obciążenia demograficznego osobami starszymi¹ wzrósł do poziomu 29,9 z 28,9 w roku poprzednim. Wskaźnik ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym ukształtował się na poziomie 39,0, podczas gdy rok wcześniej wynosił 38,1. Według prognozy demograficznej w perspektywie do roku 2060 spodziewany jest stały wzrost liczby ludności w wieku senioralnym. W 2060 r. w Polsce ma mieszkać 11,9 mln osób starszych, tj. o 21,0% więcej niż w 2022 r., stanowiąc 38,3% ogółu ludności.

Starzenie się ludności obserwowane jest z różnym natężeniem w poszczególnych województwach. W 2022 r., podobnie jak przed rokiem, najwyższym odsetkiem osób w wieku 60 lat i więcej charakteryzowało się województwo świętokrzyskie (28,9%), natomiast najniższym – małopolskie (23,9%).

W 2022 r. najliczniejszą grupę seniorów stanowiły osoby w wieku 65–69 lat. Ich udział w ogólnej liczbie osób starszych wyniósł 25,7%. W poprzednich latach dominowała ich najmłodsza grupa, tj. osoby w wieku 60–64 lata. Nadal najmniej liczną grupę stanowiły osoby w wieku 80–84 lata oraz 85 lat i więcej. W obu przypadkach ich udział ukształtował się na poziomie 8,2%.

Większość osób w wieku senioralnym zamieszkuje w miastach. W 2022 r. wskaźnik urbanizacji w przypadku osób w wieku 60 lat i więcej ukształtował się na poziomie 64,1%. Wśród mieszkańców miast osoby w wieku senioralnym stanowiły 27,9%, a w gronie osób zamieszkujących na wsi odsetek seniorów wyniósł 23,0%.

Wśród seniorów, podobnie jak w całej populacji, przeważają kobiety. Udział kobiet w zbiorowości osób starszych w 2022 r. wyniósł 58,1%. W grupie osób w wieku 60 lat i więcej na 100 mężczyzn przypadało 139 kobiet. W 2022 r. wśród osób starszych odnotowano zarówno więcej małżeństw, jak i rozwodów, w porównaniu do roku poprzedniego. Mężczyźni w wieku 60 lat i więcej zawarli 6187 związków małżeńskich (wobec 5854 w 2021 r.), a kobiety w tym wieku – 3710 wobec 3428 w poprzednim roku. Współczynnik małżeństw wśród mężczyzn w wieku senioralnym wzrósł do 1,5 a w gronie kobiet do 0,7. W 2022 r. orzeczono 2807 rozwodów z udziałem kobiet w wieku 60 lat i więcej w dniu wniesienia powództwa (w 2021 r. – 2777). Rozwodzących się mężczyzn w wieku senioralnym było 4197 (wobec 4099 w roku poprzednim).

Wygaszanie epidemii COVID-19 spowodowało spadek współczynnika zgonów wśród seniorów i wzrost przeciętnego dalszego trwania życia. W Polsce w 2022 r. zmarło 388,1 tys. osób w wieku 60 lat i więcej. Odsetek zgonów tych osób w ogólnej liczbie zgonów wyniósł 86,5%. W porównaniu z rokiem poprzednim, liczba zgonów osób starszych spadła o 13,9%, a udział zgonów osób w wieku senioralnym w ogólnej liczbie zgonów zmniejszył się o 0,2 p. proc. Współczynnik zgonów w populacji osób w wieku 60 lat i więcej² ukształtował się na poziomie 39,8, co oznacza znaczny spadek w stosunku do roku poprzedniego, kiedy to osiągnął szczytową wartość – 46,4.

W 2022 r. przewidywane przeciętne dalsze trwanie życia noworodka płci męskiej wyniosło 73,4 roku, natomiast płci żeńskiej – 81,1 roku. W przypadku kobiet było to o 1,4 roku więcej niż rok wcześniej, natomiast mężczyzn – o 1,7 roku więcej. Mężczyzna w wieku 60 lat w 2022 r. miał przed sobą 18,7 roku życia, tj. o 1,4 roku więcej niż mężczyzna, który wiek ten osiągnął w roku 2021. W przypadku kobiet w tym wieku przewidywana przeciętna długość dalszego życia wyniosła 23,6 roku, co oznacza wzrost o 1,2 roku w porównaniu z 2021 r.

1 Wskaźnik obciążenia demograficznego osobami starszymi – liczba osób w wieku 65 lat i więcej przypadająca na 100 osób w wieku od 15 do 64 lat.

2 Współczynnik zgonów w populacji osób w wieku 60 lat i więcej – liczba zgonów na 1000 osób w tej grupie wieku.

Aktywność zawodowa osób starszych w 2022 r. kształtowała się na podobnym poziomie jak rok wcześniej. W analizowanym roku 7,8 mln (tj. 84,3%) osób w wieku 60–89 lat było biernych zawodowo. Liczba osób w tym wieku aktywnych zawodowo wynosiła prawie 1,5 mln. Współczynnik aktywności zawodowej osób w wieku 60–89 lat wyniósł 15,7%, a wskaźnik zatrudnienia wśród seniorów ukształtował się na poziomie 15,5%.

W 2022 r. wśród ogółu pracujących w wieku 60 lat i więcej 40,0% posiadało ustalone prawo do emerytury. W gronie osób starszych wykonujących prace na podstawie umów cywilnoprawnych, odsetek osób z ustalonym prawem do emerytury osiągnął poziom 70,2%.

W 2022 r. w stosunku do roku poprzedniego gospodarstwa domowe osób starszych nominalnie miały zarówno wyższe dochody, jak i wydatki. W 2022 r. osoby w wieku 60 lat i więcej, żyjące w gospodarstwach domowych złożonych wyłącznie z osób w tym wieku, dysponowały przeciętnym miesięcznym dochodem rozporządzalnym przypadającym na jedną osobę w wysokości 2623 zł, tj. nominalnie o 11,4% wyższym niż rok wcześniej. Przeciętne miesięczne wydatki na jedną osobę w gospodarstwach domowych seniorów ukształtowały się na poziomie 1896 zł (nominalny wzrost o 13,4% w porównaniu z rokiem 2021). Udział wydatków w dochodzie rozporządzalnym tych osób ukształtował się na poziomie 72,3%, tj. o 1,3 p. proc wyższym niż rok wcześniej. W 2022 r. w gospodarstwach domowych, w których poziom wydatków był niższy niż granica ubóstwa skrajnego żyło 3,8% osób w wieku 60 lat i więcej (wobec 3,6% w roku poprzednim).

Podstawowym źródłem utrzymania gospodarstw domowych składających się wyłącznie z osób w wieku senioralnym są dochody ze świadczeń społecznych. W 2022 r. stanowiły one 84,3% dochodu rozporządzalnego na jedną osobę w tych gospodarstwach. Ze świadczeń społecznych najwyższy udział (aż 80,2% ogółu dochodu rozporządzalnego) miały emerytury i renty. Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych ukształtowała się na poziomie 2870 zł i wzrosła nominalnie o 9,4% w stosunku do roku 2021, a z KRUS osiągnęła wartość 1501 zł (wzrost o 5,0%). W 2022 r. z zasiłków stałych korzystało 75,6 tys. osób w wieku 60 lat i więcej, a ich łączna wartość wyniosła 391,5 mln zł, z czego 94,9% trafiło do seniorów samotnie gospodarujących.

W 2022 r. według danych Biura Informacji Kredytowej, zmniejszyła się liczba osób starszych posiadających kredyty konsumpcyjne, hipoteczne, karty kredytowe i limity debetowe. Odsetek kredytobiorców kredytów konsumpcyjnych w populacji seniorów wyniósł 17,2%, a kredytobiorców kredytów hipotecznych – 3,4%. Seniorzy posiadający karty kredytowe lub limity debetowe stanowili natomiast 30,2% osób starszych.

W 2022 r. wśród gospodarstw złożonych wyłącznie z osób w wieku 60 lat i więcej, podobnie jak w przypadku gospodarstw osób młodszych, odnotowano pogorszenie subiektywnej oceny sytuacji materialnej. Nadal jednak wyraźnie przeważały oceny dobre lub raczej dobre nad złymi lub raczej złymi. Dobrą lub raczej dobrą sytuację materialną deklarowano w 38,7% gospodarstw domowych złożonych wyłącznie z osób starszych, co oznacza spadek tego odsetka w stosunku do roku poprzedniego o 3,5 p. proc. Złą lub raczej złą sytuację materialną wskazano w przypadku 8,4% gospodarstw seniorów (wobec 7,3% w roku poprzednim). W 2022 r. odnotowano poprawę w zakresie wyposażenia mieszkań osób starszych w większość instalacji techniczno-sanitarnych.

W końcu 2022 r. w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej funkcjonowało 22601 przychodni, 629 praktyk lekarskich oraz 2849 praktyk stomatologicznych. Zgodnie ze sprawozdawczością placówek ochrony zdrowia, w analizowanym roku osobom w wieku 65 lat i więcej udzielono łącznie 101,1 mln porad (o 3,2% więcej niż rok wcześniej), co stanowiło 30,5% ich ogólnej liczby. W 2022 r. funkcjonowały 164 poradnie geriatryczne, tj. o 8 więcej niż w roku ubiegłym, w których udzielono łącznie 75,4 tys. porad lekarskich.

Stacjonarną opiekę zdrowotną w 2022 r. zapewniało w Polsce 896 szpitali ogólnych z liczbą łóżek wynoszącą 164,2 tys. W szpitalach tych działały 62 oddziały geriatryczne, które dysponowały 1,2 tys. łóżek. W stosunku do roku poprzedniego liczba łóżek na tych oddziałach wzrosła o 17,2%, a liczba osób na nich leczonych o 29,2%.

W zakładach opiekuńczo-leczniczych, pielęgnacyjno-opiekuńczych, hospicjach oraz na oddziałach paliatywnych, na koniec 2022 r. przebywało 31,6 tys. osób w wieku 61 lat i więcej. Największą liczbę pacjentów stanowiły osoby w wieku 80 lat i więcej – 16,7 tys. osób. Liczba osób w wieku 65 lat i więcej, korzystających z leczenia uzdrowiskowego wyniosła 447,8 tys., co oznacza wzrost o 45,1% w stosunku do roku poprzedniego.

Koszty świadczeń zdrowotnych poniesione przez Narodowy Fundusz Zdrowia w 2022 r. wyniosły 126,9 mld zł i w stosunku do roku poprzedniego wzrosły o 13,6 mld zł, tj. o 12,0%. Według danych NFZ środki finansowe przeznaczone na refundację świadczeń geriatrycznych w ramach ambulatoryjnej opieki specjalistycznej i leczenia szpitalnego w 2022 r. wyniosły 204,8 mln zł, z czego na szpitalną opiekę geriatryczną przeznaczono 96,9% tej kwoty.

W 2022 r. koszty refundacji świadczeń leczenia szpitalnego osób w wieku 60 lat i więcej stanowiły 55,4% ogólnej kwoty refundacji tych świadczeń. W przypadku ambulatoryjnych świadczeń specjalistycznych, wartość refundacji świadczeń udzielonych osobom starszym wyniosła 48,6% ogólnej kwoty refundacji w tym zakresie. Koszty leczenia seniorów w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej, finansowane przez NFZ, stanowiły 38,7% wartości tych świadczeń.

Pod koniec 2022 r. funkcjonowały 2082 stacjonarne zakłady pomocy społecznej (o 67 placówek więcej niż w 2021 r.), wśród których były 902 domy pomocy społecznej oraz 632 placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku. Zakłady stacjonarne pomocy społecznej dysponowały liczbą miejsc wynoszącą 131,5 tys., co oznacza ich wzrost w stosunku do roku poprzedniego o 4,3 tys., tj. o 3,4%. Najwięcej miejsc było w domach pomocy społecznej (84,6 tys.). Udział osób w wieku senioralnym wśród mieszkańców zakładów stacjonarnych pomocy społecznej wzrósł w skali roku o 0,8 p. proc. i ukształtował się w 2022 r. na poziomie 67,4%.

Jedną z ważnych form aktywności osób starszych w Polsce jest uczestnictwo w zajęciach prowadzonych przez uniwersytety trzeciego wieku (UTW). W badaniu GUS w roku akademickim 2021/2022 udział wzięły 552 uniwersytety trzeciego wieku, a liczba ich słuchaczy wyniosła 86,6 tys.

Osoby starsze aktywnie angażują się w wolontariat. W 1 kwartale 2022 r. 30,7% mieszkańców Polski w wieku 60–64 lata przynajmniej raz świadczyło wolontariat w ciągu czterech tygodni poprzedzających badanie. W grupie wieku 65–89 lat odsetek wolontariuszy wyniósł 20,3%. Osoby w wieku 60–89 lat stanowiły łącznie nieco ponad jedną czwartą wszystkich wolontariuszy działających w Polsce.

W 2022 r. z oferty bibliotek publicznych skorzystało 888,8 tys. osób powyżej 60 roku życia, tj. o 7,6% więcej niż rok wcześniej. Znacznie więcej seniorów niż w roku poprzednim korzystało również z oferty kulturalnej centrów kultury, domów i ośrodków kultury oraz klubów i świetlic. W 2022 r. w jednostkach tych 151,1 tys. osób w wieku powyżej 60 lat było członkami różnych kół, klubów i sekcji, a 50,4 tys. aktywnie udzielało się w grupach artystycznych.

W 2022 r. z Internetu korzystała (w ciągu ostatnich trzech miesięcy poprzedzających badanie) znacznie ponad połowa osób w wieku 60–74 lata (61,1%). Udział użytkowników Internetu w tej grupie wieku był dużo niższy w porównaniu do osób młodszych, wśród których z Internetem łączyło się 95,4% osób. Regularnie (co najmniej raz w tygodniu) z Internetu korzystało 58,8% osób w wieku 60–74 lata.

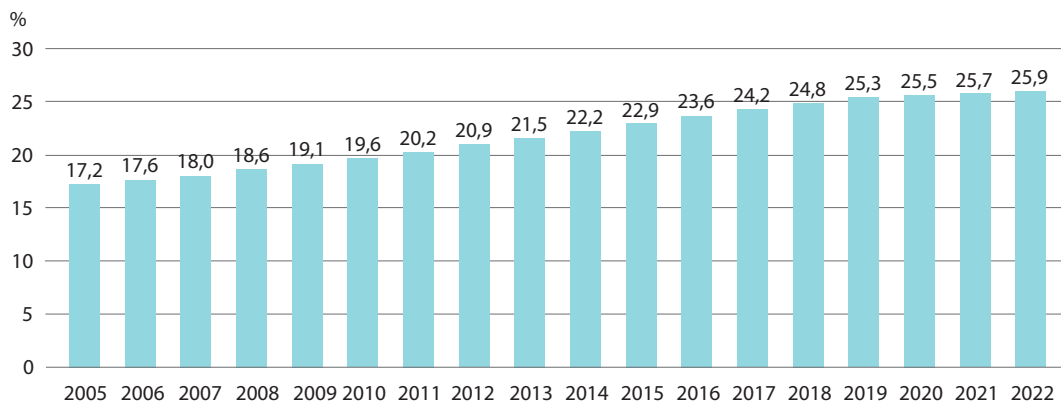
Rozdział 1

Osoby starsze w Polsce

1.1. Liczba i struktura ludności w wieku 60 lat i więcej

W końcu 2022 r. liczba ludności Polski wyniosła 37766,3 tys. osób i była o 141,4 tys. niższa niż w 2021 r. Obserwowane były także dalsze zmiany w strukturze wieku, wynikające z postępującego procesu starzenia się ludności. W 2022 r., podobnie jak w latach poprzednich, nastąpił wzrost liczby mieszkańców Polski w wieku 60 lat i więcej. Na koniec roku populacja osób starszych wyniosła 9797,7 tys. i w stosunku do roku poprzedniego zwiększyła się o 0,7%. Od 2006 r. obserwuje się stały wzrost udziału osób starszych w populacji Polski. W 2005 r. udział ten wyniósł 17,2%, a w 2022 r. ukształtował się na poziomie 25,9%.¹

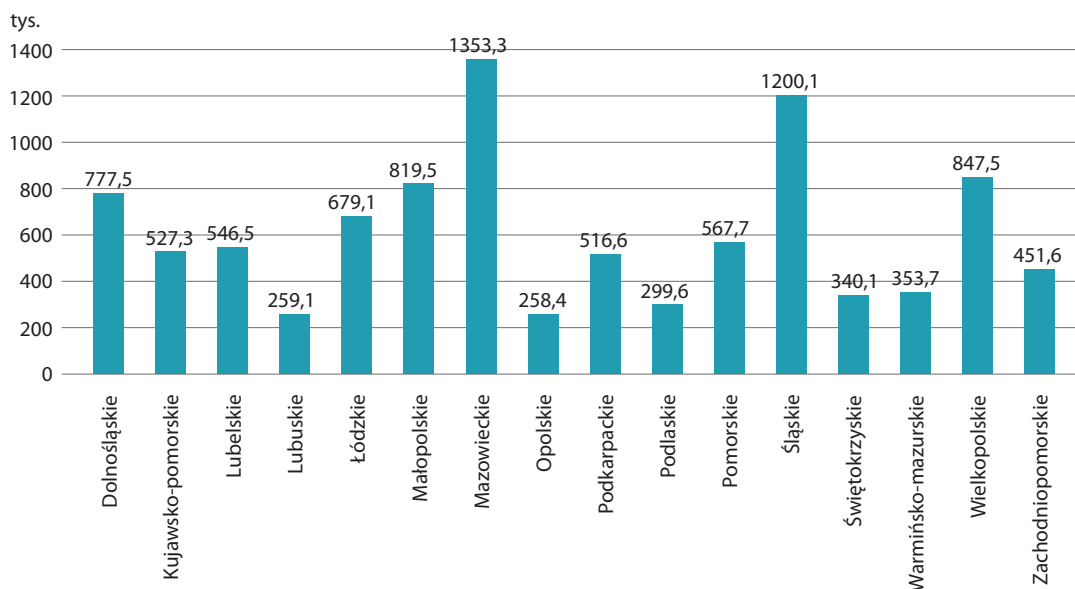
Wykres 1. Udział osób w wieku 60 lat i więcej w liczbie ludności ogółem
Stan w dniu 31 grudnia

Liczba osób w wieku senioralnym jest istotnie zróżnicowana przestrzennie, co jest przede wszystkim konsekwencją dysproporcji ogólnej liczby ludności w poszczególnych województwach. W 2022 r. ponad jedna czwarta (26,1%) seniorów zamieszkiwała dwa województwa, tj. mazowieckie oraz śląskie. W województwie o najmniejszej liczbie osób starszych – lubuskim, mieszkało 2,6% ogólnej liczby osób starszych.

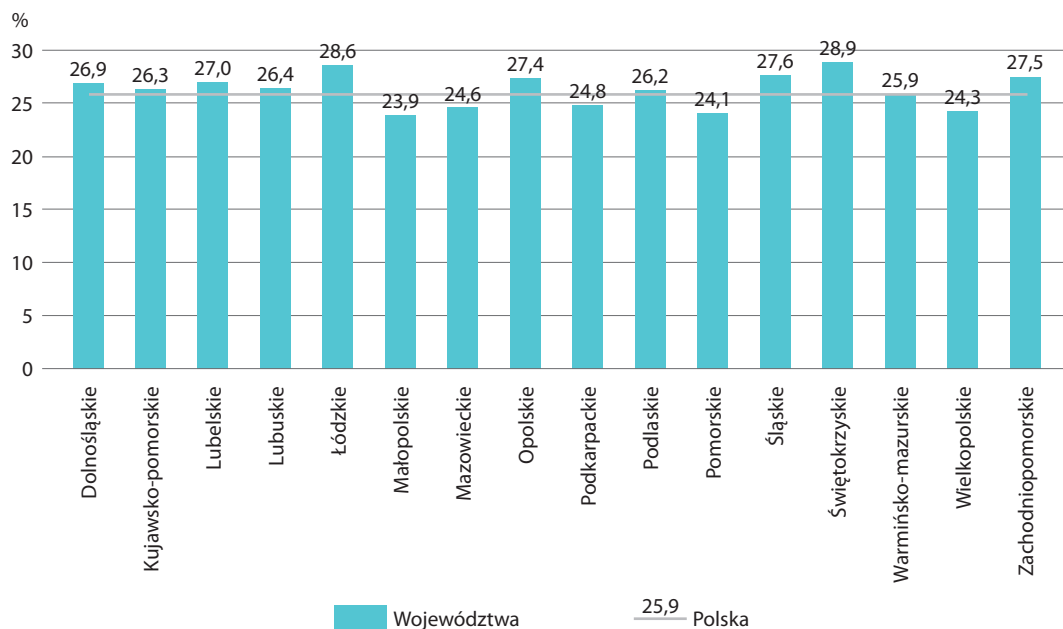
¹ Dane oraz wskaźniki odnoszące się do liczby ludności od 2020 r. zostały w publikacji zaprezentowane zgodnie z bilansem przygotowanym na podstawie wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021 (NSP 2021).

Wykres 2. Osoby w wieku 60 lat i więcej według województw w 2022 r. Stan w dniu 31 grudnia

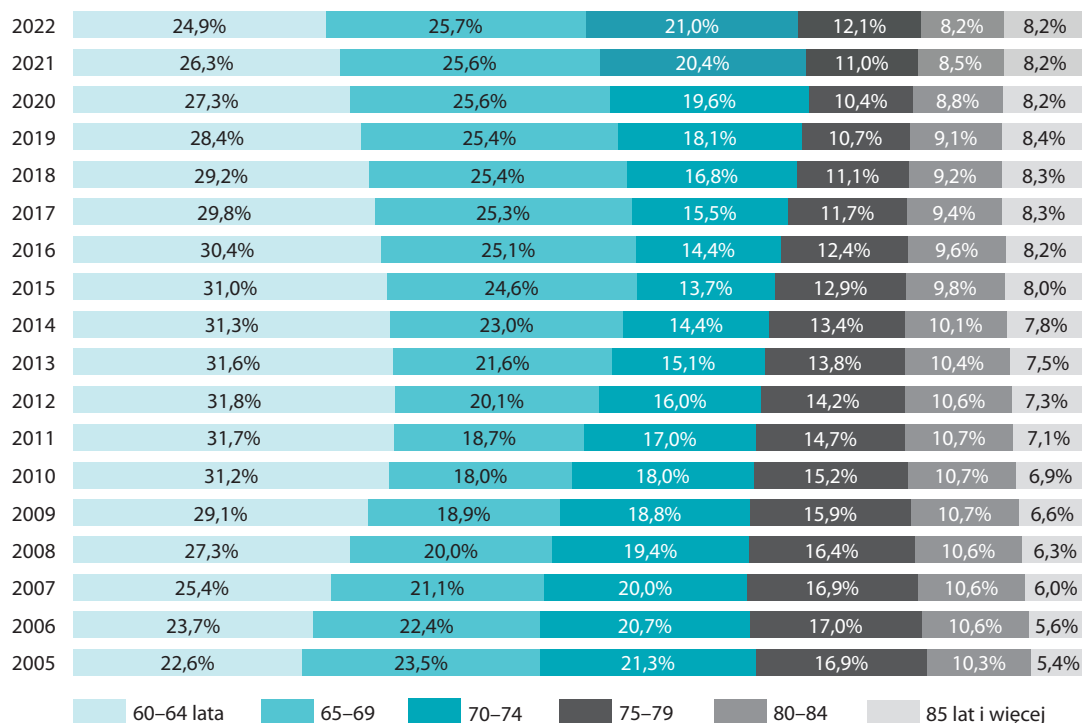
Starzenie się ludności obserwowane jest z różnym natężeniem w poszczególnych województwach. W 2022 r. najwyższym odsetkiem osób w wieku 60 lat i więcej charakteryzowało się województwo świętokrzyskie (28,9%), natomiast najniższym – małopolskie (z udziałem wynoszącym 23,9%). Od roku 2005 odsetek osób starszych najbardziej zwiększył się w województwie zachodniopomorskim (wzrost o 11,9 p. proc.), a najmniej w województwie mazowieckim (o 6,0 p. proc.).

Wykres 3. Udział osób w wieku 60 lat i więcej w ludności ogółem według województw w 2022 r. Stan w dniu 31 grudnia

W 2022 r. najliczniejszą grupę seniorów stanowiły osoby w wieku 65–69 lata. Ich udział w ogólnej liczbie osób starszych wyniósł 25,7%. Jest to zmiana, gdyż do ubiegłego roku w strukturze seniorów dominowała ich najmłodsza grupa, tj. osoby w wieku 60–64 lata. Najmniej liczną grupę stanowiły osoby w wieku 80–84 lata oraz 85 lat i więcej. W obu przypadkach udział osób z tej grupy wieku w populacji osób starszych ukształtował się w 2022 r. na poziomie 8,2%.

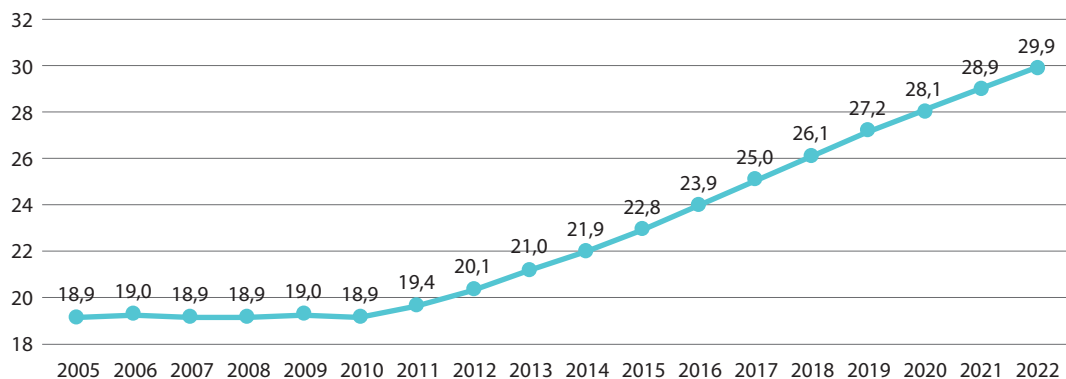
Wykres 4. Struktura osób w wieku 60 lat i więcej według grup wieku
Stan w dniu 31 grudnia

W związku ze wzrostem liczby osób starszych w populacji rośnie mediana wieku mieszkańców Polski, która w 2022 r. ukształtowała się na poziomie 42,3. Mediana wieku kobiet była wyższa niż mężczyzn i wyniosła 44,0 wobec 40,7. Na wsi wyniosła 40,8 a w mieście 43,3.

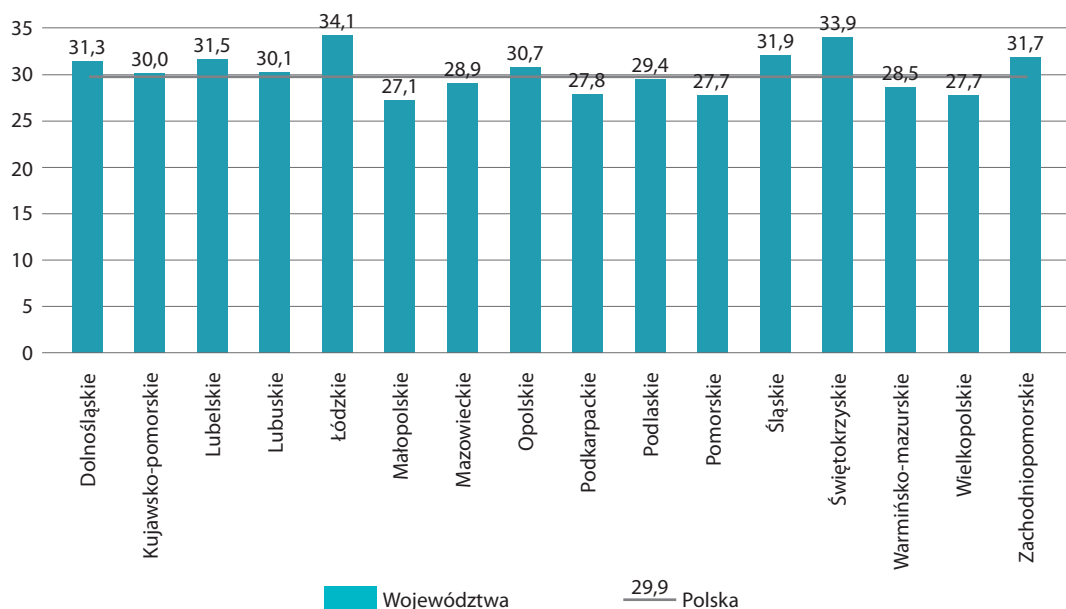
Spadek liczby ludności ogółem i wzrost liczby ludności w wieku senioralnym skutkuje wzrostem wskaźnika obciążenia demograficznego osobami starszymi (liczby osób w wieku 65 lat i więcej przypadającej na 100 osób w wieku od 15 do 64 lat). Wskaźnik ten ukształtował się w 2022 r. na poziomie 29,9. Dynamiczny wzrost tego wskaźnika zauważalny jest od 2011 r. W latach 2005–2010 wahał się on między 18,9 a 19,0.

**Wykres 5. Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi (w wieku 65 lat i więcej)
Stan w dniu 31 grudnia**

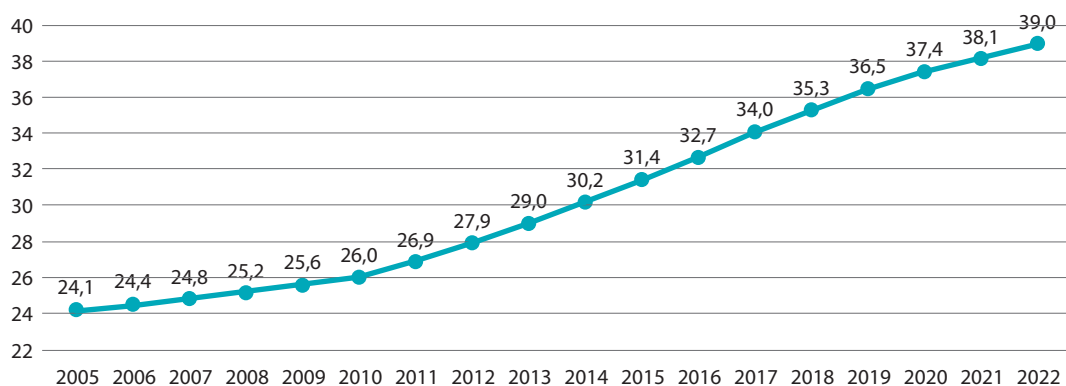
W 2022 r. najwyższy poziom wskaźnika obciążenia demograficznego osobami starszymi zanotowano w województwie łódzkim (34,1), podczas gdy w województwie małopolskim był on najniższy i ukształtował się na poziomie 27,1.

**Wykres 6. Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi (w wieku 65 lat i więcej)
według województw w 2022 r.
Stan w dniu 31 grudnia**

Dynamiczny przyrost liczby osób starszych oznacza, iż wzrasta liczba osób w wieku poprodukcyjnym (tj. 65 lat i więcej w przypadku mężczyzn oraz 60 lat i więcej w przypadku kobiet). W 2022 r. wskaźnik ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym ukształtował się na poziomie 39,0, tj. o 0,9 wyższym niż w roku poprzednim i aż o 14,9 wyższym niż w roku 2005.

Wykres 7. Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym
Stan w dniu 31 grudnia

Osoby starsze, podobnie jak ogół ludności, częściej zamieszkują miasta niż wsie. Wskaźnik urbanizacji dla mieszkańców Polski w 2022 r. wyniósł 59,6%, a w przypadku osób w wieku 60 lat i więcej był jeszcze wyższy i ukształtował się na poziomie 64,1%. W strukturze wieku ludności miast można zauważyć wyższy udział osób starszych niż na wsi. W 2022 r. wśród mieszkańców miast było 27,9% osób w wieku senioralnym, natomiast na terenach wiejskich wskaźnik ten osiągnął poziom 23,0% (odpowiednio 27,7% i 22,7% w roku 2021). W miastach najliczniejszą grupę osób w wieku senioralnym stanowiły osoby w wieku 65–69 lat (25,7%), zaś na wsi – osoby w wieku 60–64 lata. Ich udział w strukturze osób starszych ukształtował się na poziomie 27,7%.

W 2022 r. wśród kobiet zamieszkujących Polskę 29,2% było w wieku senioralnym (wzrost w stosunku do roku poprzedniego o 0,3 p. proc.), podczas gdy wśród mężczyzn udział seniorów ukształtował się na poziomie 22,5% (22,2% w roku poprzednim).

Tablica 1. Osoby w wieku 60 lat i więcej według płci, miejsca zamieszkania oraz grup wieku w 2022 r.
Stan w dniu 31 grudnia

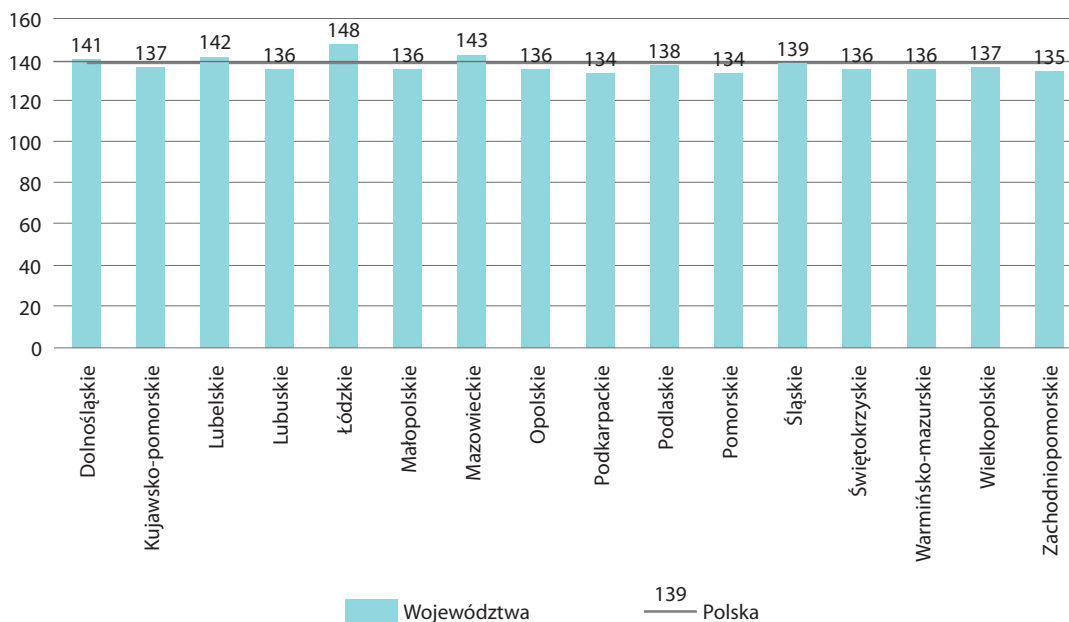
Wyszczególnienie	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Miasta	Wieś
W % ludności ogółem danej grupy	25,9	22,5	29,2	27,9	23,0
W % ludności w wieku 60 lat i więcej danej grupy:					
60–64 lata	24,9	28,1	22,7	23,4	27,7
65–69	25,7	27,5	24,3	25,7	25,6
70–74	21,0	21,1	20,8	21,7	19,7
75–79	12,1	11,3	12,7	12,6	11,2
80–84	8,2	6,6	9,3	8,3	7,9
85 lat i więcej	8,2	5,4	10,1	8,3	8,0

Wśród seniorów, podobnie jak w całej populacji ludności, przeważają kobiety. W 2022 r. kobiety stanowiły 51,7% ogółu ludności, a na 100 mężczyzn przypadało ich 107. Udział kobiet w populacji osób starszych był wyższy niż w przypadku populacji Polski i w 2022 r. wyniósł 58,1%. Wśród osób w wieku 60 lat i więcej na 100 mężczyzn przypadało 139 kobiet. W zbiorowości osób w wieku senioralnym współczynnik feminizacji wzrasta wraz z wiekiem. Jest to konsekwencją nadumieralności mężczyzn.

**Tablica 2. Współczynnik feminizacji w 2022 r.
Stan w dniu 31 grudnia**

Wyszczególnienie	Ogółem	Miasta	Wieś
Ogółem	107	112	101
W tym dla osób w wieku 60 lat i więcej	139	148	124
60–64 lata	112	122	99
65–69	123	133	105
70–74	137	146	121
75–79	157	161	149
80–84	194	196	190
85 lat i więcej	261	254	273

Najwyższym współczynnikiem feminizacji populacji osób w wieku 60 lat i więcej charakteryzowało się województwo łódzkie, w którym wskaźnik ten ukształtował się na poziomie 148, natomiast najniższym województwo pomorskie i podkarpackie ze wskaźnikiem na poziomie 134.

**Wykres 8. Współczynnik feminizacji populacji osób w wieku 60 lat i więcej według województw w 2022 r.
Stan w dniu 31 grudnia**

Mężczyźni w wieku 60 lat i więcej w 2022 r. zawarli 6187 małżeństw wobec 5854 w roku poprzednim, a kobiety w tym wieku – 3710 (w roku poprzednim – 3428). W porównaniu do roku 2021 liczba małżeństw zawartych przez kobiety w wieku senioralnym wzrosła o 8,2%, a mężczyzn – o 5,7%. W tym samym czasie w populacji osób w Polsce zanotowano odwrotny trend. W 2022 r. zarejestrowano 155,8 tys. nowo zawartych związków małżeńskich, tj. o 7,4% mniej niż w roku poprzednim.

Współczynnik małżeństw wśród mężczyzn w wieku senioralnym wyniósł 1,5. Częstość zawierania małżeństw przez mężczyzn w wieku senioralnym była zdecydowanie wyższa w miastach niż na wsi. W 2022 r. na 1000 mężczyzn w wieku 60 lat i więcej zamieszkałych w miastach zawarto średnio 1,8 związków małżeńskich, wśród mieszkańców wsi analogiczny wskaźnik ukształtował się na poziomie 1,1. Kobiety w wieku 60 lat i więcej rzadziej wstępowały w nowe związki małżeńskie. Współczynnik zawartych małżeństw kształtował się w ich przypadku na poziomie 0,7. Częstość zawierania małżeństw przez kobiety w starszym wieku, podobnie jak w przypadku mężczyzn, była wyższa w miastach (0,7) niż na wsi (0,5).

W 2022 r. orzeczono 2807 rozwodów z udziałem kobiet w wieku 60 lat i więcej (w dniu wniesienia powództwa), czyli o 1,1% więcej niż w poprzednim roku, co stanowiło 4,7% wszystkich rozwodów w Polsce. Rozwodzących się mężczyzn w wieku senioralnym było zdecydowanie więcej, z ich udziałem orzeczono 4197 rozwodów (wzrost o 2,4%), co stanowiło 7,0% ich ogólnej liczby. W przypadku populacji ogółem w 2022 r. w Polsce zostały prawomocnie orzeczone przez sądy 60162 rozwody, tj. o 0,9% mniej niż przed rokiem.

1.2. Przeciętne dalsze trwanie życia, umieralność osób w wieku 60 lat i więcej

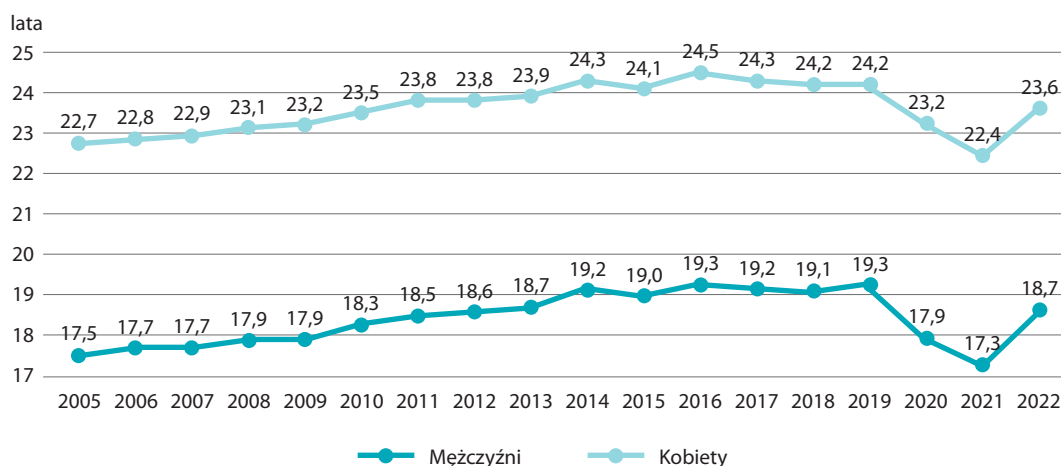
W 2022 r. przewidywane przeciętne dalsze trwanie życia noworodka płci męskiej wynosiło 73,4 roku, natomiast płci żeńskiej – 81,1 roku. Stopniowe wygaszanie epidemii COVID-19 spowodowało, iż wskaźnik ten wzrósł w stosunku do roku poprzedniego. W przypadku kobiet był to wzrost niższy niż dla mężczyzn (odpowiednio o 1,4 i 1,7). W porównaniu z rokiem 2005 przeciętne dalsze trwanie życia wydłużyło się o 2,6 roku dla mężczyzn i 1,7 roku dla kobiet.

Tablica 3. Przeciętne dalsze trwanie życia w 2022 r.

Wyszczególnienie	Przeciętna liczba lat dalszego trwania życia osób w wieku lat						
	0	60	65	70	75	80	85
Mężczyźni	73,42	18,67	15,32	12,36	9,66	7,23	5,23
Kobiety	81,06	23,59	19,45	15,59	12,02	8,82	6,15

Mężczyzna w wieku 60 lat w 2022 r. miał przed sobą 18,7 roku życia, tj. o 1,4 roku więcej niż mężczyzna, który wiek ten osiągnął w roku 2021. W przypadku kobiet w tym wieku przewidywana przeciętna długość dalszego życia wyniosła 23,6 roku, co oznacza wzrost o 1,2 roku w porównaniu z 2021 r. Dłuższe dalsze trwanie życia kobiet wobec mężczyzn występuje we wszystkich grupach wieku, jednak różnica ta maleje wraz z wiekiem. W 2022 r. wyniosła ona 4,9 roku dla 60-latków, a w przypadku 85-latków – 0,9 roku.

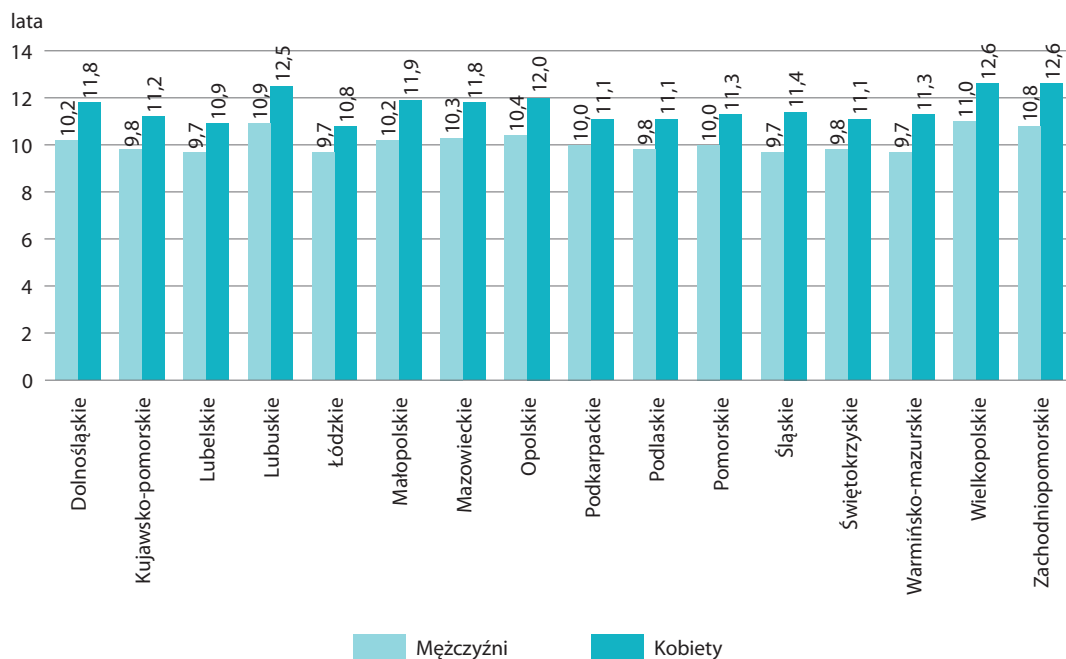
Wykres 9. Przeciętne dalsze trwanie życia osób w wieku 60 lat według płci

Długość przeciętnego dalszego trwania życia zarówno mężczyzn, jak i kobiet, jest zróżnicowana ze względu na miejsce zamieszkania. W 2022 r. mężczyzna w wieku 60 lat mieszkający w mieście miał przed sobą przeciętnie o 0,6 roku życia więcej niż mężczyzna mieszkający na wsi. W przypadku kobiet różnica ta wyniosła 0,3 roku.

Ze wskaźnikiem oczekiwanego przeciętnego trwania życia związany jest wskaźnik oczekiwanego trwania życia w zdrowiu. W Polsce w 2022 r. wskaźnik ten dla noworodka płci męskiej ukształtował się na poziomie 60,1 roku, a płci żeńskiej – 63,7 roku. Mężczyzna w wieku 60 lat miał przed sobą przeciętnie 10,1 roku w zdrowiu, natomiast kobieta w tym samym wieku – 11,5 roku.

Wykres 10. Przeciętne dalsze trwanie życia w zdrowiu osób w wieku 60 lat według płci oraz województw w 2022 r.

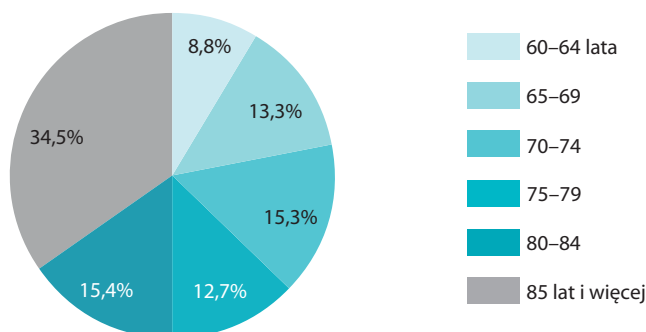

Najwyższym wskaźnikiem oczekiwanego dalszego trwania w zdrowiu zarówno dla kobiet, jak i mężczyzn w wieku 60 lat charakteryzowało się województwo wielkopolskie, w przypadku którego wskaźnik ten dla mężczyzn był wyższy od średniej dla kraju o 0,9, a dla kobiet o 1,1. Najgorsza sytuacja obserwowana jest w województwie łódzkim, w którym przeciętne trwanie życia w zdrowiu mężczyzn było o 0,4, a kobiet o 0,7 niższe niż przeciętnie w Polsce.

W Polsce w 2022 r. zmarło 388,1 tys. osób w wieku 60 lat i więcej. Ich odsetek w ogólnej liczbie zgonów wyniósł 86,5%. W porównaniu z rokiem poprzednim, liczba zgonów osób starszych spadła o 62,4 tys., tj. o 13,9%. Udział zgonów osób w wieku senioralnym w ogólnej liczbie zgonów spadł o 0,2 p. proc.

Udział zgonów kobiet w wieku 60 lat i więcej w ogólnej liczbie zgonów kobiet wyniósł 92,5%. W przypadku zgonów mężczyzn, analogiczny wskaźnik ukształtował się na poziomie 80,9%. W 2022 r. zgony osób w wieku senioralnym stanowiły 87,4% ogółu zgonów w miastach i 85,1% zgonów na wsi.

Wykres 11. Struktura zgonów osób w wieku 60 lat i więcej według grup wieku w 2022 r.

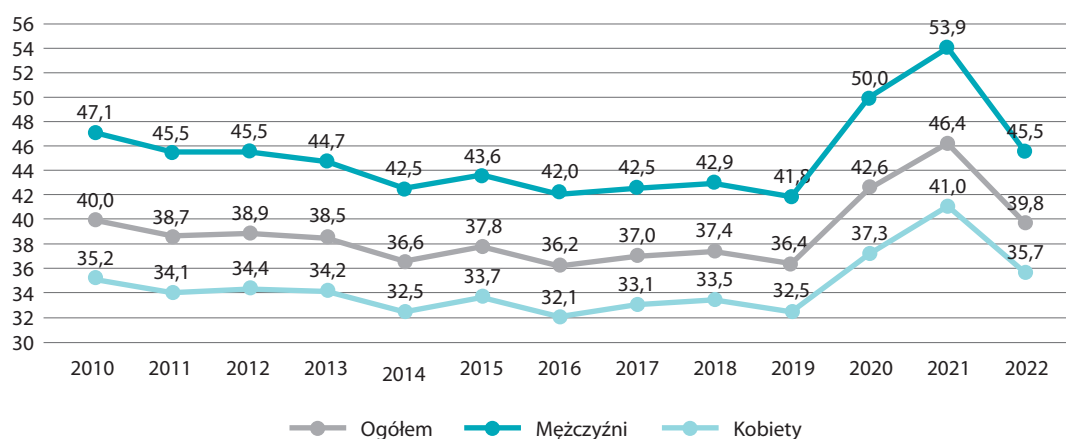

W 2022 r., tak jak w roku poprzednim, w strukturze zgonów osób starszych dominowały zgony osób w grupie wieku 85 lat i więcej. Ich udział w strukturze zgonów wzrósł z 33,1% w roku 2021 do 34,5% w roku 2022. Najwyższy wzrost udziału (o 1,4 p. proc) w strukturze zgonów osób starszych odnotowano w grupie osób w wieku 85 lat i więcej.

Współczynnik zgonów w populacji osób w wieku 60 lat i więcej (liczba zgonów na 1000 osób w danym wieku) ukształtował się w 2022 r. na poziomie 39,8 wobec 46,4 w roku poprzednim. W ostatnich latach współczynnik ten miał tendencję malejącą, mimo występowania okresowych niewielkich wzrostów. Spadek ten został zahamowany w 2020 r., kiedy to z uwagi na epidemię COVID-19 zaobserwowano znacznie wyższą umieralność seniorów. W 2022 r. epidemia COVID-19 zaczęła wygasać, co skutkowało znacznym spadkiem współczynnika zgonów osób starszych.

Wyższym natężeniem zgonów, obserwowanym we wszystkich grupach wieku seniorów, charakteryzuje się populacja mężczyzn, dla której współczynnik zgonów w 2022 r. wyniósł 45,5. Dla kobiet ukształtował się on na poziomie 35,7.

Wykres 12. Współczynnik zgonów osób w wieku 60 lat i więcej według płci

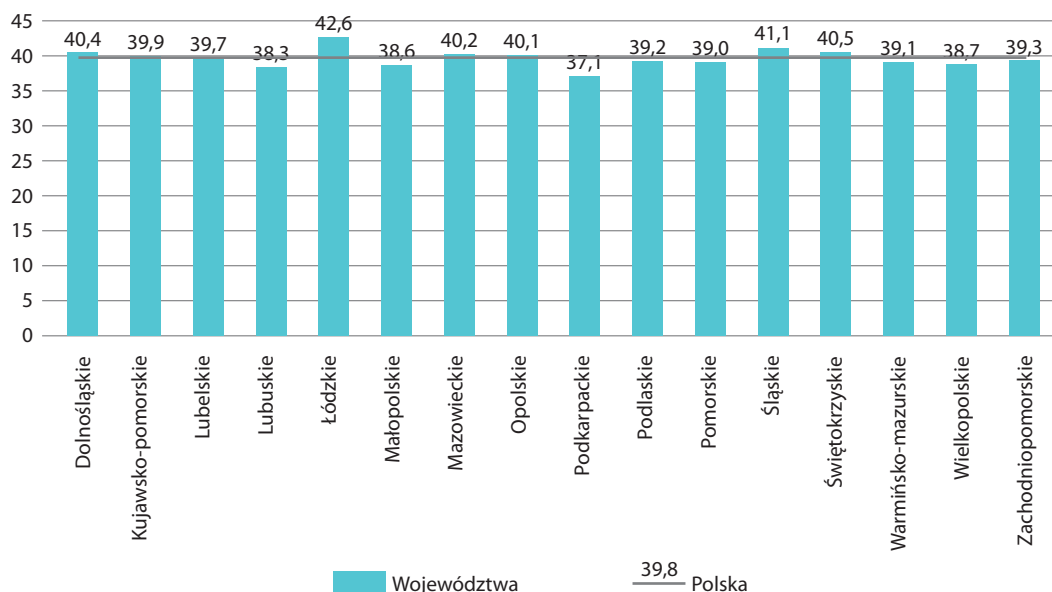

Najwyższym współczynnikiem zgonów charakteryzuje się najstarsza grupa seniorów (w wieku 85 lat i więcej), dla której współczynnik ten w 2022 r. wyniósł 168,9. W zbiorowości osób starszych najniższe natężenie zgonów występuje wśród kobiet w wieku 60–64 lata. W 2022 r. współczynnik zgonów dla tej grupy osób ukształtował się na poziomie 8,4.

Tablica 4. Współczynnik zgonów w 2022 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Miasta	Wieś
Ogółem	11,9	12,6	11,2	12,3	11,1
W tym osób w wieku 60 lat i więcej	39,8	45,5	35,7	38,8	41,5
60–64 lata	13,6	19,6	8,4	13,4	14,0
65–69	20,6	30,0	12,9	20,0	21,7
70–74	29,5	41,6	20,7	28,7	31,0
75–79	43,7	59,3	33,8	42,8	45,7
80–84	73,4	95,2	62,3	70,9	78,2
85 lat i więcej	168,9	189,8	161,0	160,5	184,4

Poziom współczynnika zgonów zróżnicowany jest w zależności od miejsca zamieszkania. Zauważalna jest wyższa umieralność wśród seniorów zamieszkałych na wsi niż w miastach, niezależnie od grupy wieku. W 2022 r. w przypadku osób starszych, na wsi na każde 1000 mieszkańców w wieku 60 lat i więcej zmarło 41,5 osób, podczas gdy w miastach – 38,8.

Wykres 13. Współczynnik zgonów osób w wieku 60 lat i więcej według województw w 2022 r.

W ujęciu wojewódzkim, najwyższy poziom współczynnika zgonów wśród osób starszych obserwowany był w województwie łódzkim. W 2022 r. wyniósł on 42,6. Najniższym natężeniem zgonów osób w wieku 60 lat i więcej charakteryzowało się natomiast województwo podkarpackie ze wskaźnikiem na poziomie 37,1.

W 2022 r. w populacji osób w wieku senioralnym, podobnie jak w latach wcześniejszych, głównymi przyczynami zgonów były choroby układu krążenia oraz choroby nowotworowe. Choroby układu krążenia odpowiadały za 38,9% zgonów osób starszych (35,5% zgonów mężczyzn i 41,9% zgonów kobiet). Dla ogółu społeczeństwa odsetek zgonów w wyniku chorób serca ukształtował się na poziomie 36,0%. Wśród seniorów mieszkających na wsi choroby układu krążenia były powodem 41,2% zgonów, natomiast w przypadku seniorów mieszkających w miastach – 37,5%.

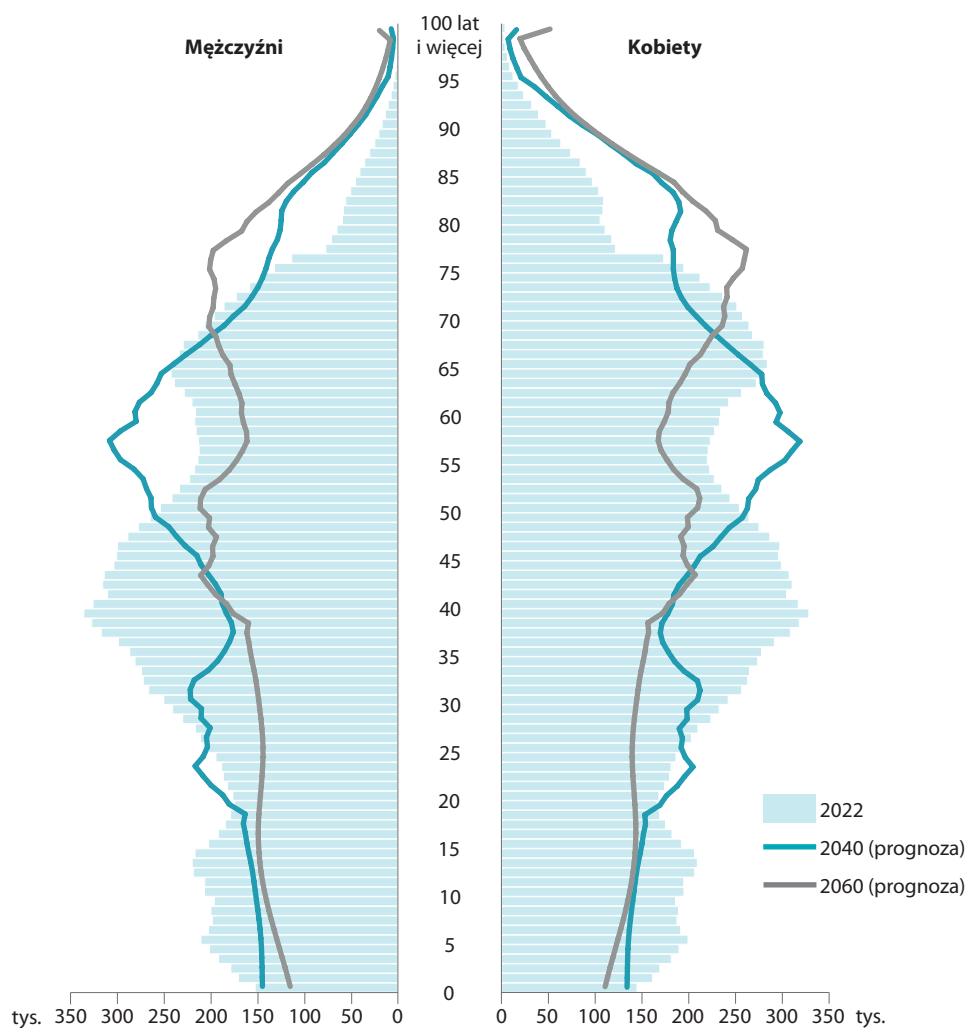
Drugą najczęściej obserwowaną przyczyną zgonów seniorów były nowotwory. W 2022 r. odsetek zgonów z tego powodu w populacji osób starszych wyniósł 23,8%, podobnie dla ogółu społeczeństwa – 23,6%. Choroby nowotworowe zdecydowanie częściej były powodem zgonów mężczyzn w wieku 60 lat i więcej (26,6%) niż kobiet (21,2%) oraz mieszkańców miast niż wsi (odpowiednio 24,9% i 21,8% zgonów).

Epidemia COVID-19 przyczyniła się w 2022 r. do znacznie niższej liczby zgonów niż w 2021 r. W 2022 r. była ona przyczyną 6,7% zgonów w Polsce wobec 17,9% w roku poprzednim. W przypadku osób w wieku senioralnym wskaźnik ten ukształtował się na poziomie 7,2% wobec 18,6% w 2021 r.

1.3. Prognoza demograficzna w perspektywie do 2060 r.

Według prognozy demograficznej w perspektywie do roku 2060 populacja Polski będzie stawała się coraz starsza. Równoległe do przewidywanego spadku ludności do poziomu 30,9 mln osób w roku 2060, spodziewany jest stały wzrost liczby ludności w wieku senioralnym.

Wykres 14. Ludność według płci i wieku
Stan w dniu 31 grudnia

Liczba ludności w wieku 60 lat i więcej według prognozy GUS w roku 2030 ukształtuje się na poziomie 10,3 mln (wzrost o 5,0% w stosunku do roku 2022), w roku 2040 na poziomie 11,4 mln (wzrost o 16,8%), w 2050 r. na poziomie 12,4 mln (tj. o 26,6% więcej niż w 2022 r.). W 2060 r. w Polsce będzie mieszkać 11,9 mln osób starszych (tj. o 21,0% więcej niż w roku 2022) stanowiąc 38,3% ogółu ludności.

Tablica 5. Udział osób w wieku 60 lat i więcej w liczbie ludności ogółem danej grupy według płci (prognoza)

Wyszczególnienie	2030	2040	2050	2060
	w %			
Ogółem	27,8	32,5	37,4	38,3
Mężczyźni	24,3	29,0	33,9	34,7
Kobiety	31,0	35,7	40,6	41,7

Kobiety w wieku 60 lat i więcej w 2060 r. będą stanowiły 21,7% ogółu ludności kraju, a mężczyźni – 16,7%. Udział kobiet w wieku 60 lat i więcej w populacji kobiet wzrośnie z 29,2% w 2022 r. do 41,7% w 2060 r., w przypadku mężczyzn wskaźnik ten wzrośnie z 22,5% w 2022 r. do 34,7% w 2060 r.

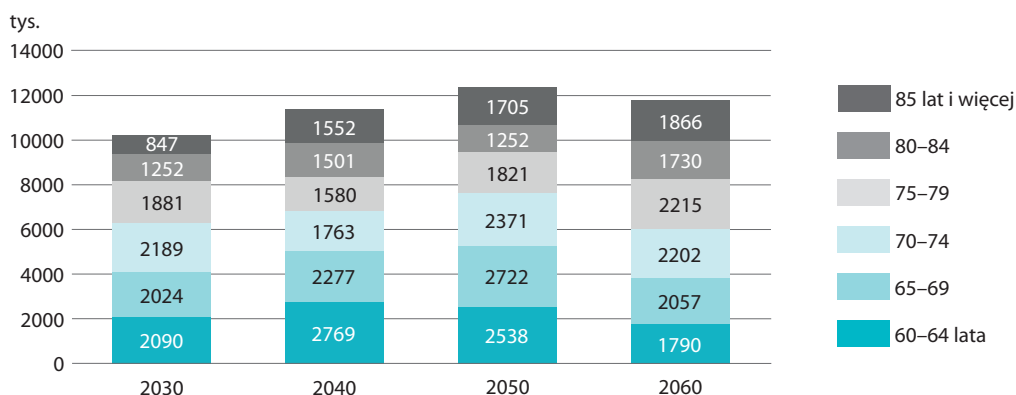
W całym okresie prognozy obserwowana będzie większa liczba kobiet niż mężczyzn wśród ludności Polski, szczególnie w przypadku osób w wieku senioralnym. W zbiorowości osób starszych w 2030 r. na 100 mężczyzn przypadać będzie 138 kobiet, a w 2060 r. wskaźnik ten osiągnie wartość 130.

Tablica 6. Współczynnik feminizacji (prognoza)

Wyszczególnienie	2030	2040	2050	2060
Ogółem	108	108	108	108
W tym osoby w wieku 60 lat i więcej	138	133	129	130

Przewiduje się również zmiany w populacji osób w wieku 60 lat i więcej w poszczególnych grupach wieku. W 2060 r. we wszystkich grupach obserwować się będzie zwiększenie liczebności w stosunku do roku 2022. Najwięcej przybędzie osób w najstarszej grupie wieku, tj. w wieku 85 lat i więcej. Prognozuje się, że liczebność tej grupy zwiększy się ponad 2-krotnie w porównaniu z rokiem 2022.

Wykres 15. Ludność w wieku 60 lat i więcej (prognoza)

W 2060 r. w porównaniu z 2022 r. zmniejszy się udział trzech najmłodszych grup wieku w populacji osób starszych. Osoby w wieku 60–64 lata będą stanowiły 15,1% osób w wieku senioralnym (o 9,8 p. proc. mniej niż w 2022 r.). Udział osób w wieku 65–69 lat zmniejszy się o 8,4 p. proc. i osiągnie w 2060 r. poziom 17,3%, natomiast osób w wieku 70–74 lata – o 2,4 p. proc. do poziomu 18,6%. Odsetek pozostałych grup wieku zwiększy się osiągając 18,7% w przypadku 75–79 lat (wzrost o 6,6 p. proc.) oraz 14,6% w grupie osób 80–84 lata (wzrost o 6,4 p. proc.). Najwyższy przyrost (o 7,5 p. proc.) będzie dotyczył grupy najstarszej – osób w wieku 85 lat i więcej. Według prognozy odsetek osób z tej grupy wieku w populacji osób w wieku 60 lat i więcej ukształtuje na poziomie 15,7%.

W roku 2060 obserwowane będą także zmiany w strukturze seniorów według płci. W 2022 r. udział kobiet w populacji seniorów wyniósł 58,1%, natomiast pod koniec okresu prognozy osiągnie on poziom 56,5%. Spadek odsetka kobiet zauważalny będzie we wszystkich grupach wieku, przy czym najwyższy wśród osób w wieku 85 lat i więcej. W tej grupie udział kobiet w 2060 r. wyniesie 64,5% i będzie niższy niż w roku 2022 o 7,8 p. proc. Zmiany struktury seniorów według płci będą wynikiem spadku nadumieralności mężczyzn.

Rozdział 2

Sytuacja ekonomiczna i mieszkaniowa osób starszych

2.1. Aktywność ekonomiczna

Wśród osób starszych przeważają osoby nieaktywne zawodowo. Zgodnie z wynikami Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL)¹ w 2022 r. liczba osób biernych zawodowo w wieku 60–89 lat wyniosła 7,8 mln, co stanowiło 84,3% osób w tym wieku. W porównaniu do roku poprzedniego liczba osób biernych zawodowo w wieku 60–89 lat wzrosła o 0,2%, a ich udział w ogólnej liczbie ludności w tym wieku spadł o 0,1 p. proc. Wśród osób biernych zawodowo w wieku 60–89 lat kobiety stanowiły 62,2%, a mieszkańcy miast – 64,3%.

W gronie kobiet w wieku 60–89 lat, odsetek biernych zawodowo osiągnął wartość 91,0%, a wśród mężczyzn w tym wieku – 75,1%. Odsetek biernych zawodowo kobiet jest wyższy niż mężczyzn przede wszystkim z powodu różnego wieku uprawniającego do przechodzenia na emeryturę (kobiety – 60 lat, mężczyźni – 65 lat). W związku z tym mężczyźni pozostają dłużej aktywni na rynku pracy.

W miastach w 2022 r. bierni zawodowo seniorzy stanowili 84,0% ogółu osób w wieku 60–89 lat. Na wsi odsetek ten był nieco wyższy i osiągnął poziom 84,8%.

Tablica 7. Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 60–89 lat według płci i miejsca zamieszkania w 2022 r. (dane średnioroczne)

Wyszczególnienie	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Z liczby ogółem	
				miasta	wieś
Ludność w tys.	9285	3934	5350	5993	3292
Aktywni zawodowo	1459	979	480	960	499
w tym pracujący	1438	962	476	945	493
Bierni zawodowo	7825	2956	4870	5032	2793

Podstawową przyczyną bierności zawodowej seniorów jest pobieranie emerytury. W 2022 r. było ono powodem niewykonywania i nieposzukiwania pracy w przypadku 90,7% osób w wieku 60–74 lata (85,3% mężczyzn i 94,0% kobiet). Kolejną ważną przyczyną bierności zawodowej wśród osób starszych jest choroba lub niepełnosprawność. Z tego powodu nie pracowało i nie poszukiwało pracy 5,8% biernych zawodowo osób w wieku 60–74 lata (11,1% mężczyzn i 2,6% kobiet).

Tablica 8. Bierni zawodowo w wieku 60–74 lata według wybranych przyczyn bierności w 2022 r. (dane średnioroczne)

Wyszczególnienie	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Z liczby ogółem	
				miasta	wieś
	w tys.				
Ogółem	5590	2121	3469	3544	2046
W tym nieposzukujący pracy	5588	2119	3469	3543	2045
w tym z powodu:					
emerytury	5071	1810	3260	3258	1813
choroby, niepełnosprawności	326	236	90	176	150

¹ Dane z zakresu BAEL są uogólnione na podstawie bilansów, dla których podstawą (bazą wyjściową) są wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011 (NSP 2011).

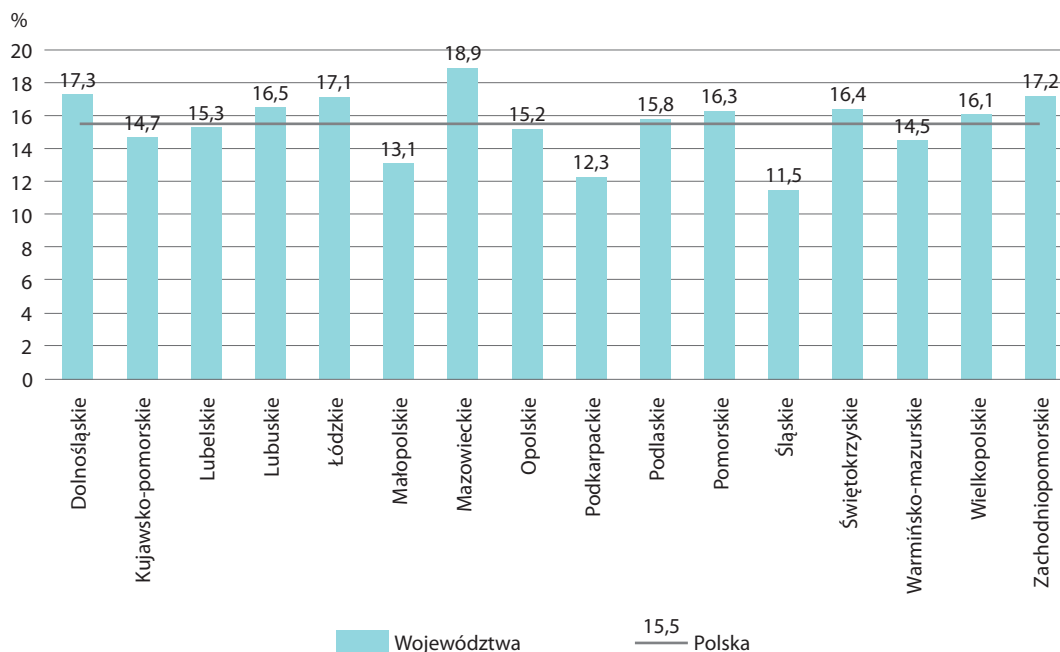
W 2022 r. liczba osób aktywnych zawodowo w wieku 60–89 lat wyniosła prawie 1,5 mln i w porównaniu z rokiem poprzednim wzrosła o 1,2%. W gronie tym 67,1% stanowili mężczyźni. Analizując miejsce zamieszkania, zauważyć można, że większość aktywnych zawodowo osób z analizowanej grupy wieku to mieszkańcy miast (65,8%). Udział osób w wieku 60–89 lat wśród ogółu aktywnych zawodowo Polaków w wieku 15–89 lat osiągnął poziom 8,5%.

Współczynnik aktywności zawodowej osób w wieku 60–89 lat ukształtował się na poziomie 15,7% (wobec 15,6% w roku poprzednim). Wśród mężczyzn osiągnął wartość 24,9%, a w grupie kobiet 9,0%. Nie zanotowano dużego zróżnicowania tego wskaźnika ze względu na miejsce zamieszkania. W miastach odsetek aktywnych zawodowo wśród osób w wieku 60–89 lat wyniósł 16,0%, podczas gdy na wsi był nieco niższy i ukształtował się na poziomie 15,2%.

Zdecydowana większość aktywnych zawodowo seniorów (tj. 98,6%) to osoby pracujące. W 2022 r. liczba osób pracujących w wieku 60–89 lat wyniosła 1,4 mln, a wskaźnik zatrudnienia w tej grupie wieku ukształtował się na poziomie 15,5% (24,5% wśród mężczyzn i 8,9% w gronie kobiet). W miastach 15,8% osób w wieku 60–89 lat to osoby pracujące, na wsi natomiast wskaźnik zatrudnienia wyniósł 15,0%.

Najwyższym odsetkiem pracujących wśród seniorów, podobnie jak w roku poprzednim, charakteryzowało się województwo mazowieckie. Wskaźnik zatrudnienia w grupie wieku 60–89 lat ukształtował się w tym województwie na poziomie 18,9%. Drugie miejsce, pod względem wysokości tego wskaźnika, zajęło województwo dolnośląskie (17,3%). Najniższy udział pracujących wśród seniorów odnotowano w województwach śląskim (11,5%) i podkarpackim (12,3%).

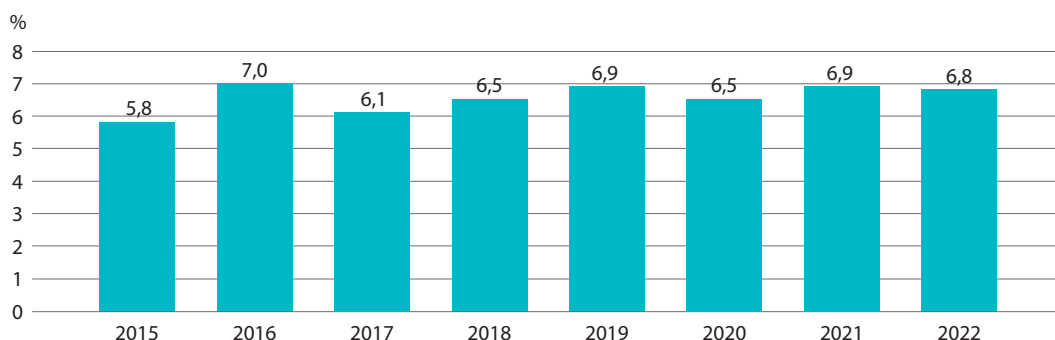
Wykres 16. Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 60–89 lat według województw w 2022 r. (dane średnioroczne)

W końcu grudnia 2022 r. w urzędach pracy zarejestrowanych było 55,5 tys. osób w wieku 60–64 lata. Udział bezrobotnych seniorów w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych wyniósł 6,8% i był zbliżony do wartości tego wskaźnika z lat poprzednich. Wśród zarejestrowanych bezrobotnych w wieku 60–64 lata przeważali mieszkańcy miasta, których odsetek wyniósł 57,8%.²

² Według ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, jako bezrobotne mogą być zarejestrowane kobiety w wieku 18–59 lat i mężczyźni w wieku 18–64 lata. Dodatkowo na mocy ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, jako osoby bezrobotne lub poszukujące pracy mogą być zarejestrowani obywatele Ukrainy w wieku 18 lat i więcej, bez względu na płeć.

Wykres 17. Udział osób w wieku 60 lat i więcej w ogólnej liczbie bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy
Stan w dniu 31 grudnia

Wśród pracujących osób starszych obserwuje się znaczną grupę osób mających jednocześnie ustalone prawo do emerytury. Liczba tych osób z roku na rok rośnie, ale ich udział wśród pracujących osób starszych utrzymuje się na zbliżonym poziomie.

Na koniec 2022 r. liczba pracujących w wieku 60 lat i więcej, mających ustalone prawo do emerytury wyniosła 544,4 tys.³, co oznacza wzrost w stosunku do roku 2021 r. o 1,9%. Udział pracujących w wieku 60 lat i więcej z ustalonym prawem do emerytury wśród ogółu pracujących w tym wieku wyniósł 40,0% i wzrósł o 1,5 p. proc. w porównaniu do roku poprzedniego. W skali roku zmianie nie uległ natomiast udział pracujących w wieku 60 lat i więcej z ustalonym prawem do emerytury w ogólnej liczbie pracujących w gospodarce narodowej, który wyniósł 3,6%.

W 2022 r. w gronie pracujących w wieku 60 lat i więcej posiadających ustalone prawo do emerytury, 55,9% stanowili pracownicy najemni (zatrudnieni), a 43,6% to osoby pracujące na własny rachunek łącznie z pomagającymi członkami rodzin.

Emeryci wykonują również pracę w ramach umów cywilnoprawnych. Na koniec 2022 r. odnotowano 213,3 tys. osób wykonujących umowy cywilnoprawne w wieku 60 lat i więcej, które posiadały ustalone prawo do emerytury⁴. Ich udział w ogólnej liczbie osób w wieku 60 lat i więcej wykonujących umowy cywilnoprawne kształtował się na poziomie 70,2%, a wśród ogółu osób wykonujących tego typu umowy osiągnął wartość 16,2%.

Tablica 9. Struktura pracujących i wykonujących umowy cywilnoprawne w wieku 60 lat i więcej posiadających ustalone prawo do emerytury według płci i grup wieku w 2022 r.
Stan w dniu 31 grudnia

Wyszczególnienie	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
	w odsetkach		
Pracujący	100,0	100,0	100,0
60–64 lata	32,7	9,8	50,3
65–69	41,3	54,3	31,3
70–74	18,3	25,2	13,0
75–79	5,6	7,9	3,9
80–84	1,5	2,0	1,1
85 lat i więcej	0,5	0,7	0,4

³ Dane dotyczą osób, które poinformowały swojego płatnika składek, że mają ustalone prawo do emerytury. Dane nie zawierają informacji o emerytach ubezpieczonych w KRUS.

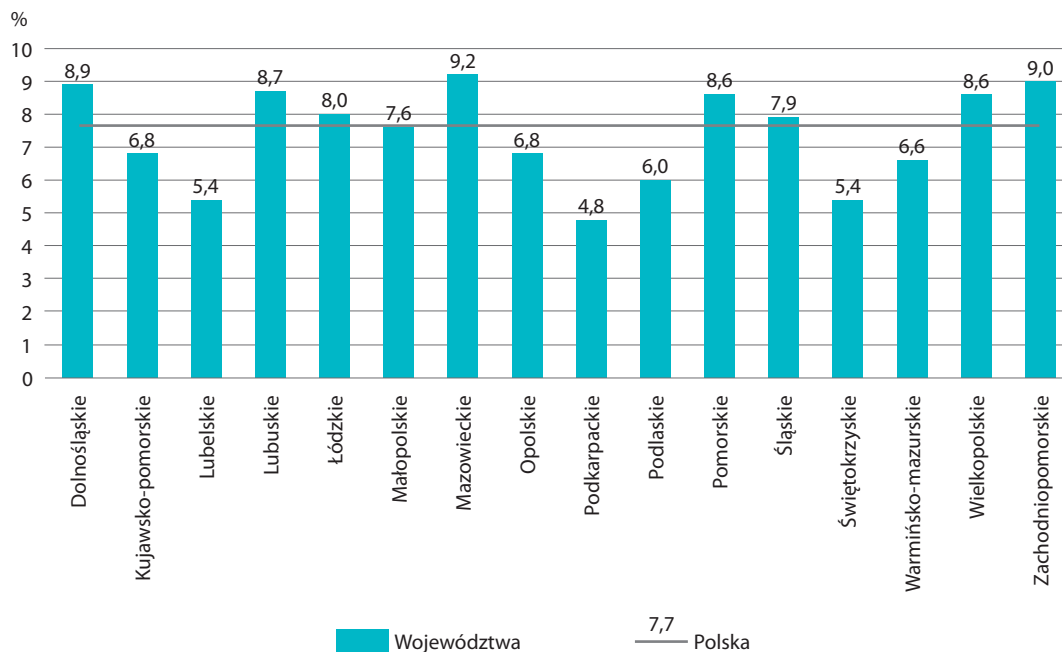
⁴ Dane nie obejmują osób wykonujących umowy o dzieło. Osoby wykonujące umowy cywilnoprawne zostały wykazane z wyłączeniem osób, które jednocześnie miały status osoby pracującej. Dane dotyczące osób wykonujących umowy cywilnoprawne są elementem prac eksperymentalnych oraz przedmiotem trwającej pracy metodologicznej i zostały przygotowane zgodnie z aktualnym stanem metodyki. W 2022 r. do osób wykonujących umowy cywilnoprawne włączono również osoby współpracujące z osobami wykonującymi umowę agencyjną, umowę zlecenia lub umowę o świadczenie usług; członków rad nadzorczych; osoby powołane do pełnienia funkcji na mocy na mocy aktu powołania oraz prokurentów, o których mowa w art. 66 ust. 1 pkt. 35a ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

Tablica 9. Struktura pracujących i wykonujących umowy cywilnoprawne w wieku 60 lat i więcej posiadających ustalone prawo do emerytury według płci i grup wieku w 2022 r. (dok.) Stan w dniu 31 grudnia

Wyszczególnienie	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
	w odsetkach		
Wykonujący umowy cywilnoprawne	100,0	100,0	100,0
60–64 lata	28,9	13,7	40,5
65–69	39,3	44,0	35,7
70–74	22,1	28,4	17,2
75–79	7,2	10,2	5,0
80–84	1,9	2,7	1,2
85 lat i więcej	0,6	0,9	0,4

W grupie osób pracujących lub wykonujących umowy cywilnoprawne w wieku 60 lat i więcej, mających ustalone prawo do emerytury, ponad 90% to osoby, które nie przekroczyły 75 roku życia. Zarówno mężczyźni, jak i kobiety z ustalonym prawem do emerytury, najbardziej aktywni zawodowo są w pierwszych latach po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego. W przypadku mężczyzn są to osoby z grupy wieku 65–69 lat, których odsetek wśród pracujących seniorów posiadających ustalone prawo do emerytury wyniósł 54,3%, a wśród wykonujących umowy cywilnoprawne – 44,0%. W przypadku kobiet, najliczniejszą grupę stanowiły osoby w wieku 60–64 lata, dla których analogiczne odsetki wyniosły 50,3% i 40,5%.

Wykres 18. Udział pracujących i wykonujących umowy cywilnoprawne w wieku 60 lat i więcej posiadających ustalone prawo do emerytury w ogólnej liczbie osób w wieku 60 lat i więcej^a według województw w 2022 r. Stan w dniu 31 grudnia

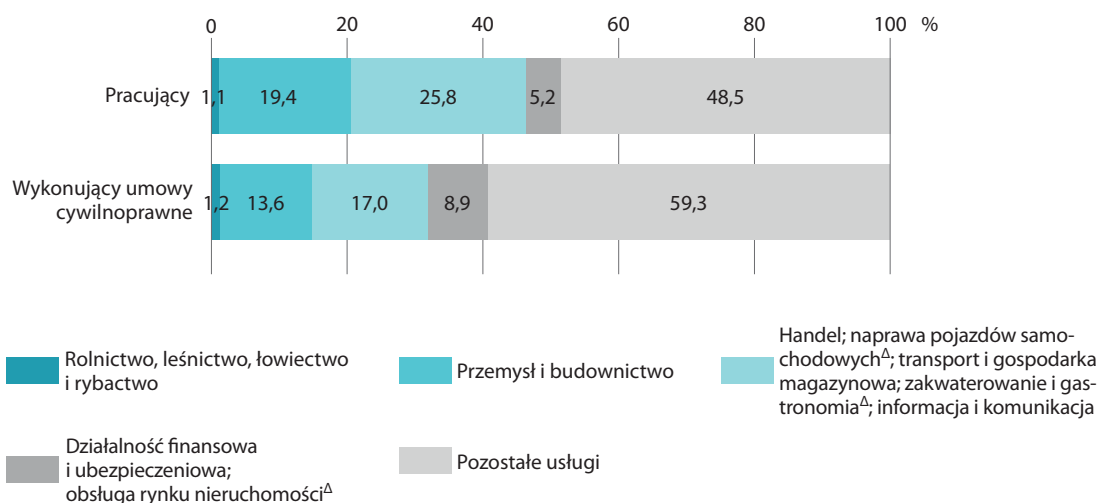

a Według miejsca zamieszkania.

Najwyższym odsetkiem pracujących emerytów w populacji osób starszych charakteryzowało się województwo mazowieckie. W województwie tym pracujący oraz wykonujący umowy cywilnoprawne w wieku 60 lat i więcej z ustalonym prawem do emerytury stanowili łącznie 9,2% mieszkających tam osób starszych. Najniższym odsetkiem wynoszącym 4,8% charakteryzowało się województwo podkarpackie. W kraju udział pracujących i wykonujących pracę na podstawie umów cywilnoprawnych seniorów z ustalonym prawem do emerytury w populacji osób starszych wyniósł średnio 7,7%.

Najwięcej osób w wieku 60 lat i więcej z ustalonym prawem do emerytury świadczyło pracę w pozostałych usługach⁵ (48,5% pracujących i 59,3% wykonujących umowy cywilnoprawne). Najmniej seniorów z ustalonym prawem do emerytury zajmowało się rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem (1,1% pracujących i 1,2% wykonujących umowy cywilnoprawne).

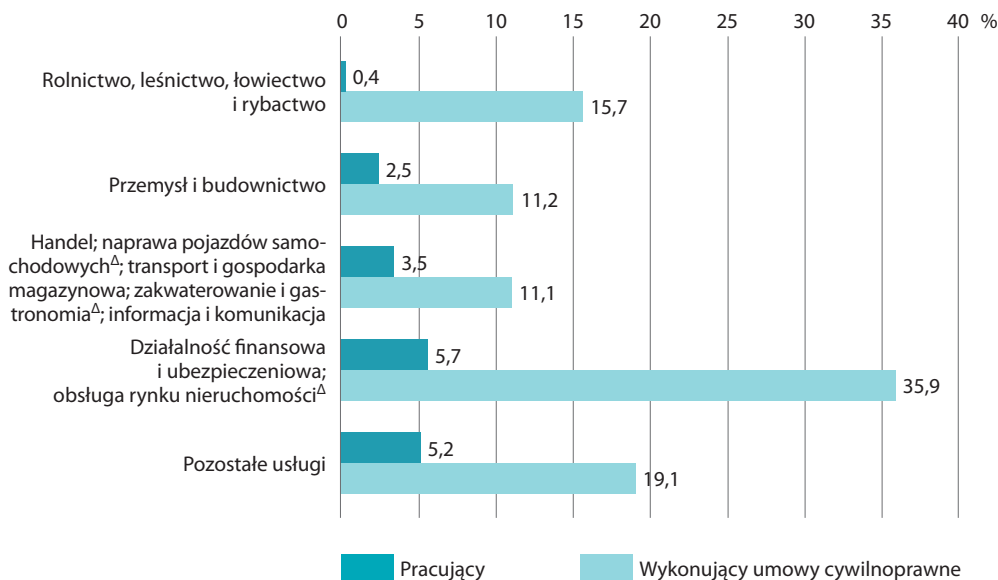
Wykres 19. Struktura pracujących i wykonujących umowy cywilnoprawne w wieku 60 lat i więcej posiadających ustalone prawo do emerytury według grup sekcji PKD w 2022 r. Stan w dniu 31 grudnia

Najwyższy odsetek osób starszych z ustalonym prawem do emerytury wystąpił w podmiotach prowadzących działalność finansową i ubezpieczeniową oraz obsługę rynku nieruchomości. W sektorze tym pracujący seniorzy z ustalonym prawem do emerytury stanowili 5,7% ogólnej liczby pracujących w nim osób, natomiast seniorzy z ustalonym prawem do emerytury świadczący umowy cywilnoprawne – 35,9% ogółu osób wykonujących umowy cywilnoprawne.

⁵ Pozostałe usługi obejmują sekcje PKD: Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna; Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca, Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne; Edukacja; Opieka zdrowotna i pomoc społeczna; Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją; Pozostała działalność usługowa; Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby; Organizacje i zespoły eksterytorialne.

Wykres 20. Udział pracujących i wykonujących umowy cywilnoprawne w wieku 60 lat i więcej posiadających ustalone prawo do emerytury w ogólnej liczbie pracujących oraz wykonujących umowy cywilnoprawne według grup sekcji PKD w 2022 r. Stan w dniu 31 grudnia

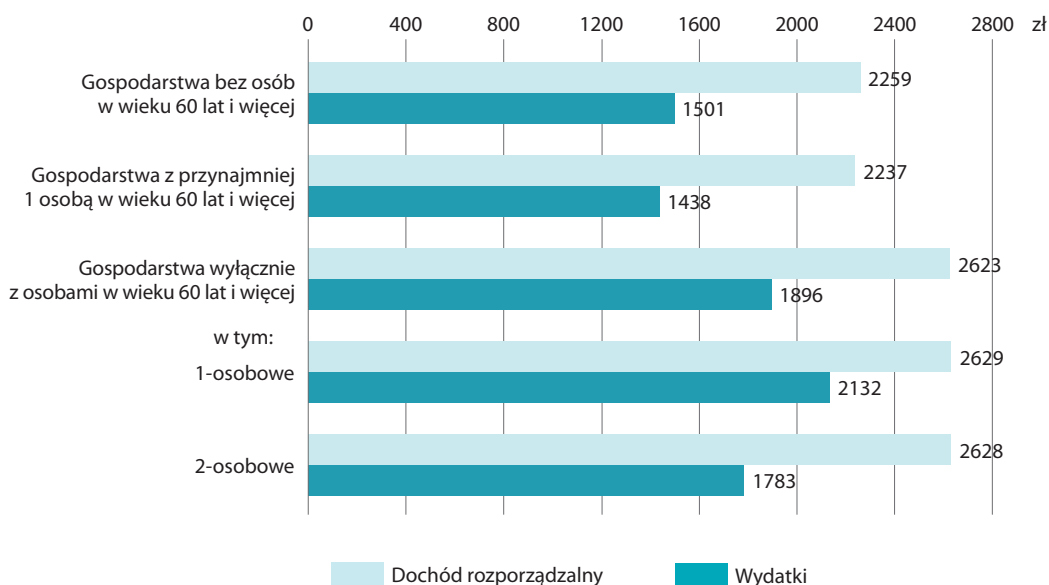
2.2. Sytuacja finansowa⁶

W 2022 r. w stosunku do roku poprzedniego gospodarstwa domowe, w tym również osób starszych, nominalnie miały zarówno wyższe dochody, jak i wydatki. Należy mieć jednak na uwadze, że na sytuację materialną gospodarstw domowych negatywnie wpływał wysoki poziom inflacji.

Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na jedną osobę w gospodarstwach domowych, w skład których wchodziła przynajmniej jedna osoba w wieku 60 lat i więcej, wyniósł 2237 zł i wzrósł nominalnie w stosunku do roku poprzedniego o 12,8%. Przeciętne miesięczne wydatki na jedną osobę w tych gospodarstwach osiągnęły wartość 1438 zł, tj. nominalnie o 15,3% wyższą w porównaniu do roku 2021. Udział przeciętnych wydatków w dochodzie rozporządzalnym w gospodarstwach z co najmniej jedną osobą starszą wzrósł w stosunku do roku poprzedniego o 1,4 p. proc. i ukształtował się na poziomie 64,3%. Nadwyżka przeciętnego miesięcznego dochodu na jedną osobę nad wydatkami w tych gospodarstwach wyniosła 799 zł.

Sytuację osób starszych lepiej obrazuje analiza gospodarstw domowych złożonych wyłącznie z osób w wieku 60 lat i więcej. Seniorzy, żyjący w tych gospodarstwach dysponowali przeciętnie w miesiącu dochodem rozporządzalnym przypadającym na jedną osobę w wysokości 2623 zł. W stosunku do roku poprzedniego dochód ten wzrósł nominalnie o 11,4%. Przeciętne miesięczne wydatki na jedną osobę w gospodarstwach domowych złożonych wyłącznie z osób w wieku 60 lat i więcej wyniosły 1896 zł i wzrosły nominalnie w stosunku do roku poprzedniego o 13,4%. Udział przeciętnych miesięcznych wydatków w dochodzie rozporządzalnym w gospodarstwach osób starszych ukształtował się na poziomie 72,3%, tj. o 1,3 p. proc. wyższym niż rok wcześniej. Nadwyżka przeciętnego miesięcznego dochodu na jedną osobę nad wydatkami w tych gospodarstwach wyniosła 726 zł. W 1-osobowych gospodarstwach osób starszych miesięczne wydatki stanowiły aż 81,1% przeciętnego dochodu (o 1,7 p. proc. więcej w stosunku do 2021 r.), a nadwyżka osiągnęła wartość 497 zł.

⁶ Prezentowane w tym rozdziale dane pochodzące z Badania budżetów gospodarstw domowych za 2022 r. i 2021 r. zostały uogólnione w oparciu o wstępne wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021 (NSP 2021) i nie są wprost porównywalne z danymi za lata wcześniejsze, które zostały uogólnione w oparciu o wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań NSP 2011. W związku z uaktualnionym uogólnieniem wyników za 2021 r. różnią się od wcześniej publikowanych.

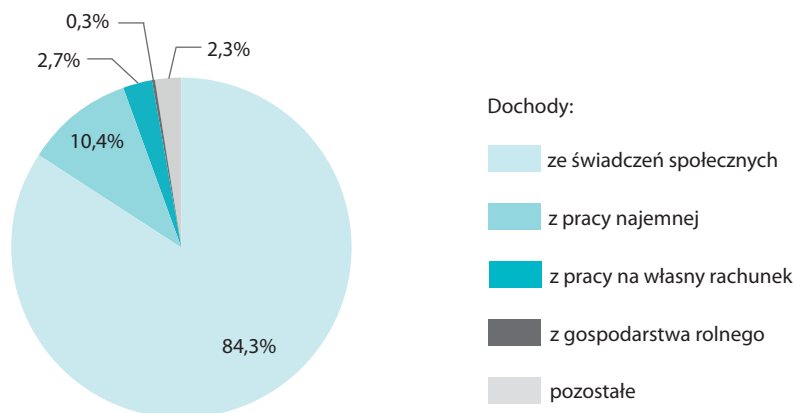
Wykres 21. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny i przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2022 r.

W miastach w porównaniu do wsi notuje się zarówno wyższe przeciętne miesięczne dochody, jak i wydatki na jedną osobę. W 2022 r. w miastach w gospodarstwach złożonych wyłącznie z osób w wieku 60 lat i więcej przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na osobę wyniósł 2727 zł i był o 19,1% wyższy niż na wsi, gdzie ukształtował się na poziomie 2289 zł. Przeciętne wydatki na jedną osobę w gospodarstwach domowych seniorów w miastach osiągnęły wartość 1949 zł i były wyższe o 13,0% w porównaniu do wydatków gospodarstw na wsi, wynoszących 1726 zł.

W skali roku przeciętny miesięczny dochód na jedną osobę w gospodarstwach seniorów zamieszkałych w miastach wzrósł o 11,4%, a wydatki zwiększyły się o 13,6%. Na wsi wzrost dochodu był wyższy niż w mieście i wyniósł 12,0%, podczas gdy wydatki wzrosły w mniejszym stopniu niż w mieście (o 13,0%). Nadal jednak udział wydatków w dochodzie rozporządzalnym ukształtował się na wyższym poziomie na wsi niż w miastach (75,4% wobec 71,5%).

Porównując przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na jedną osobę w gospodarstwach domowych złożonych wyłącznie z osób w wieku 60 lat i więcej do dochodu gospodarstw bez osób starszych w swoim składzie, zauważyć można, że był on o 16,1% wyższy w gospodarstwach osób starszych. Należy jednak podkreślić, że gospodarstwa wyłącznie z osobami w wieku 60 lat i więcej to głównie gospodarstwa 1- lub 2-osobowe. W ich przypadku wyższe są również przeciętne miesięczne wydatki na jedną osobę. W 2022 r. przeciętne wydatki na jedną osobę w gospodarstwach złożonych wyłącznie z osób w wieku 60 lat i więcej były o 26,3% wyższe w porównaniu do wydatków gospodarstw bez osób w wieku senioralnym. W konsekwencji, wskaźnik udziału wydatków w dochodzie rozporządzalnym w gospodarstwach wyłącznie z osobami starszymi był wyższy o 5,8 p. proc. w porównaniu do analogicznego wskaźnika dla gospodarstw osób młodszych.

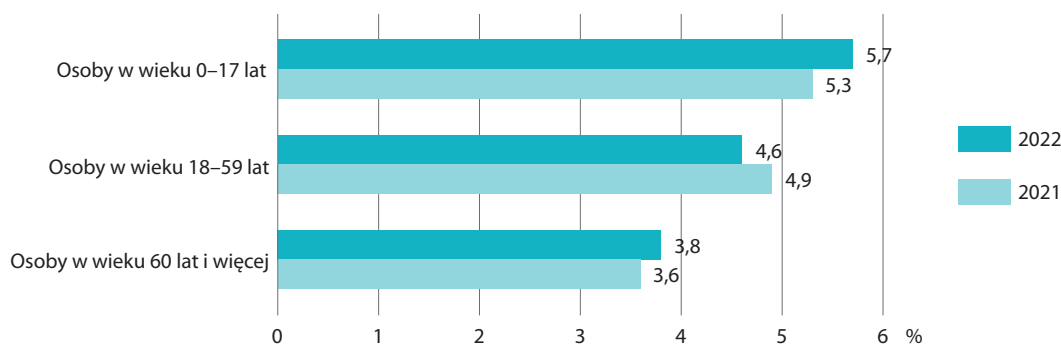
Podstawowym źródłem utrzymania gospodarstw domowych składających się wyłącznie z osób starszych są dochody ze świadczeń społecznych. W 2022 r. stanowiły one 84,3% dochodu rozporządzalnego na jedną osobę w tych gospodarstwach (wzrost o 0,9 p. proc. w porównaniu z rokiem poprzednim). Ze świadczeń społecznych najwyższy udział miały emerytury i renty, które stanowiły 80,2% ogółu dochodu rozporządzalnego. Dochody z pracy najemnej wyniosły 10,4% dochodu rozporządzalnego osób starszych, a dochody z pracy na własny rachunek poza gospodarstwem rolnym – 2,7%.

Wykres 22. Struktura dochodu rozporządzalnego na 1 osobę w gospodarstwach domowych złożonych wyłącznie z osób w wieku 60 lat i więcej w 2022 r.

W strukturze miesięcznych wydatków gospodarstw domowych osób starszych, podobnie jak w przypadku pozostałych gospodarstw, dominują wydatki na żywność i napoje bezalkoholowe. Ich udział w 2022 r. wyniósł 28,5%, co oznacza wzrost w stosunku do roku poprzedniego o 0,7 p. proc. W skali roku wzrosły również wydatki seniorów na użytkowanie mieszkania lub domu i nośniki energii z 23,1% do 23,6%, natomiast udział wydatków związanych ze zdrowiem zmniejszył się z 9,1% do 8,8%.

Porównując strukturę przeciętnych miesięcznych wydatków na jedną osobę w gospodarstwach seniorów do struktury tych wydatków w gospodarstwach domowych bez osób w wieku 60 lat i więcej można zauważyć, że udział wydatków na żywność, napoje bezalkoholowe, użytkowanie mieszkania lub domu i nośniki energii oraz zdrowie w wydatkach ogółem był łącznie o 13,8 p. proc. wyższy w gospodarstwach złożonych wyłącznie z osób starszych niż w gospodarstwach osób młodszych. W 2022 r. wydatki te stanowiły 60,9% ogółu wydatków seniorów, natomiast w gospodarstwach bez osób w wieku 60 lat i więcej – 47,1%. Szczególnie duża różnica widoczna jest w przypadku wydatków na zdrowie, których udział w strukturze wydatków gospodarstw osób starszych był prawie 2-krotnie wyższy niż w gospodarstwach bez takich osób.

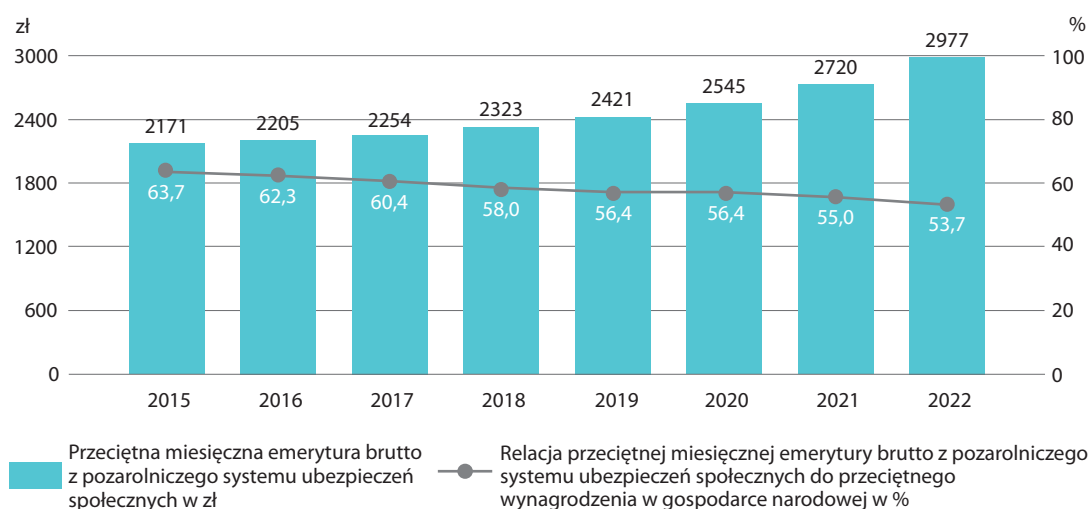
W 2022 r. zasięg ubóstwa skrajnego w gospodarstwach złożonych wyłącznie z osób w wieku 60 lat i więcej, podobnie jak w gospodarstwach domowych ogółem w Polsce, pozostał na podobnym poziomie jak w 2021 r. W gospodarstwach domowych, w których poziom wydatków był niższy niż granica ubóstwa skrajnego żyło 3,8% osób w wieku 60 lat i więcej (wobec 3,6% w roku poprzednim). Osoby starsze doświadczały ubóstwa skrajnego relatywnie rzadziej niż osoby w młodszych grupach wieku. Stopa ubóstwa skrajnego wśród seniorów była o 0,8 p. proc. niższa niż w przypadku osób w wieku 18–59 lat oraz o 1,9 p. proc. niższa niż osób w wieku 0–17 lat.

Wykres 23. Zasięg ubóstwa skrajnego w gospodarstwach domowych

Jak już zauważono, głównym źródłem dochodu osób starszych są emerytury i renty. W 2022 r. przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych ukształtowała się na poziomie 2870 zł i wzrosła nominalnie o 9,4% w stosunku do roku 2021. Najniższą jej wartość odnotowano w województwie podkarpackim – 2480 zł, najwyższą zaś w województwie śląskim (3298 zł). Przeciętna emerytura z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w 2022 r. wyniosła 2977 (wzrost o 9,4% w skali roku), a przeciętna renta z tytułu niezdolności do pracy osiągnęła wartość 2316 zł (wzrost o 8,5%).

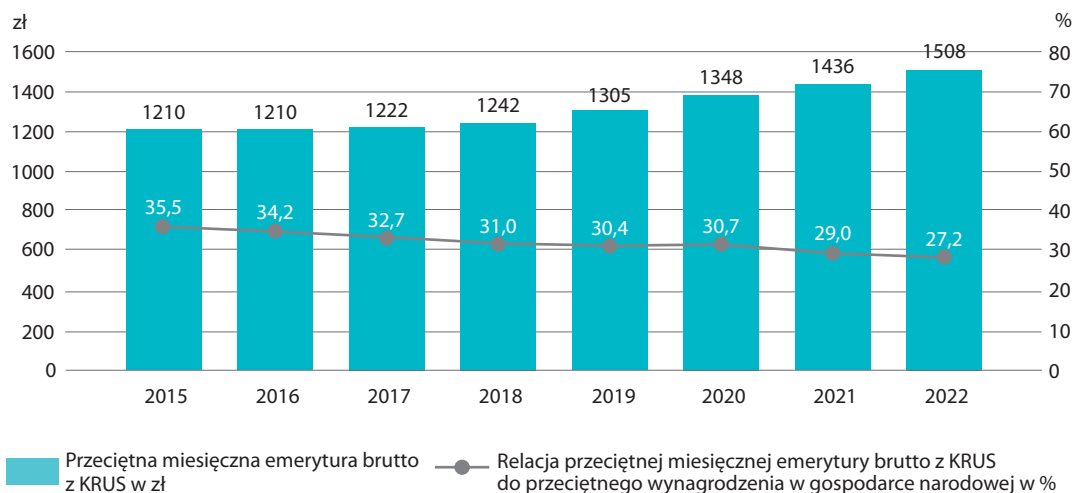
Mimo wzrostu przeciętnej miesięcznej emerytury brutto z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych, jej relacja do przeciętnego wynagrodzenia brutto w gospodarce narodowej ukształtowała się na poziomie niższym niż w latach poprzednich. W 2022 r. relacja ta wyniosła 53,7% wobec 55,0% w roku poprzednim i 63,7% w 2015 r.

Wykres 24. Przeciętna miesięczna emerytura brutto z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych i jej relacja do przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej^a

a Do obliczenia relacji przyjęto za podstawę (mianownik) przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto pomniejszone o składki na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne.

Zdecydowanie niższy, niż w pozarolniczym systemie ubezpieczeń społecznych wzrost notowany był w przypadku przeciętnej miesięcznej emerytury i renty brutto rolników indywidualnych. W 2022 r. osiągnęła ona wartość 1501 zł, tj. nominalnie o 5,0% więcej niż rok wcześniej. W układzie regionalnym najniższą przeciętną emeryturę i rentę brutto rolników zanotowano w województwie wielkopolskim (1466 zł), a najwyższą w województwie śląskim (1629 zł). Przeciętna emerytura z Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego wyniosła 1508 zł, a renta z tytułu niezdolności do pracy – 1360 zł. W obu przypadkach nastąpił nominalny wzrost tych świadczeń (odpowiednio o 5,0% i 4,7%). Relacja przeciętnej miesięcznej emerytury brutto z KRUS do przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w 2022 r. ukształtowała się na poziomie 27,2%, podczas gdy rok wcześniej wniosła 29,0%, a w roku 2015 – 35,5%.

Wykres 25. Przeciętna miesięczna emerytura brutto z Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego i jej relacja do przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej^a

a Do obliczenia relacji przyjęto za podstawę (mianownik) przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto pomniejszone o składki na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne.

Na koniec 2022 r. emerytury z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) pobierało blisko 6,1 mln osób w wieku 60 lat i więcej (tj. o 1,5% więcej niż rok wcześniej), z czego 61,0% stanowiły kobiety. Osób w wieku senioralnym pobierających renty z tytułu niezdolności do pracy z ZUS było 281,2 tys. (spadek o 7,7% w stosunku do roku poprzedniego). Z Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS) emerytury otrzymywało 767,4 tys. osób w wieku 60 lat i więcej (o 2,6% mniej niż rok wcześniej), a renty – 102,2 tys. (o 1,5% mniej niż w 2021 r.). Z pozostałych źródeł, tzn. Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji (MSWiA), Ministerstwa Obrony Narodowej (MON) oraz Ministerstwa Sprawiedliwości (MS) świadczenia emerytalne pobierało łącznie 175,7 tys. osób w wieku 60 lat i więcej, a renty – 16,0 tys. (wobec 173,8 tys. i 16,4 tys. w roku 2021).

Tablica 10. Osoby pobierające emerytury i renty z tytułu niezdolności do pracy według płci i instytucji wypłacających świadczenia w 2022 r. Stan w dniu 31 grudnia

Wyszczególnienie	Osoby pobierające emerytury			Osoby pobierające renty z tytułu niezdolności do pracy		
	ogółem	mężczyźni	kobiety	ogółem	mężczyźni	kobiety
Z ZUS	6121277	2420616	3700661	576472	383571	192901
w tym osoby w wieku 60 lat i więcej	6060200	2360661	3699539	281244	215754	65490
Z KRUS	767419	240251	527168	175541	91437	84104
w tym osoby w wieku 60 lat i więcej	767419	240251	527168	102245	56284	45961
Z MON	111813	111468	345	9995	9942	53
w tym osoby w wieku 60 lat i więcej	68865	68787	78	7827	7825	2
Z MSWiA	165243	147064	18179	11141	9604	1537
w tym osoby w wieku 60 lat i więcej	92434	79649	12785	6947	5739	1208
Z MS	27222	23242	3980	2230	1804	426
w tym osoby w wieku 60 lat i więcej	14415	11718	2697	1255	971	284

Dodatkowym źródłem dochodów osób starszych, w przypadku seniorów wymagających pomocy finansowej, są różnego rodzaju świadczenia pieniężne otrzymywane z pomocy społecznej. Podstawowe z nich to zasiłki stałe. W 2022 r. z zasiłków stałych korzystało 75,6 tys. osób w wieku 60 lat i więcej, z czego większość to seniorzy samotnie gospodarujący (87,0%). Wartość zasiłków stałych wypłaconych osobom starszym w 2022 r. wyniosła 391,5 mln zł, z czego 94,9% trafiło do seniorów samotnie gospodarujących. W stosunku do roku poprzedniego liczba osób w wieku 60 lat i więcej pobierających zasiłki stałe zmalała o 4,6%, a kwota wypłaconych im świadczeń wzrosła o 6,9%.

Wykres 26. Liczba świadczeniobiorców zasiłków stałych w wieku 60 lat i więcej przypadająca na 10 tysięcy osób w wieku 60 lat i więcej według województw w 2022 r.

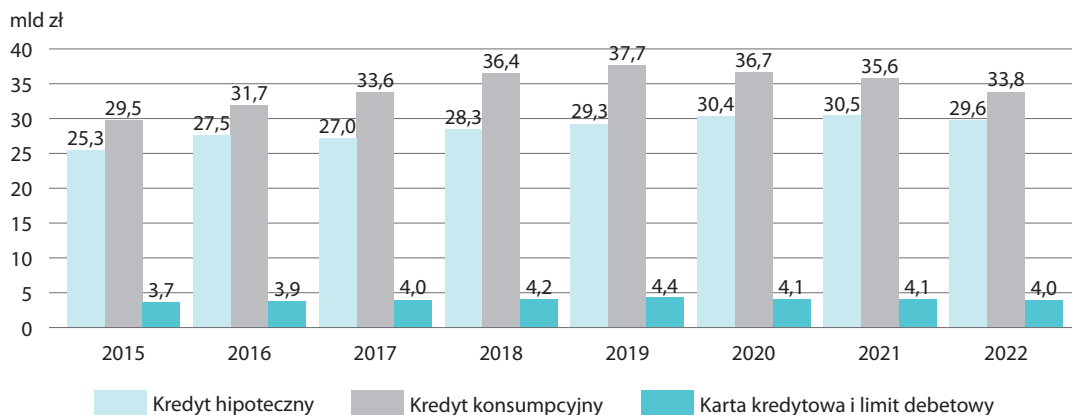
Najwyższy udział osób pobierających zasiłki stałe w populacji seniorów wystąpił w województwie lubuskim i pomorskim (odpowiednio 105 i 102 seniorów na 10 tys. mieszkańców w wieku 60 lat i więcej). Najmniej seniorów pobierających zasiłki stałe w stosunku do ogólnej liczby seniorów było w województwie śląskim, w którym na 10 tys. osób starszych przypadało 60 seniorów pobierających zasiłki stałe.

Na sytuację finansową osób starszych istotny wpływ wywiera poziom ich zadłużenia. W 2022 r., według danych Biura Informacji Kredytowej (BIK), zmniejszyła się liczba osób starszych posiadających zarówno kredyty konsumpcyjne, hipoteczne, jak i posiadających karty kredytowe i limity debetowe. Odsetek kredytobiorców kredytów konsumpcyjnych w populacji seniorów ukształtował się na poziomie 17,2%, tj. o 1,4 p. proc. niższym niż rok wcześniej, a odsetek kredytobiorców kredytów hipotecznych wśród osób starszych osiągnął wartość 3,4% (wobec 3,7% rok wcześniej). Seniorzy posiadający karty kredytowe lub limity debetowe stanowili 30,2% osób starszych, podczas gdy rok wcześniej 31,1%.

Udział osób w wieku 60 lat i więcej posiadających kredyty konsumpcyjne w ogólnej liczbie osób posiadających tego typu kredyty zmniejszył się z 22,2% w 2021 r. do 21,1% w analizowanym roku. W odniesieniu do roku poprzedniego zmianie uległ również udział kredytobiorców kredytów hipotecznych w wieku 60 lat i więcej w ogólnej liczbie kredytobiorców tego kredytu, który wyniósł 8,5% (wobec 8,7% w roku poprzednim). Posiadacze kart kredytowych i limitów debetowych w wieku 60 lat i więcej stanowili 31,8% ogółu osób, korzystających z tej formy finansowania (o 0,5 p. proc. więcej niż rok wcześniej).

W 2022 r. nastąpił spadek sumy zobowiązań kredytowych osób starszych z tytułu kredytów konsumpcyjnych, hipotecznych oraz kart kredytowych i wykorzystanych limitów debetowych. Łączna wartość zadłużenia kredytowego osób starszych wyniosła 67,3 mld zł, tj. nieco ponad 4% mniej niż rok wcześniej. Udział zobowiązań kredytowych posiadanych przez osoby starsze w ogólnej ich wartości wyniósł 9,3%, co oznacza niewielki spadek w stosunku do roku poprzedniego (o 0,2 p. proc.).

Wykres 27. Wartość zobowiązań kredytowych osób w wieku 60 lat i więcej Stan w dniu 31 grudnia

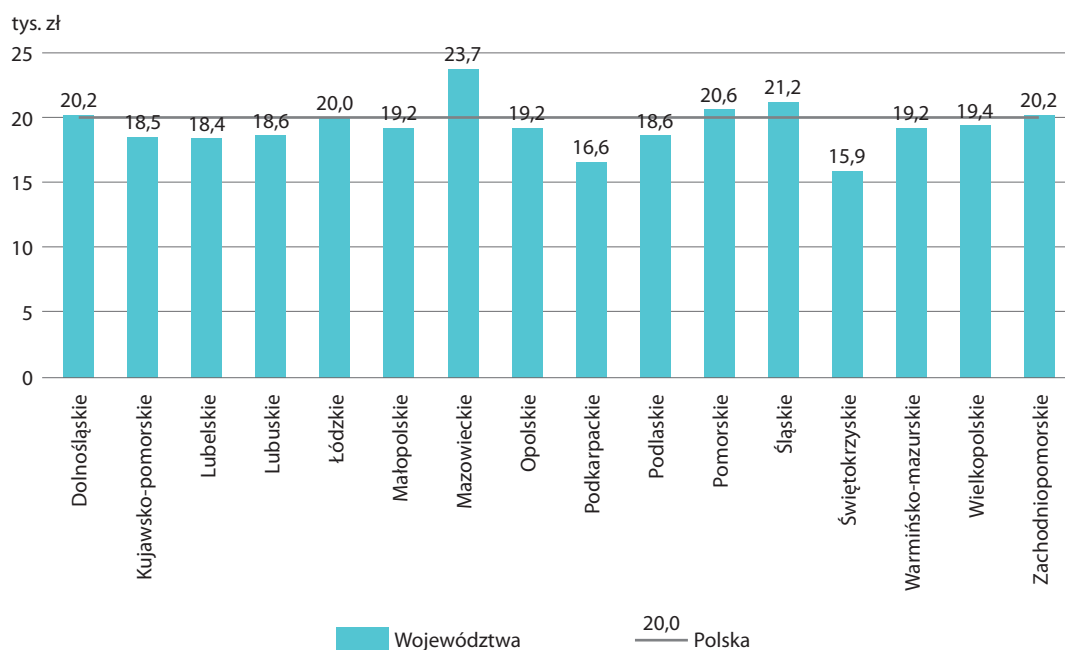

Źródło: dane BIK.

Z danych BIK wynika, iż seniorzy od lat w największym stopniu korzystają z kredytów konsumpcyjnych, chociaż w 2022 r., po raz kolejny, nastąpił spadek wartości zadłużenia seniorów z tego tytułu. W analizowanym roku saldo kredytów konsumpcyjnych osób w wieku 60 lat i więcej wyniosło 33,8 mld zł i zmniejszyło się o nieco ponad 5% w stosunku do roku poprzedniego. Średnie zadłużenie kredytobiorcy w wieku senioralnym z tytułu posiadanego kredytu konsumpcyjnego ukształtowało się na poziomie nieco wyższym niż rok wcześniej i wyniosło 20,0 tys. zł (19,7 tys. w 2021 r.).

Podobnie jak w latach wcześniejszych, najwyższą wartość zadłużenia z tytułu kredytów konsumpcyjnych przypadającą na jednego kredytobiorcę tego kredytu w wieku senioralnym, odnotowano w województwie mazowieckim (23,7 tys. zł). Najmniej przeciętnie zadłużeni byli seniorzy w województwie świętokrzyskim (15,9 tys. zł) i podkarpackim (16,6 tys. zł). W 2022 r. w stosunku do roku poprzedniego najwyższy wzrost przeciętnego zadłużenia seniorów wystąpił w województwie lubelskim (blisko o 0,8 tys. zł na osobę). Spadek przeciętnego zadłużenia odnotowano jedynie w dwóch województwach mazowieckim i podlaskim (ok. 0,5 tys. zł na osobę).

Wykres 28. Przeciętne zadłużenie 1 kredytobiorcy w wieku 60 lat i więcej z tytułu kredytów konsumpcyjnych według województw w 2022 r. Stan w dniu 31 grudnia

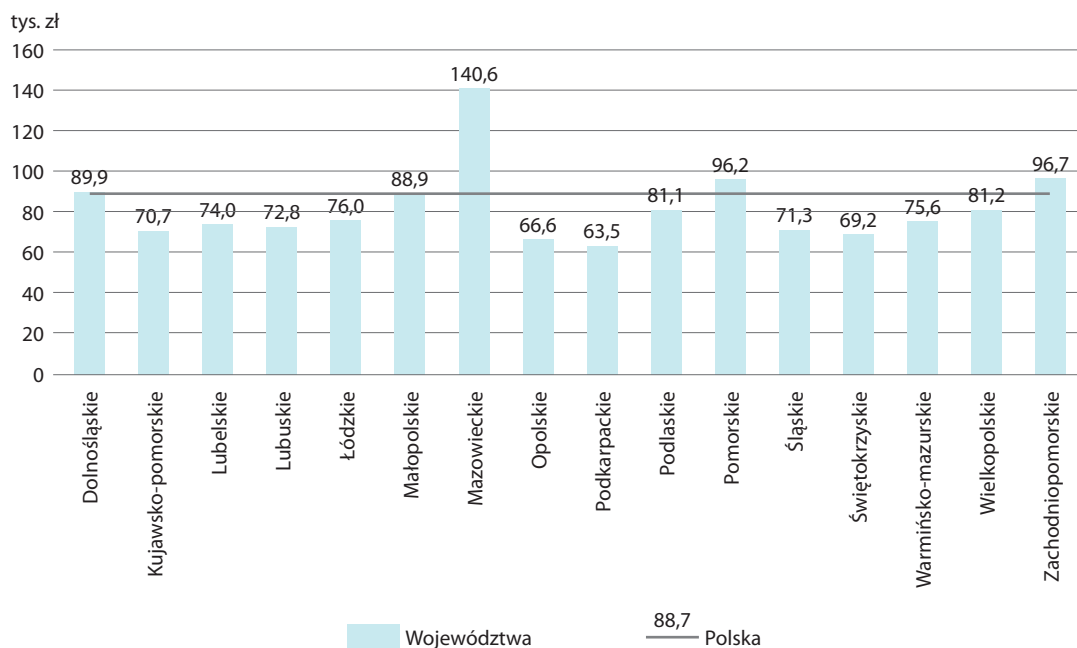

Źródło: dane BIK.

W 2022 r. saldo kredytów hipotecznych posiadanych przez osoby w wieku 60 lat i więcej osiągnęło wartość 29,6 mld zł (o 2,9% niższą niż rok wcześniej), a przeciętne zadłużenie z tego tytułu wynosiło 88,7 tys. zł. na jednego kredytobiorcę (wzrost o blisko 5,0 tys. zł). Podobnie, jak w roku poprzednim, najwyższe średnie zadłużenie seniorów z tytułu kredytów hipotecznych notowane było w województwie mazowieckim (140,6 tys. zł na jednego kredytobiorcę w wieku 60 lat i więcej). W województwie tym nastąpił jednocześnie najwyższy wzrost tego zadłużenia (o 14,9 tys. zł na jednego kredytobiorcę w wieku senioralnym). Najniższe przeciętne zadłużenie wystąpiło w województwie podkarpackim – 63,5 tys. zł., w którym odnotowano jednocześnie najniższy jego wzrost (o 0,9 tys. zł). W 2022 r., w stosunku do roku poprzedniego, w żadnym z województw nie zanotowano spadku przeciętnego zadłużenia seniorów z tytułu kredytów hipotecznych.

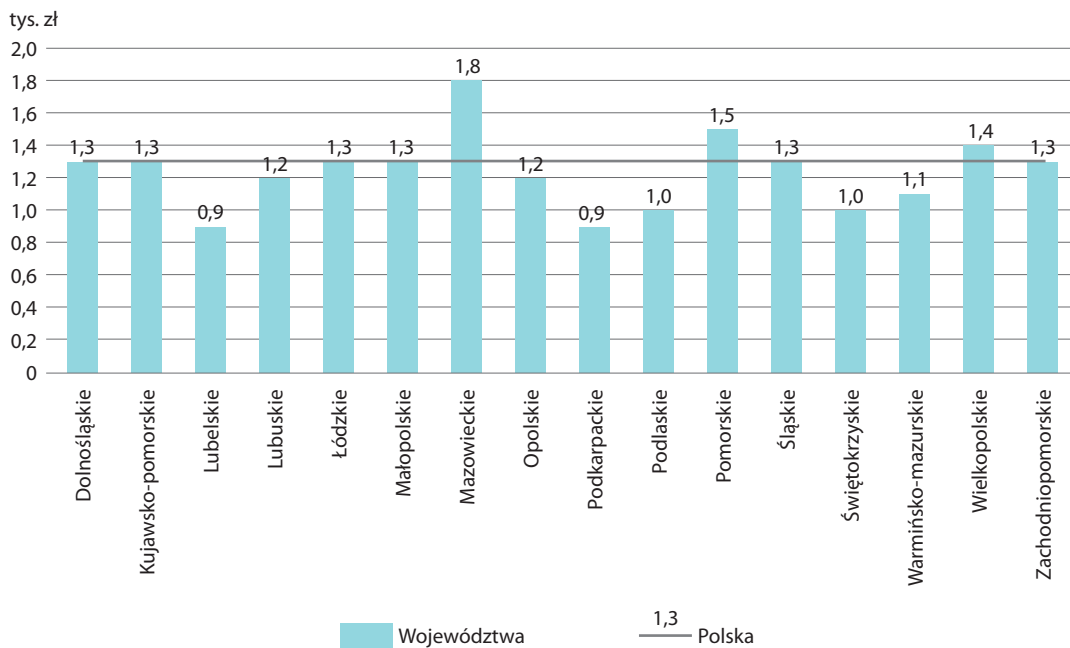
W 2022 r. seniorzy w podobnym stopniu, co rok wcześniej, korzystali z kart kredytowych i limitów debetowych. Wartość zadłużenia osób starszych z tego tytułu wyniosła łącznie 4,0 mld zł i w stosunku do roku poprzedniego zmniejszyła się o 3,5%. Przeciętne zadłużenie seniorów posiadających karty kredytowe i limity debetowe w 2022 r. ukształtowało się na poziomie 1,3 tys. zł. Najwyższe średnie zadłużenie z tego tytułu wystąpiło w województwie mazowieckim (1,8 tys. zł), najniższe zaś w województwie podkarpackim i lubelskim (0,9 tys. zł).

Wykres 29. Przeciętne zadłużenie 1 kredytobiorcy w wieku 60 lat i więcej z tytułu kredytów hipotecznych według województw w 2022 r. Stan w dniu 31 grudnia

Źródło: dane BIK.

Wykres 30. Przeciętne zadłużenie 1 kredytobiorcy w wieku 60 lat i więcej z tytułu kart kredytowych i limitów debetowych według województw w 2022 r. Stan w dniu 31 grudnia

Źródło: dane BIK.

2.3. Sytuacja mieszkaniowa

W 2022 r. 63,0% gospodarstw domowych złożonych wyłącznie z osób w wieku 60 lat i więcej zamieszkiwało w budynkach wielorodzinnych, a 36,8% w jednorodzinnych. W domach wielorodzinnych znacznie częściej mieszkają seniorzy w miastach. W analizowanym roku w miastach w budynkach wielorodzinnych zamieszkiwało 77,0% gospodarstw wyłącznie z osobami w wieku 60 lat i więcej, na wsi zaś 16,0%.

Na jedno gospodarstwo domowe osób w wieku senioralnym przypadało średnio 71,2 m² powierzchni użytkowej mieszkania, przy czym w miastach – 64,7 m², a na wsi – 93,2 m². W przypadku samotnie mieszkających seniorów przeciętna powierzchnia zajmowanego przez nich mieszkania wyniosła 60,8 m², natomiast dla gospodarstw 2- osobowych złożonych wyłącznie z osób starszych osiągnęła wielkość 82,3 m².

W 2022 r. 99,8% gospodarstw domowych wyłącznie z osobami starszymi posiadało w mieszkaniach wodociąg, 99,0% wyposażonych było w ciepłą wodę bieżącą, 98,8% w ustęp spłukiwany, a 98,6% w łazienkę. Odsetki te są nieco niższe w porównaniu do analogicznych wskaźników dla mieszkań gospodarstw osób młodszych. Wyraźną różnicę między mieszkaniami osób starszych i młodszych zauważyć można biorąc pod uwagę wyposażenie w gaz i klimatyzację. Gaz odnotowano w 91,5% mieszkań gospodarstw tworzonych wyłącznie przez osoby w wieku 60 lat i więcej i w 80,6% gospodarstw osób młodszych. Klimatyzację posiadało natomiast 1,9% gospodarstw seniorów i 4,8% gospodarstw bez osób w wieku senioralnym.

W 2022 r. w miastach warunki techniczno-sanitarne mieszkań były nadal lepsze niż na wsi, mimo że sytuacja mieszkańców wsi sukcesywnie ulega poprawie. Seniorzy w miastach są w lepszej sytuacji szczególnie w zakresie wyposażenia ich mieszkań w ustęp spłukiwany, łazienkę i ciepłą wodę bieżącą.

Tablica 11. Gospodarstwa domowe wyłącznie z osobami w wieku 60 lat i więcej w mieszkaniach wyposażonych w instalacje w 2022 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Miasta	Wieś
	w % gospodarstw domowych danej grupy		
Wodociąg	99,8	100,0	99,4
Ustęp spłukiwany	98,8	99,4	96,8
Łazienka	98,6	99,1	96,7
Ciepła woda bieżąca	99,0	99,5	97,3
Gaz	91,5	91,5	91,5
z sieci	67,8	79,6	27,7
z butli	23,7	11,9	63,8
Klimatyzacja	1,9	2,2	1,1
Centralne ogrzewanie	86,4	88,3	80,0
Piec	13,5	11,6	19,7

Według subiektywnej oceny osób starszych większość mieszkań przez nich użytkowanych posiada odpowiednie warunki techniczno-sanitarne. W 2022 r. opinię taką odnotowano w 96,0% gospodarstw domowych składających się wyłącznie z osób w wieku 60 lat i więcej. Odsetek ten był nieco niższy w porównaniu do roku poprzedniego, kiedy to osiągnął wartość 96,5%. W przypadku mieszkańców miast odpowiednie warunki techniczno-sanitarne deklarowało 96,8% gospodarstw seniorów, na wsi zaś – 93,4%. Większość mieszkań gospodarstw osób starszych było wystarczająco ciepłe w zimie (96,4%) i wystarczająco chłodne w lecie (96,0%) oraz posiadało balkon, ogródek (78,9%).

W 2022 r. 28,8% mieszkań gospodarstw domowych tworzonych wyłącznie przez osoby starsze znajdowało się w budynku posiadającym bariery architektoniczne utrudniające do niego dostęp. W miastach problem ten dotyczył 32,3% mieszkań tego typu gospodarstw, na wsi było ich znacznie mniej (16,8%).

W rejonach o złej infrastrukturze zlokalizowanych było 2,9% mieszkań gospodarstw domowych wyłącznie z osobami starszymi. Od lat mieszkańcy wsi w porównaniu do mieszkańców miast są pod tym względem w zdecydowanie gorszej sytuacji. Na wsi w 2022 r. w rejonach o złej infrastrukturze położonych było 8,1% mieszkań gospodarstw domowych seniorów, a w miastach – 1,3%.

Inaczej kształtuje się sytuacja w przypadku oceny mieszkań ze względu na położenie w rejonie szczególnie zagrożonym przestępczością, przemocą, wandalizmem, w pobliżu melin. W 2022 r. problem ten zauważony był w 1,8% gospodarstw osób starszych, przy czym rzadziej występował na wsi niż w mieście (0,4% wobec 2,2%).

Tablica 12. Subiektywna ocena użytkowanego mieszkania w 2022 r.

Wyszczególnienie	Gospodarstwa domowe w % danej grupy gospodarstw			
	bez osób w wieku 60 lat i więcej	wyłącznie z osobami w wieku 60 lat i więcej		
		razem	w tym	
			1-osobowe	2-osobowe
Ogółem				
Posiada odpowiednie warunki techniczno-sanitarne	96,4	96,0	94,2	98,1
Jest położone w hałaśliwym lub zanieczyszczonym otoczeniu	8,4	8,6	8,9	8,3
Jest położone w rejonie szczególnie zagrożonym przestępczością, przemocą, wandalizmem, w pobliżu melin	2,0	1,8	2,3	1,3
Jest położone w rejonie o złej infrastrukturze	3,2	2,9	3,0	2,7
Jest położone w rejonie o szczególnych zaletach	8,8	8,6	9,0	8,4
Posiada balkon (taras), ogródek	82,2	78,9	72,8	85,8
Jest wystarczająco ciepłe w zimie	96,7	96,4	94,8	98,2
Jest wystarczająco chłodne w lecie	95,8	96,0	95,2	97,1
Znajduje się w budynku posiadającym bariery architektoniczne utrudniające dostęp do mieszkania	24,2	28,8	30,2	27,2
miasta				
Posiada odpowiednie warunki techniczno-sanitarne	96,3	96,8	95,4	98,4
Jest położone w hałaśliwym lub zanieczyszczonym otoczeniu	9,8	9,4	9,8	8,8
Jest położone w rejonie szczególnie zagrożonym przestępczością, przemocą, wandalizmem, w pobliżu melin	2,7	2,2	2,9	1,5
Jest położone w rejonie o złej infrastrukturze	1,5	1,3	1,2	1,4
Jest położone w rejonie o szczególnych zaletach	10,5	9,6	10,0	9,1
Posiada balkon (taras), ogródek	76,4	75,2	68,8	83,1
Jest wystarczająco ciepłe w zimie	96,1	96,5	95,1	98,2
Jest wystarczająco chłodne w lecie	95,0	95,8	95,1	96,9
Znajduje się w budynku posiadającym bariery architektoniczne utrudniające dostęp do mieszkania	28,2	32,3	34,0	30,2

Tablica 12. Subiektywna ocena użytkowanego mieszkania w 2022 r. (dok.)

Wyszczególnienie	Gospodarstwa domowe w % danej grupy gospodarstw			
	bez osób w wieku 60 lat i więcej	wyłącznie z osobami w wieku 60 lat i więcej		
		razem	w tym	
			1-osobowe	2-osobowe
wieś				
Posiada odpowiednie warunki techniczno-sanitarne	96,7	93,4	89,9	97,0
Jest położone w hałaśliwym lub zanieczyszczonym otoczeniu	5,5	6,1	5,4	6,8
Jest położone w rejonie szczególnie zagrożonym przestępczością, przemocą, wandalizmem, w pobliżu melin	0,4	0,4	0,3	0,5
Jest położone w rejonie o złej infrastrukturze	7,0	8,1	9,4	6,8
Jest położone w rejonie o szczególnych zaletach	5,2	5,4	5,2	6,0
Posiada balkon (taras), ogródek	94,6	91,0	87,5	94,5
Jest wystarczająco ciepłe w zimie	98,0	96,0	93,8	98,2
Jest wystarczająco chłodne w lecie	97,7	96,7	95,7	97,8
Znajduje się w budynku posiadającym bariery architektoniczne utrudniające dostęp do mieszkania	15,6	16,8	16,2	17,7

2.4. Subiektywna ocena sytuacji materialnej

W 2022 r. wśród gospodarstw złożonych wyłącznie z osób w wieku 60 lat i więcej, podobnie jak w przypadku gospodarstw osób młodszych, odnotowano pogorszenie subiektywnej oceny sytuacji materialnej. Nadal jednak wyraźnie przeważały oceny dobre lub raczej dobre nad złymi lub raczej złymi.

Dobrą lub raczej dobrą sytuację materialną zanotowano w 38,7% gospodarstw domowych złożonych wyłącznie z osób w wieku 60 lat i więcej. Oznacza to spadek tego wskaźnika o 3,5 p. proc. w stosunku do roku poprzedniego. Jednocześnie w 2022 r. nastąpił wzrost odsetka gospodarstw domowych osób starszych, deklarujących złą lub raczej złą sytuację materialną z 7,3% w roku 2021 do 8,4%.

Tablica 13. Subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych w 2022 r.

Wyszczególnienie	Gospodarstwa domowe w % danej grupy gospodarstw			
	bez osób w wieku 60 lat i więcej	wyłącznie z osobami w wieku 60 lat i więcej		
		razem	w tym	
			1-osobowe	2-osobowe
Ogółem				
Dobra i raczej dobra	57,4	38,7	29,4	49,2
Przeciętna	38,1	52,9	57,9	47,4
Raczej zła i zła	4,5	8,4	12,7	3,4

Tablica 13. Subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych w 2022 r. (dok.)

Wyszczególnienie	Gospodarstwa domowe w % danej grupy gospodarstw			
	bez osób w wieku 60 lat i więcej	wyłącznie z osobami w wieku 60 lat i więcej		
		razem	w tym	
			1-osobowe	2-osobowe
miasta				
Dobra i raczej dobra	59,8	41,4	32,0	52,7
Przeciętna	35,8	51,1	56,5	44,7
Raczej zła i zła	4,4	7,5	11,5	2,6
wieś				
Dobra i raczej dobra	52,3	29,6	20,0	38,3
Przeciętna	43,0	59,2	63,0	55,9
Raczej zła i zła	4,7	11,2	17,0	5,8

Subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych w znacznym stopniu zależy od ich lokalizacji. Mieszkańcy wsi, podobnie jak w latach poprzednich, gorzej oceniali swoją sytuację materialną niż mieszkańcy miast. Dodatkowo w 2022 r. odsetek gospodarstw domowych złożonych wyłącznie z osób w wieku 60 lat i więcej zadowolonych ze swojej sytuacji materialnej spadł w wyższym stopniu na wsi niż w mieście, co pogłębiło dysproporcję w zadowoleniu z sytuacji materialnej między mieszkańcami miast i wsi. W 2022 r. w miastach dobrą lub raczej dobrą sytuację materialną odnotowano w 41,4% gospodarstw seniorów, tj. o 3,1 p. proc. rzadziej niż rok wcześniej. Na wsi takich gospodarstw było 29,6% (spadek o 4,7 p. proc. w porównaniu z rokiem poprzednim). Jednocześnie na wsi o 2,0 p. proc. zwiększył się odsetek gospodarstw domowych seniorów deklarujących złą lub raczej złą sytuację materialną (z 9,2% w 2021 r. do 11,2%), podczas gdy w mieście wzrósł on o 0,8 p. proc. (z 6,7% do 7,5%).

Samoocena sytuacji materialnej seniorów zależy w znacznym stopniu od wielkości gospodarstwa domowego. W gospodarstwach 1-osobowych w porównaniu do gospodarstw złożonych z dwóch osób starszych, seniorzy znacznie rzadziej określają ją jako dobrą i raczej dobrą (odpowiednio 29,4% wobec 49,2%), a częściej – jako złą lub raczej złą (12,7% wobec 3,4%). Szczególnie negatywnie swoją sytuację oceniają seniorzy mieszkający samotnie na wsi. W 2022 r. na terenach wiejskich odsetek 1-osobowych gospodarstw określających swoją sytuację jako raczej złą i złą wyniósł 17,0%. Najbardziej zadowoleni ze swojej sytuacji materialnej, podobnie jak w latach poprzednich, byli seniorzy tworzący 2-osobowe gospodarstwa domowe w mieście. W analizowanym roku odsetek tych gospodarstw z dobrą lub raczej dobrą sytuacją materialną wyniósł 52,7%.

Rozdział 3

Stan i ochrona zdrowia oraz pomoc społeczna – wybrane zagadnienia dotyczące osób starszych

3.1. Ambulatoryjna opieka zdrowotna

Ambulatoryjna opieka zdrowotna obejmuje świadczenia udzielane w zakresie porad lekarskich podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej oraz porad stomatologicznych, w przychodniach i w ramach praktyk lekarskich.

W końcu 2022 r. w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej funkcjonowało 22601 przychodni, 629 praktyk lekarskich oraz 2849 praktyk stomatologicznych. Zgodnie ze sprawozdawczością placówek ochrony zdrowia w 2022 r. udzielono 330,8 mln porad, w tym osobom w wieku 65 lat i więcej – 101,1 mln. Porady udzielone osobom w wieku 65 lat i więcej stanowiły 30,5% ogólnej ich liczby (w roku poprzednim było to 30,9%). Większość porad osobom starszym udzielono w miastach – 86,3 mln, podczas gdy na wsi było ich 14,8 mln. Wynika to z większej dostępności placówek w mieście niż na wsi.

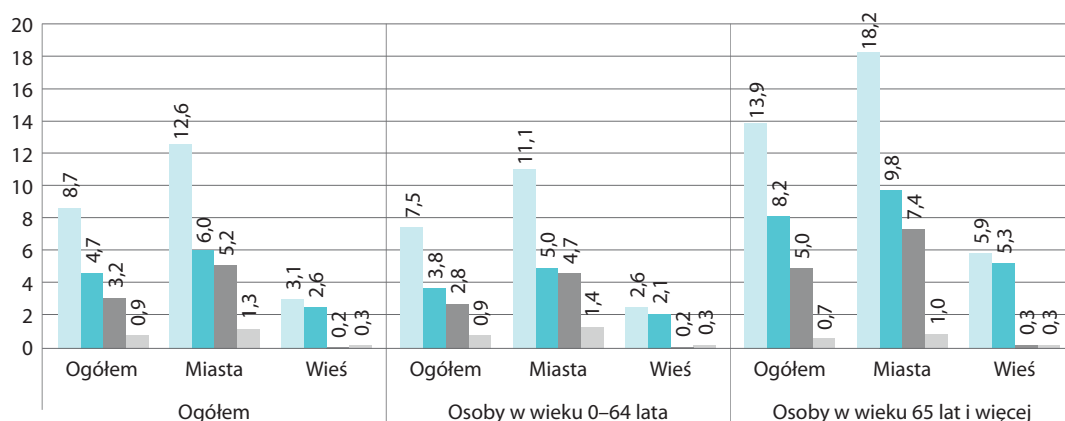
W podstawowej opiece zdrowotnej lekarze udzieli osobom w wieku 65 lat i więcej 59,8 mln porad, tj. ponad jedną trzecią ogólnej liczby porad tego rodzaju (33,9% wobec 34,7% w roku 2021). W opiece specjalistycznej odnotowano 36,0 mln porad udzielonych osobom we wskazanym wieku, tj. 29,6% wszystkich porad specjalistycznych (w poprzednim roku 29,3%). Lekarze dentyści udzieli tej grupie osób 5,3 mln porad, co stanowiło 15,9% wszystkich porad stomatologicznych (16,1% w roku poprzednim).

Tablica 14. Porady udzielone w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej^a w 2022 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Lekarskie		Stomatologiczne
		podstawowej opieki zdrowotnej	specjalistyczne	
w tys.				
Ogółem	330798,6	176133,1	121502,8	33162,6
miasta	283193,1	136388,4	118120,6	28684,2
wieś	47605,4	39744,8	3382,2	4478,4
Osoby w wieku 0–64 lata	229747,5	116380,0	85484,0	27883,5
miasta	196901,7	89872,1	82936,6	24093,0
wieś	32845,8	26507,9	2547,4	3790,5
Osoby w wieku 65 lat i więcej	101051,1	59753,2	36018,8	5279,2
miasta	86291,4	46516,3	35183,9	4591,2
wieś	14759,7	13236,9	834,9	687,9

a łącznie z poradami nocnej i świątecznej opieki zdrowotnej; bez porad udzielonych w izbach przyjęć szpitali ogólnych.

W 2022 r. przeciętna liczba porad udzielonych w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej w przeliczeniu na jednego mieszkańca wyniosła 8,7 porady. Osoby w wieku 65 lat i więcej korzystały z porad częściej niż osoby młodsze. W 2022 r. osoba starsza skorzystała średnio z 13,9 porady, tj. z prawie 2-krotnie większej liczby porad niż osoby w grupie wieku 0–64 lata.

Wykres 31. Przeciętna liczba porad udzielonych w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej przypadająca na 1 mieszkańca w 2022 r.

Porady:

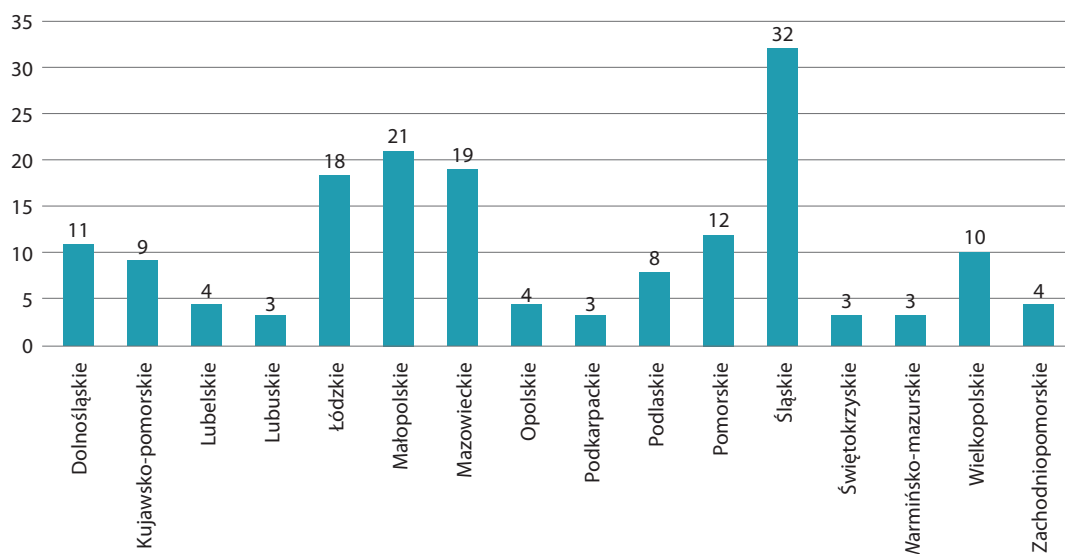
■ ogółem
 ■ podstawowej opieki zdrowotnej
 ■ specjalistyczne lekarskie
 ■ stomatologiczne

W strukturze porad udzielonych osobom starszym dominowały porady z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej. W 2022 r. stanowiły one 59,1% udzielonych seniorom porad ambulatoryjnych. W przypadku porad udzielonych w miastach udział ten wyniósł 53,9%, natomiast na wsi – 89,7%.

Tablica 15. Struktura porad ambulatoryjnych udzielonych osobom w wieku 65 lat i więcej według rodzaju porad w 2022 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Lekarskie		Stomatologiczne
		podstawowej opieki zdrowotnej	specjalistyczne	
	w %			
Ogółem	100,0	59,1	35,6	5,2
Miasta	100,0	53,9	40,8	5,3
Wieś	100,0	89,7	5,7	4,7

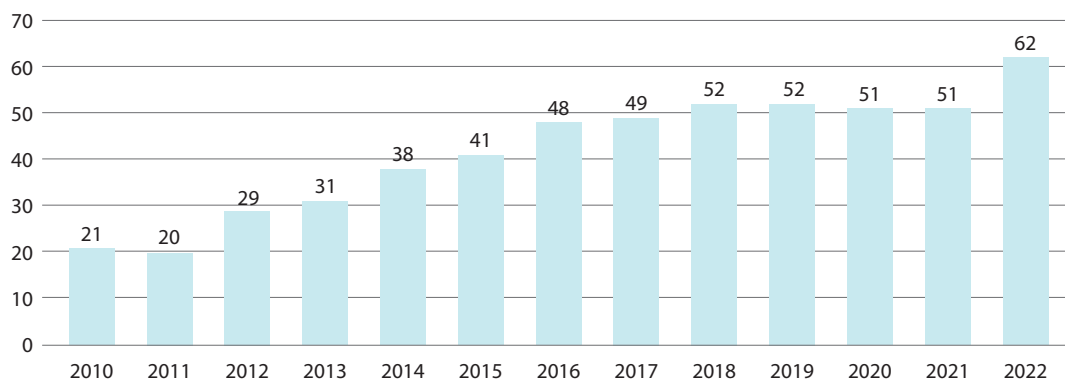
W grudniu 2022 r. w Polsce działały 164 poradnie geriatryczne, tj. o 8 więcej niż rok wcześniej. Najwięcej z nich zlokalizowanych było w województwie śląskim – 32, kolejnymi województwami pod względem liczebności tego typu placówek były województwo małopolskie (21 poradni) oraz mazowieckie (19 poradni). Najmniej poradni geriatrycznych funkcjonowało w województwach lubuskim, podkarpackim, warmińsko-mazurskim oraz świętokrzyskim (po 3 poradnie). Biorąc pod uwagę liczbę ludności w wieku senioralnym przypadającą na jedną poradnię geriatryczną można stwierdzić, że najlepszą sytuacją w dostępie do tych poradni charakteryzowało się województwo podlaskie oraz śląskie – po 37,5 tys. seniorów na 1 poradnię geriatryczną i łódzkie – 37,7 tys., najgorszą zaś podkarpackie – 172,2 tys.

**Wykres 32. Poradnie geriatryczne według województw w 2022 r.
Stan w dniu 31 grudnia**

W 2022 r. w poradniach geriatrycznych udzielono łącznie 75,4 tys. porad lekarskich, w tym kobietom – 53,2 tys. (70,6%). Najwięcej porad odnotowano w województwie śląskim – 12,1 tys. oraz w województwie małopolskim – 10,7 tys. W dwóch województwach o najwyższej liczbie porad geriatrycznych udzielono łącznie 30,3% ich ogólnej liczby.

3.2. Stacjonarna i uzdrowiskowa opieka zdrowotna

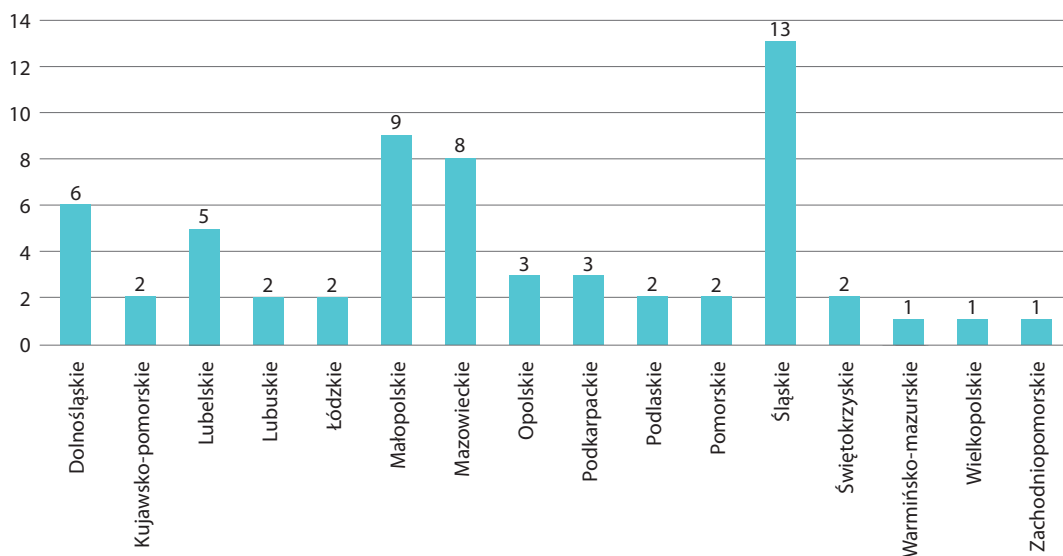
Stacjonarną opiekę zdrowotną w Polsce w 2022 r. zapewniało 896 szpitali ogólnych z liczbą łóżek wynoszącą 164155¹. W opiece stacjonarnej oddziałami szpitalnymi zapewniającymi kompleksową opiekę medyczną i usługi pielęgniarskie osobom starszym są oddziały geriatryczne. Liczba tych oddziałów do 2018 r. systematycznie rosła. W 2010 r. w Polsce było 21 oddziałów geriatrycznych w szpitalach ogólnych. W 2018 r. i 2019 r. liczba tych oddziałów ukształtowała się na poziomie 52, a w 2020 r. spadła do poziomu 51 i na tym poziomie pozostała w roku 2021. W 2022 r. liczba oddziałów znacznie wzrosła i ukształtowała się na poziomie 62.

**Wykres 33. Oddziały geriatryczne
Stan w dniu 31 grudnia**

¹ Bez szpitali dziennych.

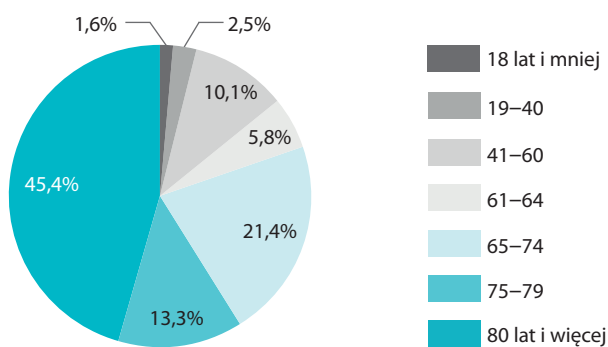
Na koniec 2022 r. oddziały geriatryczne dysponowały 1228 łózkami, na których w ciągu roku leczono 27,5 tys. osób. W stosunku do roku poprzedniego liczba łózek na analizowanych oddziałach wzrosła o 17,2%, a liczba leczonych osób o 29,2%. Najwięcej oddziałów geriatrycznych zlokalizowanych było w województwie śląskim – 13 oddziałów, co stanowiło 21,0% ogólnej liczby oddziałów geriatrycznych w Polsce. Drugim pod względem liczebności oddziałów geriatrycznych województwem było małopolskie, w którym usytuowanych było 9 z nich. W trzech województwach – warmińsko-mazurskim, wielkopolskim i zachodniopomorskim funkcjonowało jedynie po 1 oddziale geriatrycznym.

Wykres 34. Oddziały geriatryczne według województw w 2022 r. Stan w dniu 31 grudnia

Do oddziałów, na których ze względu na swoją specyfikę leczone są przede wszystkim osoby w wieku sениорalnym należą także oddziały długoterminowej i hospicyjno-paliatywnej stacjonarnej opieki zdrowotnej. Zalicza się do nich zakłady opiekuńczo-lecznicze, zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze, hospicja i oddziały paliatywne. Na koniec 2022 r. w placówkach tych przebywało 36788 osób, z czego w wieku 61 lat i więcej było 31598 osób, tj. 85,9%. Największą liczbę pacjentów stanowiły osoby w wieku 80 lat i więcej – 16712 osoby, tj. 45,4% ogólnej liczby pacjentów. Analizując strukturę pacjentów według płci należy zauważyć, iż dominują kobiety. Wśród ogółu pacjentów ich odsetek osiągnął poziom 64,8% natomiast wśród osób starszych 69,1%.

Wykres 35. Struktura pacjentów zakładów^a opieki długoterminowej według grup wieku w 2022 r.

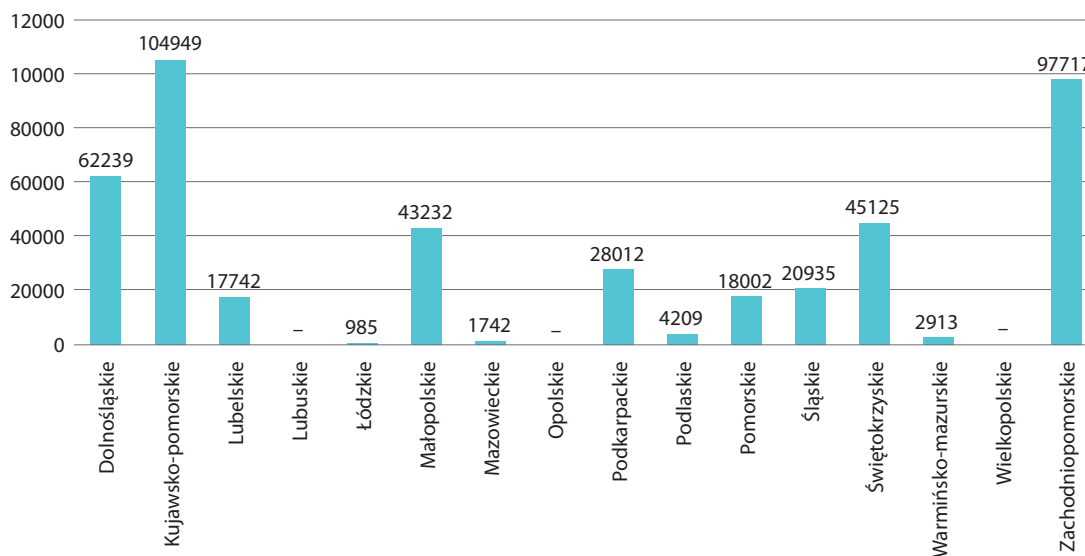

a łącznie z zakładami opiekuńczo-leczniczymi i pielęgnacyjno-opiekuńczymi typu psychiatrycznego, hospicjami oraz oddziałami opieki paliatywnej.

Seniorzy częściej niż młodsze osoby korzystają z lecznictwa uzdrowiskowego. W 2022 r. odnotowano 447,8 tys. kuracjuszy lecznictwa uzdrowiskowego w wieku 65 lat i więcej, którzy stanowili 54,6% ogółu kuracjuszy. Z uwagi na dalsze odchodzenie od stosowania ograniczeń spowodowanych epidemią COVID-19 nastąpił wzrost liczby kuracjuszy o 45,1% w stosunku do roku 2021. Po odliczeniu cudzoziemców leczonych stacjonarnie, liczba kuracjuszy w wieku 65 lat i więcej ukształtowała się na poziomie 421,5 tys. Odsetek osób korzystających z uzdrowisk w populacji osób starszych wyniósł 5,8%, natomiast wśród osób młodszych – 1,2%.

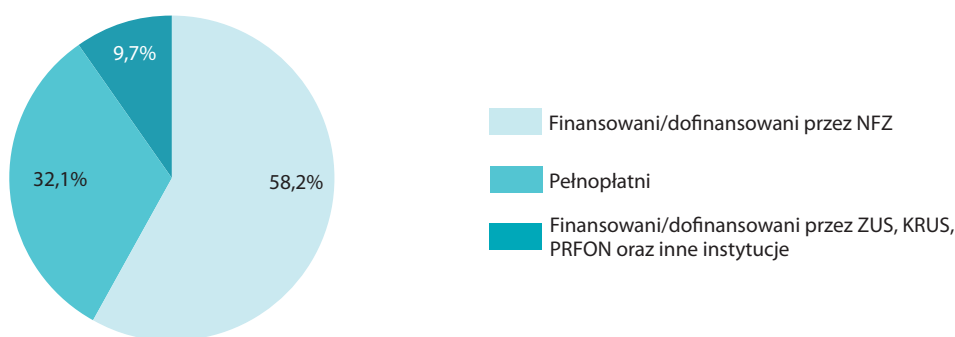
Najwięcej osób w wieku 65 lat i więcej leczęło się w województwie kujawsko-pomorskim – 23,4% oraz zachodniopomorskim – 21,8% ogólnej ich liczby, najmniej zaś w województwie łódzkim – 0,2%. W trzech województwach: lubuskim, opolskim oraz wielkopolskim nie było zlokalizowanego żadnego zakładu uzdrowiskowego.

Wykres 36. Kuracjusze zakładów uzdrowiskowych w wieku 65 lat i więcej według województw w 2022 r.

Większość kuracjuszy opieki uzdrowiskowej leczonych jest w trybie stacjonarnym. W 2022 r. takich pacjentów w wieku 65 lat i więcej było 415,2 tys., co stanowiło 92,7% ogólnej liczby kuracjuszy w tym wieku. W trybie ambulatoryjnym leczonych było 32,6 tys. osób w wieku 65 lat i więcej (7,3% ogólnej liczby pacjentów w tym wieku).

Wykres 37. Struktura kuracjuszy zakładów uzdrowiskowych w wieku 65 lat i więcej w opiece stacjonarnej według sposobu finansowania w 2022 r.

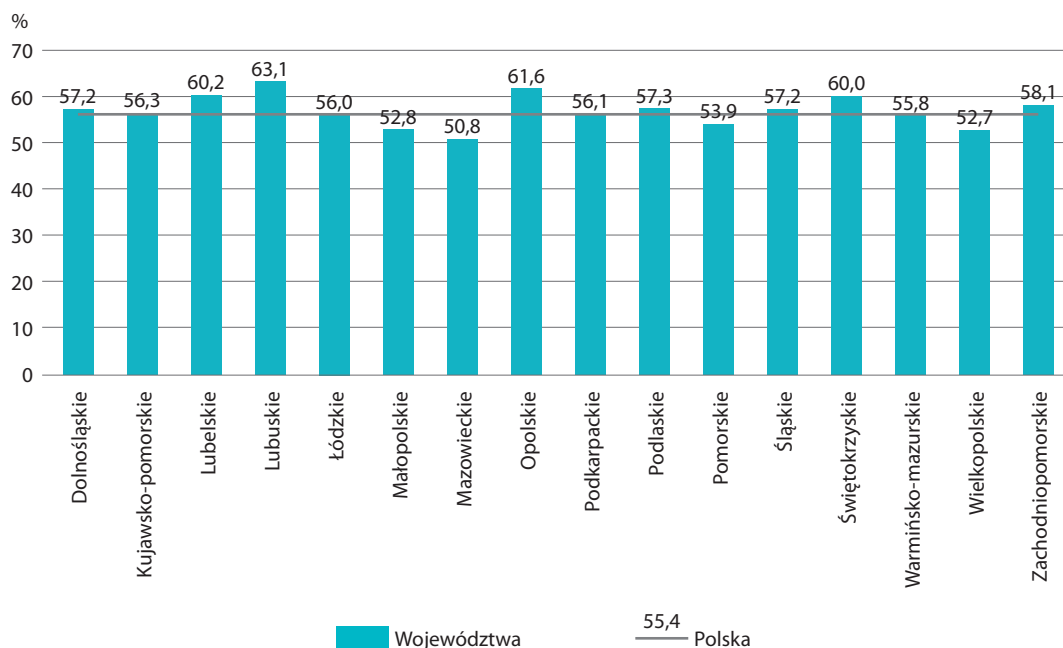
W 2022 r. 58,2% (wobec 61,3% w roku poprzednim) kuracjuszy w wieku 65 lat i więcej korzystało z finansowania lub dofinansowania NFZ, a 32,1% osób samodzielnie opłacało swoje leczenie (o 3,1 p. proc. mniej niż w 2021 r.). Pozostałe 9,7% seniorów korzystało z finansowania lub dofinansowania pobytu przez ZUS, KRUS, PFRON lub inne instytucje, co oznacza wzrost o 6,2 p. proc. w stosunku do roku poprzedniego.

3.3. Wydatki publiczne na ochronę zdrowia

Wydatki publiczne na ochronę zdrowia obejmują wydatki Narodowego Funduszu Zdrowia, budżetu państwa oraz jednostek samorządu terytorialnego. W strukturze tych wydatków dominują wydatki NFZ. Według danych ze sprawozdania finansowego NFZ koszty świadczeń zdrowotnych w 2022 r. wyniosły 126,9 mld zł i w stosunku do roku poprzedniego wzrosły o 13,6 mld zł, tj. o 12,0%.

Znaczną część wydatków na opiekę zdrowotną stanowią wydatki ponoszone na rzecz osób w wieku 60 lat i więcej. W strukturze kosztów świadczeń zdrowotnych najwyższy udział mają koszty leczenia szpitalnego. Według danych NFZ w 2022 r. koszty refundacji świadczeń leczenia szpitalnego osób w wieku 60 lat i więcej stanowiły 55,4% ogólnej kwoty refundacji tych świadczeń. Najwyższy udział wydatków na refundację leczenia szpitalnego osób starszych odnotowano w województwie lubuskim, w którym wyniósł on 63,1%, a najniższy w województwie mazowieckim – 50,8%.

Wykres 38. Udział kosztów refundacji leczenia szpitalnego osób w wieku 60 lat i więcej w kosztach refundacji leczenia szpitalnego ogółem według województw w 2022 r.

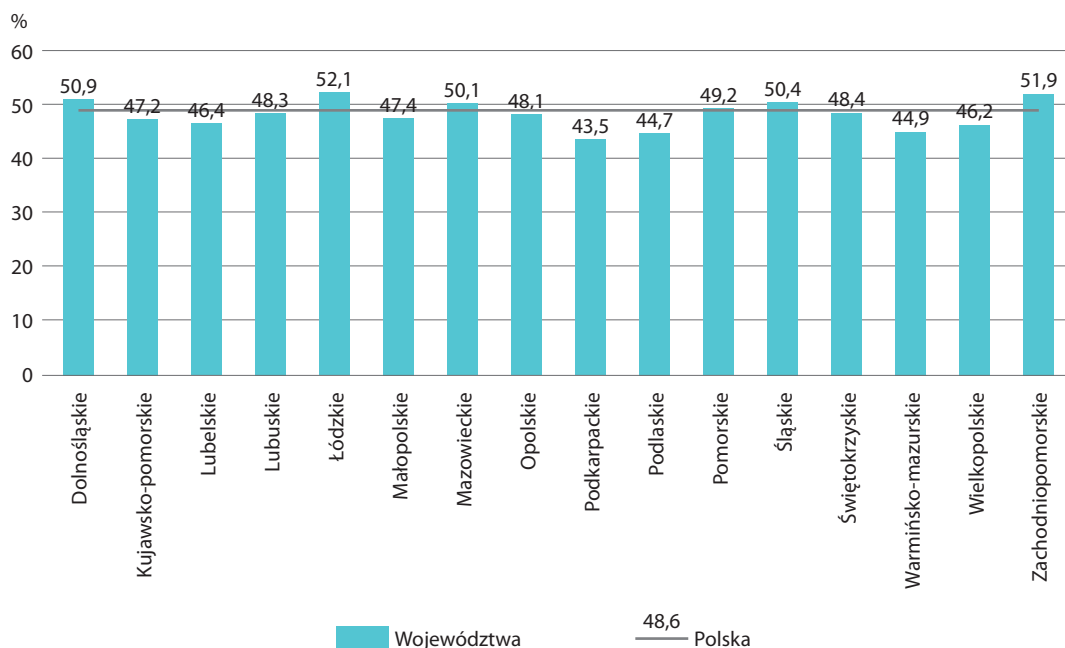

Źródło: dane NFZ.

W 2022 r. najwyższe wydatki NFZ na refundację leczenia szpitalnego osób w wieku 60 lat i więcej generowały oddziały kardiologiczne i chorób wewnętrznych. Koszty te stanowiły odpowiednio 77,6% i 78,9% ogólnej kwoty refundacji świadczeń na tych oddziałach, a w odniesieniu do ogólnej wartości refundacji leczenia szpitalnego seniorów – 13,4% i 9,7%. Wartość refundacji leczenia szpitalnego osób starszych na oddziale geriatrycznym ukształtowała się na poziomie 165,1 mln zł, co stanowiło 0,5% ogólnej kwoty refundacji leczenia szpitalnego osób w wieku senioralnym.

Wartość ambulatoryjnych świadczeń specjalistycznych udzielonych osobom w wieku 60 lat i więcej stanowiła 48,6% ogólnej kwoty refundacji tego typu świadczeń. Najwyższy udział kosztów tych świadczeń obserwowany był w województwie łódzkim – 52,1%, a najniższy w województwie podkarpackim – 43,5%.

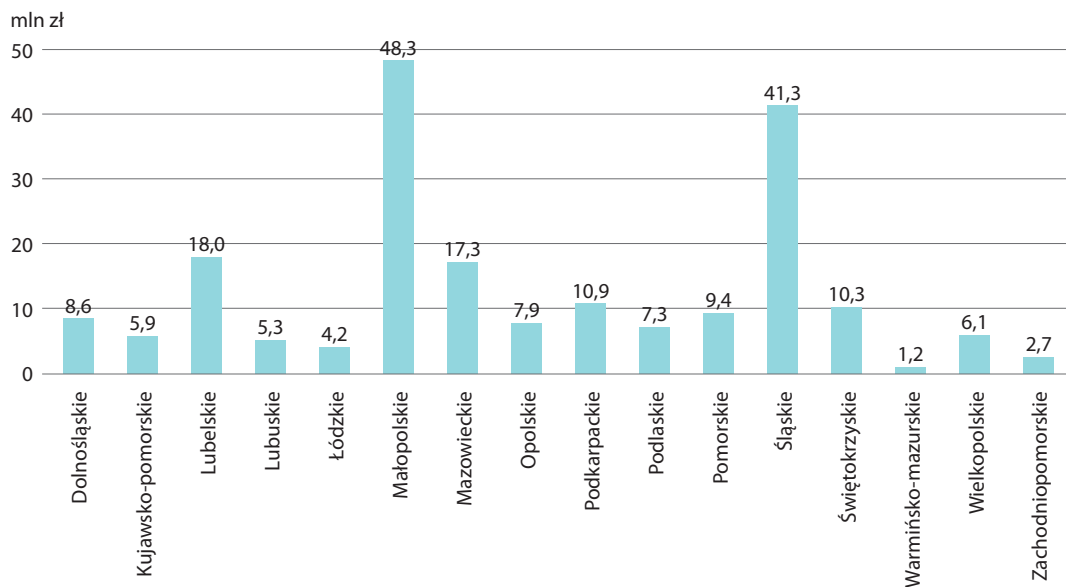
Wykres 39. Udział kosztów refundacji ambulatoryjnych świadczeń specjalistycznych udzielonych osobom w wieku 60 lat i więcej w kosztach refundacji ambulatoryjnych świadczeń specjalistycznych ogółem według województw w 2022 r.

Źródło: dane NFZ.

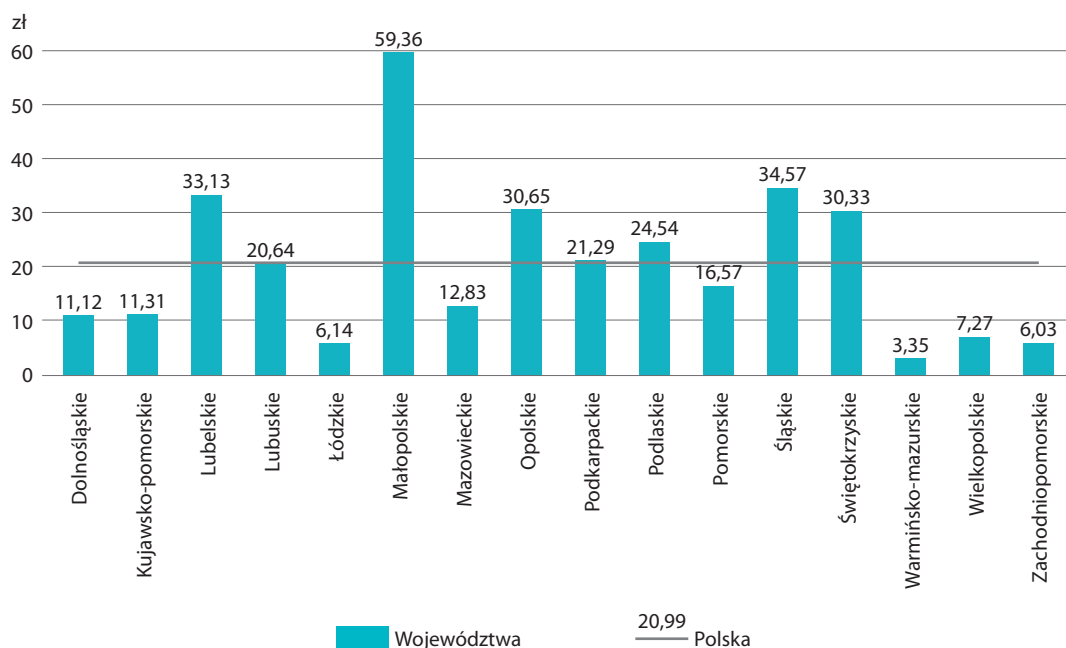
Koszty leczenia osób w wieku 60 lat i więcej w podstawowej opiece zdrowotnej, refundowane przez NFZ, generowały 38,7% ogólnej kwoty tego typu świadczeń. Największy udział tych kosztów obserwowany był w województwie świętokrzyskim, w którym ukształtował się na poziomie 42,5%, najniższy w województwie wielkopolskim – 35,8%.

Środki finansowe przeznaczone na realizację świadczeń w zakresie geriatry w ramach ambulatoryjnej opieki specjalistycznej i leczenia szpitalnego, poniesione przez NFZ, w 2022 r. wyniosły 204,8 mln zł, z czego na szpitalną opiekę geriatryczną przeznaczono 96,9% tej kwoty. Wydatki te były znacznie zróżnicowane regionalnie. Najwięcej środków wydatkowano w województwie małopolskim – 48,3 mln zł oraz śląskim – 41,3 mln zł. Najmniej na świadczenia geriatryczne wydatkowano w województwie warmińsko-mazurskim – jedynie 1,2 mln zł.

Wykres 40. Wydatki Narodowego Funduszu Zdrowia na refundację świadczeń opieki zdrowotnej w zakresie geriatry według województw w 2022 r.

Źródło: dane NFZ.

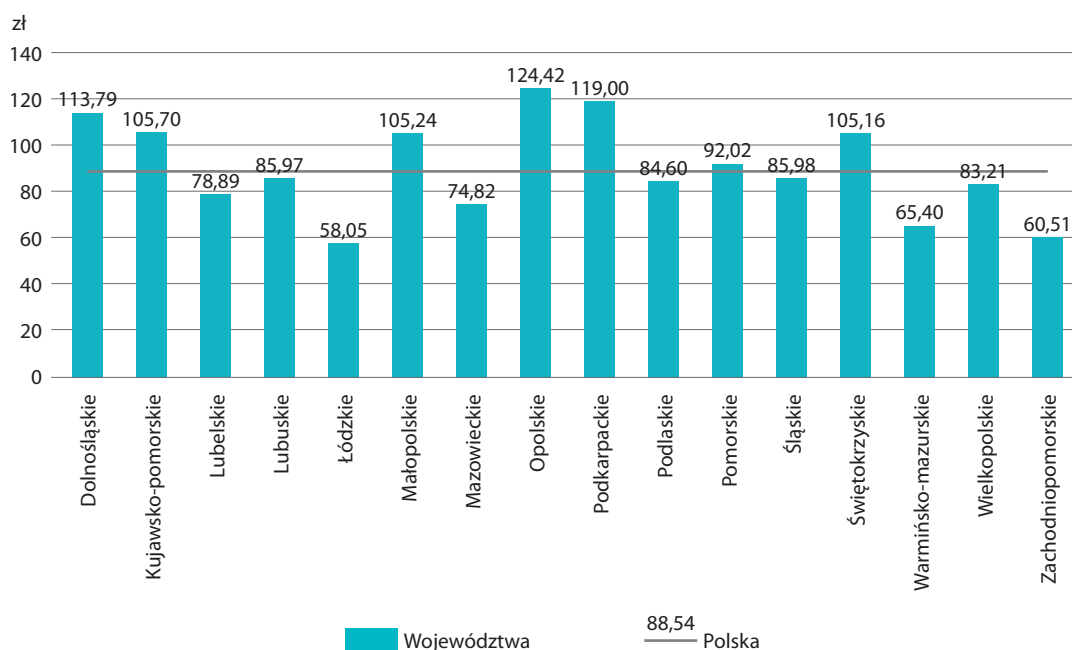
Na realizację świadczeń opieki zdrowotnej w zakresie geriatry, NFZ wydatkował w 2022 r. przeciętnie 20,99 zł na 1 mieszkańca w wieku 60 lat i więcej, najwięcej w województwie małopolskim – 59,36 zł, najmniej w województwie warmińsko-mazurskim – zaledwie 3,35 zł.

Wykres 41. Wydatki Narodowego Funduszu Zdrowia na refundację świadczeń opieki zdrowotnej w zakresie geriatry na 1 osobę w wieku 60 lat i więcej według województw w 2022 r.

Źródło: dane NFZ.

W przypadku osób starszych istotna jest opieka hospicyjna i paliatywna. W 2022 r. 81,3% kosztów tego rodzaju świadczeń, refundowanych przez NFZ, dotyczyło osób w wieku 60 lat i więcej. Przeciętnie na jedną osobę w wieku 60 lat i więcej NFZ wydatkował 88,54 zł. Najwięcej środków na ten cel przeznaczono w województwie opolskim – 124,42 zł, najmniej w województwie łódzkim – 58,05 zł.

Wykres 42. Wydatki Narodowego Funduszu Zdrowia na refundację świadczeń opieki hospicyjnej i paliatywnej na 1 osobę w wieku 60 lat i więcej według województw w 2022 r.

Źródło: dane NFZ.

Wśród kosztów świadczeń z zakresu opieki hospicyjno-paliatywnej udzielonych osobom w wieku senioralnym najwyższy udział miały koszty świadczeń w oddziałach medycyny paliatywnej/hospicjum stacjonarnym – 54,9% oraz w hospicjum domowym – 44,8%. Porady w poradniach medycyny paliatywnej generowały 0,3% kosztów refundacji.

Według danych NFZ w 2022 r. na refundację leków aptecznych¹ dla osób w wieku 60 lat i więcej przeznaczono 6,2 mld zł, tj. ponad 61% ogółu kosztów refundacji leków w Polsce. Wielkość wydatków na refundację leków osobom w tej grupie wieku jest zróżnicowana przestrzennie i bezpośrednio powiązana z wielkością populacji osób starszych w poszczególnych województwach. Najwięcej środków na ten cel zostało przeznaczonych w województwie mazowieckim – 858,6 mln zł oraz śląskim – 781,3 mln zł, natomiast najmniej w województwach lubuskim i opolskim – odpowiednio 148,7 mln zł i 153,1 mln zł.

¹ Wartość refundowanych recept w ramach refundacji aptecznej leków, środków specjalnego przeznaczenia oraz wyrobów medycznych dostępnych w aptece na receptę.

3.4. Pomoc społeczna

W starzejącym się społeczeństwie obserwuje się coraz częstsze występowanie chorób przewlekłych i niepełnosprawności. Wiąże się to ze znacznym wzrostem wydatków na zaspokojenie rosnących potrzeb ludności związanych ze zdrowiem, jak też zapewnieniem usług opiekuńczych osobom potrzebującym opieki.

Pod koniec 2022 r. w Polsce funkcjonowały 2082 stacjonarne zakłady pomocy społecznej (o 67 placówek więcej niż w 2021 r.), wśród których były 902 domy pomocy społecznej oraz 632 placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku. Najwięcej zakładów stacjonarnych pomocy społecznej zlokalizowanych było w województwie mazowieckim – 310 oraz w województwie śląskim – 264, czyli w dwóch województwach o największej liczbie ludności w wieku 60 lat i więcej. Najmniej znajdowało się w województwie lubuskim – 51 oraz podlaskim – 64.

Tablica 16. Zakłady stacjonarne pomocy społecznej w 2022 r. Stan w dniu 31 grudnia

Województwa	Ogółem	W tym	
		domy pomocy społecznej	placówki zapewniające całodobową opiekę ^a
Polska	2082	902	632
Dolnośląskie	140	65	43
Kujawsko-pomorskie	95	49	22
Lubelskie	91	47	19
Lubuskie	51	23	11
Łódzkie	121	66	29
Małopolskie	176	96	46
Mazowieckie	310	106	140
Opolskie	78	30	29
Podkarpackie	94	53	14
Podlaskie	64	22	21
Pomorskie	159	46	76
Śląskie	264	103	85
Świętokrzyskie	81	41	15
Warmińsko-mazurskie	98	50	18
Wielkopolskie	165	68	40
Zachodniopomorskie	95	37	24

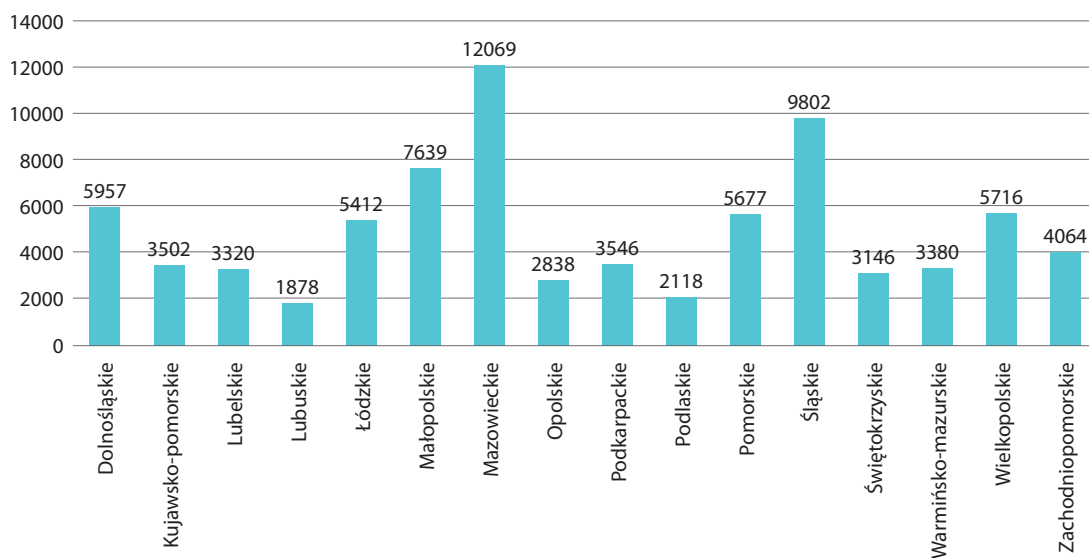
a Osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w ramach działalności gospodarczej lub statutowej.

W końcu 2022 r. zakłady stacjonarne pomocy społecznej dysponowały liczbą miejsc wynoszącą 131,5 tys., co oznacza ich wzrost w stosunku do roku poprzedniego o 4,3 tys., tj. o 3,4%. Podobnie, jak w 2021 r. najwięcej miejsc było w domach pomocy społecznej (84,6 tys.). Analizując rozkład miejsc w zakładach stacjonarnych pomocy społecznej w ujęciu wojewódzkim można zauważyć, iż największa ich liczba była w województwie mazowieckim – 19,0 tys. oraz śląskim – 15,6 tys. Najmniej miejsc posiadały zakłady w województwach lubuskim – 3,1 tys. oraz podlaskim – 3,8 tys. W Polsce przeciętnie na jedno miejsce w stacjonarnych zakładach pomocy społecznej przypadło 74 osób w wieku 60 lat i więcej. Najlepszą sytuacją w zakresie dostępności zakładów stacjonarnych pomocy społecznej charakteryzowało się województwo opolskie, w którym na jedno miejsce w tych placówkach przypadła 53 osoby starsze. Najmniejsza dostępność miejsc w tego typu placówkach wystąpiła w województwie lubelskim, w którym wskaźnik ten ukształtował się na poziomie 90.

**Tablica 17. Miejsca w zakładach stacjonarnych pomocy społecznej w 2022 r.
Stan w dniu 31 grudnia**

Województwa	Ogółem	W tym	
		domy pomocy społecznej	placówki zapewniające całodobową opiekę ^a
Polska	131542	84617	26007
Dolnośląskie	9767	6101	1933
Kujawsko-pomorskie	6124	4132	746
Lubelskie	6092	4728	597
Lubuskie	3110	2295	319
Łódzkie	8707	6590	985
Małopolskie	11681	8311	2181
Mazowieckie	18998	9979	6501
Opolskie	4877	3080	1030
Podkarpackie	6433	4899	583
Podlaskie	3788	2362	834
Pomorskie	9201	4432	2802
Śląskie	15586	9015	3643
Świętokrzyskie	5076	3771	712
Warmińsko-mazurskie	5743	4190	665
Wielkopolskie	9822	6507	1382
Zachodniopomorskie	6537	4225	1094

a Osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w ramach działalności gospodarczej lub statutowej.

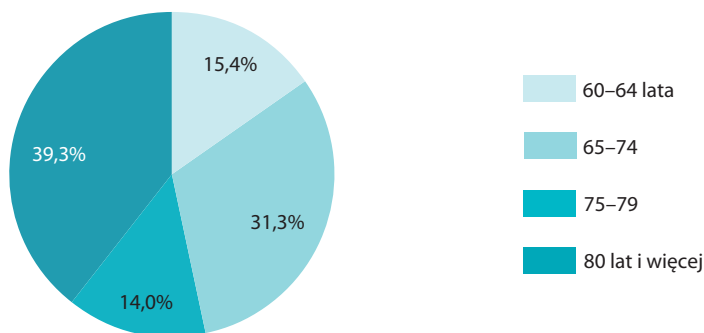
**Wykres 43. Mieszkańcy zakładów stacjonarnych pomocy społecznej w wieku 60 lat i więcej według województw w 2022 r.
Stan w dniu 31 grudnia**

W końcu 2022 r. w zakładach stacjonarnych pomocy społecznej przebywało blisko 118,8 tys. osób, w tym w wieku 60 lat i więcej – 80,1 tys., co stanowiło 67,4% ogólnej liczby mieszkańców tych placówek. W roku 2021 było to odpowiednio 114,3 i 76,1 tys. osób. W stosunku do roku poprzedniego odsetek osób starszych wśród mieszkańców stacjonarnych zakładów pomocy społecznej zwiększył się o 0,8 p. proc.

Regionalne zróżnicowanie zapotrzebowania na usługi opiekuńcze wynika przede wszystkim z liczebności osób starszych w poszczególnych województwach. Najwięcej osób w wieku senioralnym korzystających z zakładów stacjonarnych pomocy społecznej odnotowano w województwie mazowieckim – 12,1 tys. osób oraz śląskim – 9,8 tys. osób. Województwami o najmniejszej liczbie osób starszych przebywających w zakładach stacjonarnych pomocy społecznej były województwa lubuskie – 1,9 tys. osób oraz podlaskie – 2,1 tys. osób.

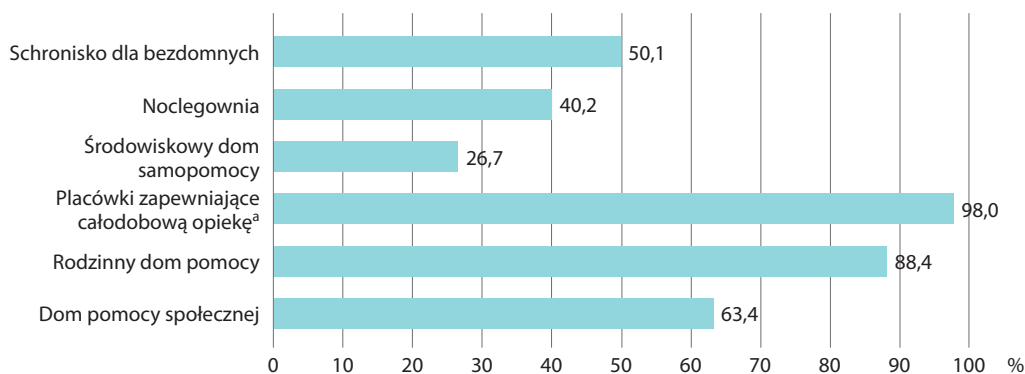
Na koniec 2022 r., podobnie jak rok wcześniej, z zakładów stacjonarnych pomocy społecznej korzystało 8 osób w wieku senioralnym na 1000 ludności w tym wieku. Najwięcej osób korzystało z tego rodzaju wsparcia w województwie opolskim (prawie 11 osób na 1000), najmniej w województwie lubelskim – 6 osób na 1000.

Wykres 44. Struktura mieszkańców zakładów stacjonarnych pomocy społecznej w wieku 60 lat i więcej według grup wieku w 2022 r. Stan w dniu 31 grudnia

W strukturze mieszkańców zakładów stacjonarnych pomocy społecznej w wieku 60 lat i więcej dominowały osoby z najstarszej grupy wieku, tj. mające 80 lat i więcej, których udział w 2022 r. wyniósł 39,3%. Najwyższy wzrost udziału osób w wieku 60 lat i więcej w ogólnej liczbie mieszkańców zaobserwowano w środowiskowych domach samopomocy (z poziomu 20,7% w 2021 r. do 26,7% w 2022r.). Wzrost zanotowano także w przypadku domów pomocy społecznej z 62,9% do 63,4%. W stosunku do roku poprzedniego największy spadek udziału osób starszych w ogólnej liczbie mieszkańców odnotowano w schroniskach dla bezdomnych z poziomu 52,1% do 50,1%.

Wykres 45. Udział osób w wieku 60 lat i więcej w liczbie mieszkańców wybranych typów zakładów stacjonarnych pomocy społecznej w 2022 r. Stan w dniu 31 grudnia

a Osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w ramach działalności gospodarczej lub statutowej.

W 2022 r. 86,4 tys. osób w wieku senioralnym skorzystało z usług opiekuńczych. Było to o 2,6% więcej w porównaniu z rokiem poprzednim. Na 1000 osób w wieku senioralnym z usług opiekuńczych skorzystało blisko 9 osób. Wartość usług opiekuńczych, z których skorzystali seniorzy wyniosła 581,9 mln zł, co oznacza wzrost w stosunku do roku poprzedniego o 4,0%. Średnia kwota świadczeń opiekuńczych na jedną osobę w wieku senioralnym, korzystającą z tego rodzaju wsparcia, wyniosła 6732,0 zł i była o 1,4% wyższa niż w roku 2021.

Z usług opiekuńczych skorzystało najwięcej seniorów z województwa wielkopolskiego (12,9 tys. osób w wieku 60 lat i więcej) oraz śląskiego (9,4 tys.), najmniej zaś z województwa podlaskiego (1,6 tys.). Najwyższa przeciętna wartość usług opiekuńczych przypadająca na jednego beneficjenta w wieku 60 lat i więcej wystąpiła w województwie świętokrzyskim i była o 70,8 % wyższa od średniego wsparcia w Polsce, najniższa zaś w województwie śląskim (tj. 70,5% przeciętnego poziomu w Polsce).

Tablica 18. Usługi opiekuńcze dla osób w wieku 60 lat i więcej w 2022 r.

Województwa	Osoby korzystające z usług opiekuńczych	Wartość usług opiekuńczych w tys. zł	Średnia wartość usług opiekuńczych na 1 osobę korzystającą ze wsparcia w zł
Polska	86445	581947,1	6732
Dolnośląskie	5280	29051,3	5502
Kujawsko-pomorskie	6642	46918,4	7064
Lubelskie	4267	36790,9	8622
Lubuskie	1910	9485,2	4966
Łódzkie	5406	31191,2	5770
Małopolskie	5837	44107,5	7557
Mazowieckie	8996	49565,1	5510
Opolskie	2113	13354,2	6320
Podkarpackie	4350	37236,2	8560
Podlaskie	1649	11963,2	7255
Pomorskie	5829	40828,3	7004
Śląskie	9420	44720,4	4747
Świętokrzyskie	3058	35157,3	11497
Warmińsko-mazurskie	3857	26792,1	6946
Wielkopolskie	12946	86417,0	6675
Zachodniopomorskie	4883	38368,9	7858

Rozdział 4

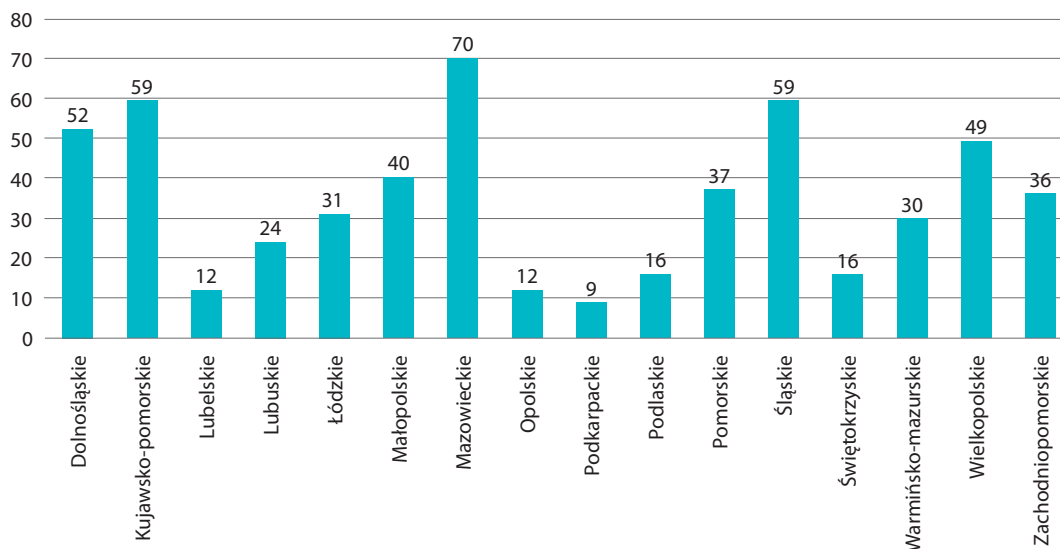
Aktywność osób starszych

4.1. Uczestnictwo w zajęciach uniwersytetów trzeciego wieku

Jedną z ważnych form aktywności osób starszych w Polsce jest uczestnictwo w zajęciach prowadzonych przez uniwersytety trzeciego wieku (UTW). Głównym celem działalności UTW jest edukacja i aktywizacja seniorów, poprzez prowadzenie wykładów i seminariów. Zajęcia organizowane przez UTW oprócz rozwoju intelektualnego umożliwiają uczestnikom również aktywne spędzanie wolnego czasu, a także integrację społeczną.

W badaniu GUS w roku akademickim 2021/2022 udział wzięły 552 uniwersytety trzeciego wieku, z czego 7 rozpoczęło działalność w analizowanym roku¹. Najwięcej UTW było w województwie mazowieckim (70 jednostek). Kolejne pod tym względem były województwa kujawsko-pomorskie i śląskie – w każdym z nich działalność prowadziło 59 UTW. Najmniej tego typu placówek zlokalizowanych było w województwie podkarpackim (9) oraz lubelskim i opolskim (po 12).

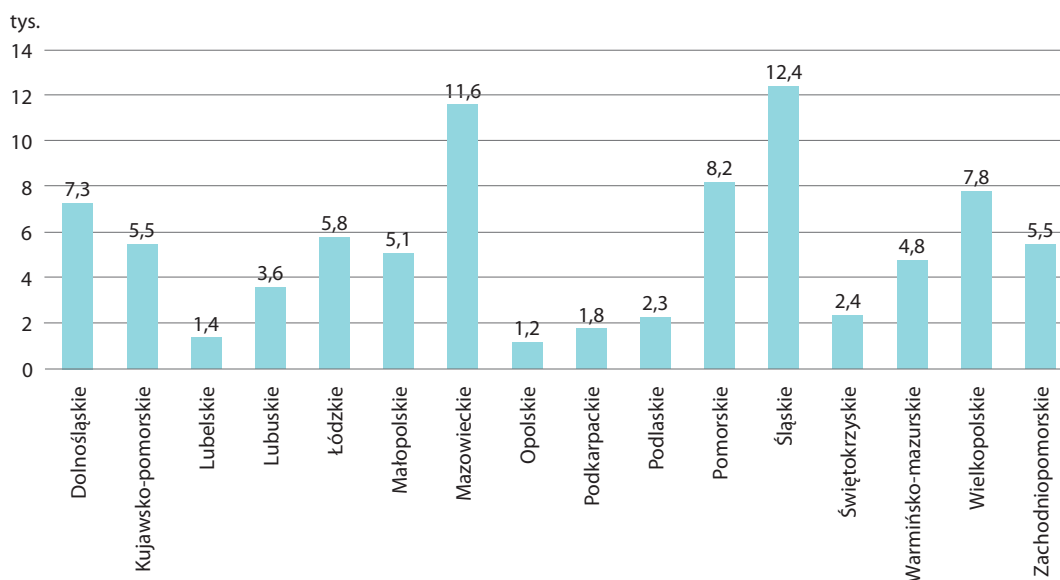
Wykres 46. Uniwersytety trzeciego wieku według województw^a w roku akademickim 2021/2022

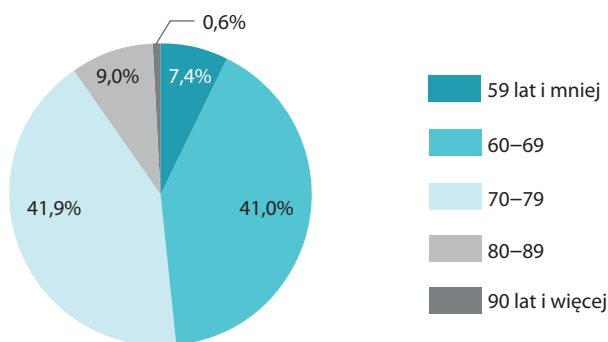
a Uniwersytety, które wzięły udział w ogólnopolskim badaniu statystycznym UTW-1.

Łączna liczba słuchaczy UTW w roku akademickim 2021/2022 wyniosła 86,6 tys., z czego 14,8 tys. to osoby po raz pierwszy biorące udział w zajęciach UTW. Najwięcej słuchaczy było w województwie śląskim (12,4 tys. osób) i mazowieckim (11,6 tys.). Najmniej osób uczęszczało na zajęcia UTW w województwie opolskim (1,2 tys.).

¹ W 2022 r. rozpoznano, że w Polsce w strukturze różnych organizacji i instytucji działalność prowadziło 560 uniwersytetów trzeciego wieku.

Wykres 47. Słuchacze uniwersytetów trzeciego wieku według województw w roku akademickim 2021/2022

Blisko 93% słuchaczy uniwersytetów trzeciego wieku to osoby w wieku 60 lat i więcej. Najliczniejszą grupę uczestników UTW tworzyli seniorzy w wieku 70–79 lat, których udział w ogólnej liczbie słuchaczy wyniósł 41,9%. Nieco niższy udział miały osoby w grupie wieku 60–69 lat (41,0%). Prawie co dziesiąty słuchacz to osoba w wieku 80 lat i więcej. Osoby w wieku 60 lat i więcej, korzystające z zajęć organizowanych przez UTW stanowiły blisko 1% populacji osób w tym wieku.

Wykres 48. Struktura słuchaczy uniwersytetów trzeciego wieku według grup wieku w roku akademickim 2021/2022

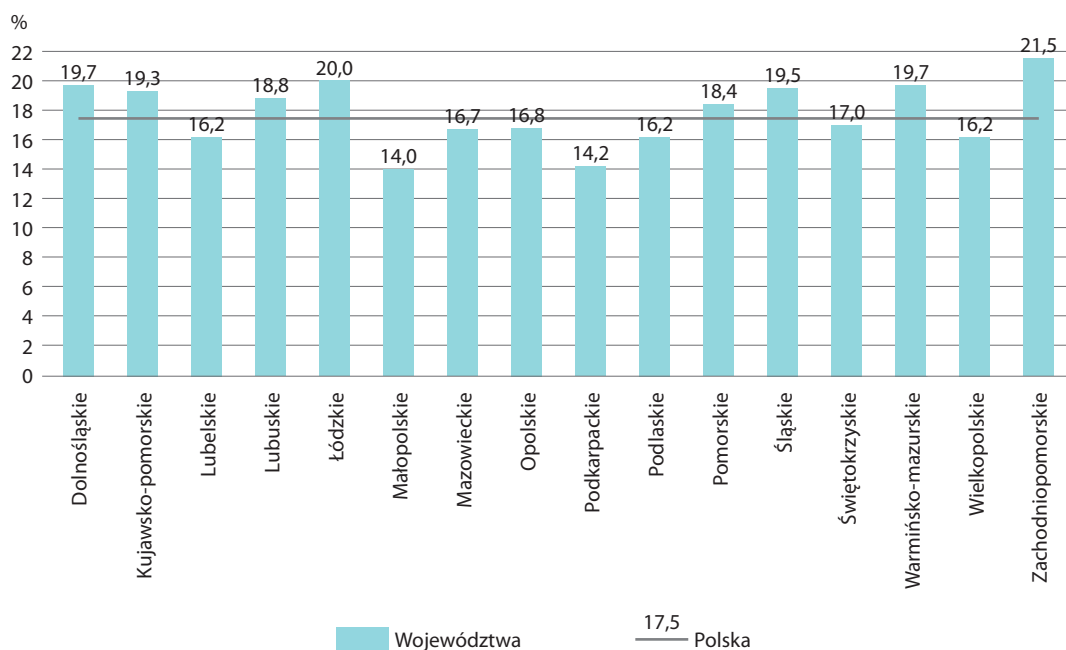
Słuchaczami UTW, bez względu na województwo, w zdecydowanej większości były kobiety. W roku akademickim 2021/2022 stanowiły one 83,8% ogółu słuchaczy UTW. Kolejną cechą słuchaczy UTW był status emeryta, który zadeklarowało 88,6% osób. Biorąc pod uwagę wykształcenie, uczestnikami zajęć organizowanych przez UTW były głównie osoby z wykształceniem średnim (48,9% ogółu słuchaczy) i wyższym (35,3%).

4.2. Aktywność społeczno-kulturalna – wybrane zagadnienia

W 2022 r. w bibliotekach publicznych odnotowano 888,8 tys. czytelników powyżej 60 roku życia, tj. o 7,6% więcej niż rok wcześniej. Udział osób starszych w ogólnej liczbie czytelników bibliotek publicznych wzrósł z 17,2% w 2021 r. do 17,5% w 2022 r.

Najwyższy odsetek osób powyżej 60 roku życia w ogólnej liczbie czytelników, podobnie jak w roku poprzednim, odnotowano w województwie zachodniopomorskim (21,5%). Kolejne pod tym względem było województwo łódzkie, z udziałem wynoszącym 20,0%. Najniższy odsetek osób starszych w gronie czytelników bibliotek publicznych wystąpił w województwie małopolskim (14,0%) i podkarpackim (14,2%).

Wykres 49. Udział czytelników powyżej 60 roku życia zarejestrowanych w bibliotekach publicznych w ogólnej liczbie czytelników według województw w 2022 r.

Osoby starsze korzystają również z różnych działań organizowanych przez centra, domy i ośrodki kultury oraz kluby i świetlice. Instytucje te zlokalizowane są praktycznie w każdej gminie. Oferują zajęcia i wydarzenia kulturalne skierowane do ludzi w różnym wieku, w tym również do osób starszych. Poprzez swoją szeroką ofertę aktywizują seniorów, rozwijają więzi społeczne oraz integrują lokalną społeczność.

W 2022 r. 151,1 tys. osób w wieku powyżej 60 lat było członkami różnych kół, klubów lub sekcji w wyżej wymienianych instytucjach. Zdecydowaną większość z nich stanowili mieszkańcy miast (76,8%). W porównaniu z rokiem poprzednim liczba seniorów korzystających z zajęć organizowanych przez koła (kluby lub sekcje) w centrach, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach zwiększyła się o 15,6%. Udział osób powyżej 60 roku życia w ogólnej liczbie członków kół, klubów, sekcji w wyżej wspomnianych instytucjach osiągnął poziom 33,2%. Rok wcześniej był on podobny i wynosił 33,8%.

Udział osób starszych wśród uczestników kół, klubów, sekcji w centrach, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach jest zróżnicowany regionalnie. W 2022 r. najwyższy jego poziom odnotowano w województwie łódzkim (46,0%), najniższy zaś – w województwie dolnośląskim (25,8%).

Wykres 50. Udział osób powyżej 60 roku życia w ogólnej liczbie członków kół, klubów, sekcji w centrach, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach według województw w 2022 r. Stan w dniu 31 grudnia

W 2022 r., podobnie jak w latach poprzednich, najwięcej osób starszych uczęszczało do klubów seniora/universytetów trzeciego wieku, prowadzonych przez wyżej wspomniane instytucje. Członkowie tych klubów stanowili 61,5% ogółu członków kół, klubów, sekcji w wieku powyżej 60 lat. Dużą popularnością wśród seniorów cieszyły się również zajęcia turystyczne i sportowo-rekreacyjne, na które uczęszczało 12,7% członków tych instytucji w analizowanym wieku.

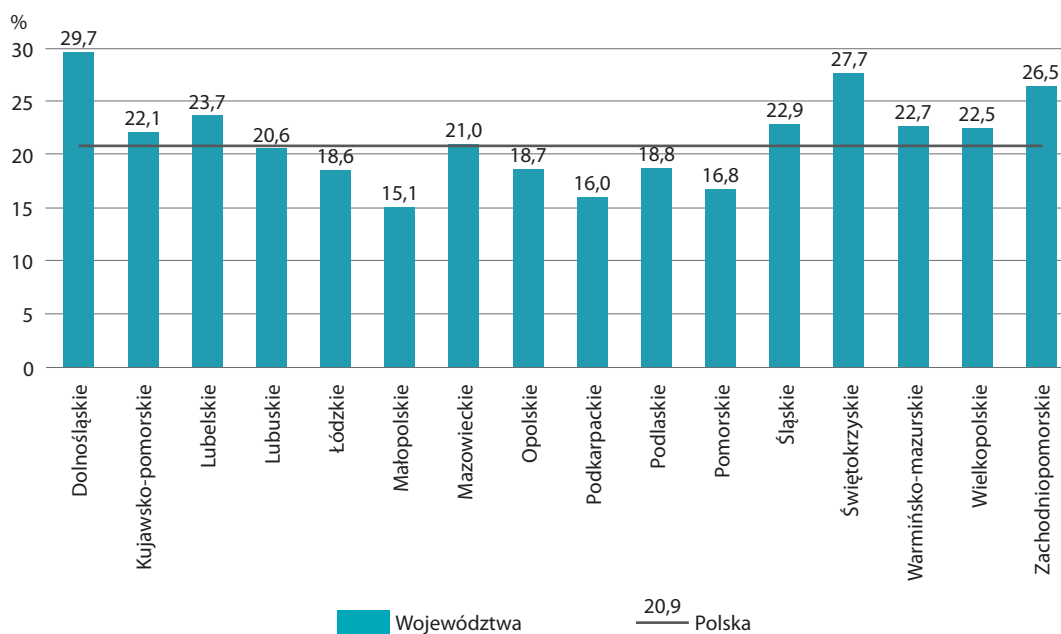
Tablica 19. Członkowie kół, klubów lub sekcji w centrach, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach w 2022 r. Stan w dniu 31 grudnia

Wyszczególnienie	Ogółem	Miasta	Wieś	Z liczby ogółem powyżej 60 roku życia		
				razem	miasta	wieś
Ogółem	454999	332241	122758	151077	116097	34980
w tym:						
Plastycznych/technicznych	95104	65592	29512	8980	7019	1961
Tanecznych	74241	55318	18923	5630	4894	736
Muzycznych	43020	30444	12576	3500	2384	1116
Informatycznych	4882	3473	1409	1474	1265	209
Fotograficznych i filmowych	5710	4760	950	1118	1032	86
Teatralnych	12473	9194	3279	1768	1220	548
Turystycznych i sportowo-rekreacyjnych	59041	42333	16708	19130	15790	3340
Seniora/Uniwersytetów Trzeciego Wieku	98423	72462	25961	92980	68451	24529
Dyskusyjnych klubów filmowych	6276	5679	597	2033	1752	281
Literackich	3132	2363	769	1314	1050	264

W grupach artystycznych prowadzonych w centrach, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach w 2022 r. odnotowano 50,4 tys. uczestników powyżej 60 roku życia, co w porównaniu z rokiem poprzednim oznacza wzrost o 5,9% (w 2021 r. było ich 47,7 tys.). Udział osób starszych w ogólnej liczbie członków grup artystycznych osiągnął poziom 20,9%, tj. o 0,1 p. proc. mniej niż rok wcześniej.

Najwyższy odsetek osób powyżej 60 roku życia wśród członków grup artystycznych wystąpił w województwie dolnośląskim (29,7%). Drugie pod tym względem było województwo świętokrzyskie (27,7%). Najniższy odsetek odnotowano w województwie małopolskim (15,1%), nieco wyższy w podkarpackim (16,0%) i pomorskim (16,8%).

Wykres 51. Udział osób powyżej 60 roku życia w ogólnej liczbie członków grup artystycznych w centrach, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach według województw w 2022 r. Stan w dniu 31 grudnia

W 2022 r., podobnie jak w latach poprzednich, najwyższy udział osób starszych wystąpił w grupach wokalnych i chórach (40,3% ogółu ich członków) oraz w grupach folklorystycznych (35,0%). Najniższym odsetkiem osób starszych charakteryzowały się natomiast grupy taneczne (jedynie 4,9% ich członków to osoby w wieku powyżej 60 lat).

W miastach, wśród seniorów należących do grup artystycznych, najczęściej uczęszczało na zajęcia grup wokalnych i chórów (40,6%). Na wsi zaś największą popularnością wśród osób starszych cieszyły się grupy folklorystyczne, do których należała blisko połowa członków grup artystycznych w analizowanym wieku.

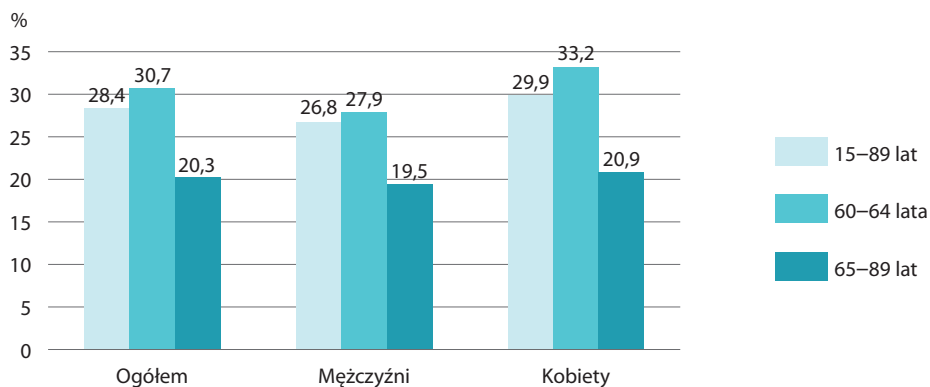
Tablica 20. Członkowie grup artystycznych w centrach, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach w 2022 r. Stan w dniu 31 grudnia

Wyszczególnienie	Ogółem	Miasta	Wieś	Z liczby ogółem powyżej 60 roku życia		
				razem	miasta	wieś
Ogółem	241432	146457	94975	50449	29103	21346
w tym grup:						
Teatralnych	24195	16106	8089	4061	2712	1349
Muzyczno-instrumentalnych	37155	20752	16403	4194	2541	1653
Wokalnych i chórów	45870	29337	16533	18486	11828	6658
Folklorystycznych	50625	22439	28186	17696	7278	10418
Tanecznych	72032	49715	22317	3521	3029	492

Domy, ośrodki, centra kultury, kluby i świetlice prowadzą również różnego rodzaju kursy. W 2022 r. skorzystało z nich 10,0 tys. osób w wieku powyżej 60 roku życia, tj. o 7,0% więcej niż rok wcześniej. Absolwenci kursów w wieku powyżej 60 roku życia stanowili 16,2% ogółu absolwentów. W analizowanym roku największą popularnością wśród seniorów cieszyły się kursy komputerowe i języków obcych. Ukończyło je odpowiednio 2,3 tys. i 2,2 tys. osób powyżej 60 roku życia. W następnej kolejności, w analizowanej grupie wieku wybierane były kursy plastyczne i tańca, w przypadku których liczba absolwentów wyniosła 1,6 tys. i 1,4 tys. osób.

Osoby starsze aktywnie angażują się w wolontariat. W 1 kwartale 2022 r. 30,7% mieszkańców Polski w wieku 60–64 lata przynajmniej raz świadczyło wolontariat w ciągu czterech tygodni poprzedzających badanie. W grupie wieku 65–89 lat odsetek wolontariuszy wyniósł 20,3%. Osoby w wieku 60–89 lat stanowiły łącznie nieco ponad jedną czwartą wszystkich wolontariuszy działających w Polsce.

Wykres 52. Udział wolontariuszy w liczbie osób danej grupy wieku w 1 kwartale 2022 r.

Zaangażowanie w wolontariat było wyższe wśród kobiet niż wśród mężczyzn. W grupie wieku 60–64 lata przewaga kobiet nad mężczyznami zaangażowanymi w wolontariat wyniosła 5,3 p. proc. (33,2% kobiet i 27,9% mężczyzn świadczyło wolontariat). Wśród osób w wieku 65–89 lat różnica była mniejsza i wyniosła 1,4 p. proc. (20,9% kobiet wobec 19,5% mężczyzn).

Wśród osób starszych, podobnie jak w przypadku innych grup wieku, zdecydowanie bardziej rozpowszechniony był wolontariat świadczony indywidualnie niż w ramach struktur zorganizowanych. W ciągu czterech tygodni poprzedzających realizację badania w wolontariat świadczony indywidualnie zaangażowało się ponad 5-krotnie więcej seniorów niż w pracę społeczną w organizacjach lub instytucjach.

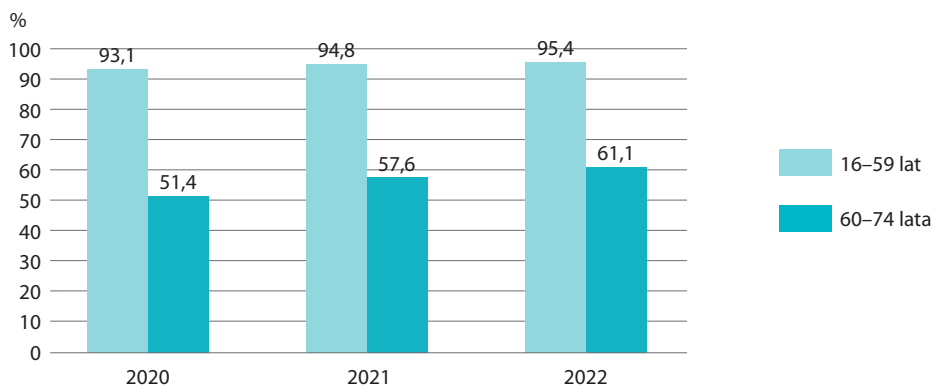
Wolontariat indywidualny świadczyło 92,3% wolontariuszy w wieku 60–89 lat. Najczęściej odbiorcami bezpośredniej pomocy byli znajomi, przyjaciele lub sąsiedzi. W analizowanej grupie wieku 77,5% wolontariuszy działało na ich rzecz. Zdecydowanie mniej seniorów deklarowało poświęcanie czasu na wolontariat skierowany do osób nieznanym, czy na rzecz środowiska naturalnego lub społeczności lokalnej (odpowiednio 15,2% i 8,7% wolontariuszy w wieku 60–89 lat).

W strukturach organizacji i instytucji działało 17,9% wolontariuszy z grupy wieku 60–89 lat. W ramach stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych² wolontariat świadczyło 5,5% ogółu wolontariuszy w analizowanej grupie wieku, a 8,7% działało w ramach kościołów, wspólnot lub organizacji religijnych³.

4.3. Korzystanie z Internetu

W gronie osób starszych obserwuje się sukcesywny wzrost udziału osób korzystających z Internetu. Zgodnie z wynikami Badania wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych (ITC) w gospodarstwach domowych, w 2022 r. z Internetu korzystało (w ciągu ostatnich trzech miesięcy poprzedzających badanie) 61,1% osób w wieku 60–74 lata (60,2% kobiet i 62,2% mężczyzn). W stosunku do roku poprzedniego oznacza to wzrost udziału użytkowników sieci Internet w analizowanej grupie wieku o 3,5 p. proc. Udział ten kształtuje się nadal na dużo niższym poziomie w porównaniu do osób młodszych (w wieku 16–59 lat), wśród których z Internetu korzystało 95,4%.

Wykres 53. Udział osób korzystających z Internetu w ciągu ostatnich 3 miesięcy w liczbie osób danej grupy wieku

W grupie wieku 60–74 lata regularnie (co najmniej raz w tygodniu) z Internetu korzystało 58,8% osób, tj. o 4,8 p. proc. więcej niż rok wcześniej. W analizowanej populacji odsetek regularnych użytkowników Internetu był nieco wyższy wśród mężczyzn niż wśród kobiet (59,7% wobec 58,1%). Częstotliwość korzystania z sieci internetowej zależy istotnie od poziomu wykształcenia. W 2022 r. wśród osób w wieku 60–74 lata z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym odsetek seniorów regularnie użytkujących Internet osiągnął wartość 26,0%, podczas gdy w gronie osób z wykształceniem średnim wyniósł 55,8%, a wyższym – 90,6%.

² Stowarzyszenia (w tym: kluby sportowe, ochotnicze straże pożarne, rady rodziców, stowarzyszenia zwykłe), podobne organizacje społeczne (np. koła łowieckie, Polski Czerwony Krzyż), fundacje oraz grupy nieformalne.

³ Kościoły, wspólnoty lub organizacje religijne albo placówki przez nie prowadzone.

Tablica 21. Udział osób korzystających z Internetu w ciągu ostatnich 3 miesięcy w liczbie osób danej grupy wieku według częstotliwości korzystania w 2022 r.

Wyszczególnienie	Osoby w wieku 16–59 lat	Osoby w wieku 60–74 lata	
		ogółem	w tym w wieku 65–74 lata
	w %		
Ogółem	95,4	61,1	53,5
kilka razy dziennie	76,1	28,5	24,0
raz dziennie lub prawie codziennie	14,4	20,7	18,2
przynajmniej raz w tygodniu, ale nie każdego dnia	4,0	9,7	8,7
rzadziej niż raz w tygodniu	0,9	2,3	2,5
W tym regularnie (co najmniej raz w tygodniu)	94,5	58,8	51,0

Podczas użytkowania Internetu w sprawach prywatnych osoby starsze najczęściej wykorzystywały go w celu wyszukiwania informacji o towarach lub usługach (46,7% osób w wieku 60–74 lata), czytania on-line wiadomości, gazet lub czasopism (44,8%) oraz wyszukiwania informacji na temat zdrowia własnego lub bliskich (37,7%), a także wysyłania i odbierania poczty elektronicznej (34,3%) oraz korzystania z komunikatorów (31,9%).

Tablica 22. Udział osób korzystających z Internetu w sprawach prywatnych w ciągu ostatnich 3 miesięcy w liczbie osób danej grupy wieku według wybranych celów

Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2020	2021	2022
	osoby w wieku 16–59 lat			osoby w wieku 60–74 lata		
	w %					
Korzystanie z poczty elektronicznej	77,5	80,2	80,7	28,4	33,3	34,3
Wykonywanie rozmów głosowych lub wideo przez Internet	64,6	66,8	64,2	24,0	25,9	26,0
Korzystanie z serwisów społecznościowych	66,6	68,6	72,4	16,8	21,9	24,6
Korzystanie z komunikatorów	64,2	69,5	75,4	18,7	26,0	31,9
Czytanie online wiadomości, gazet lub czasopism	73,4	77,1	70,6	39,6	46,4	44,8
Wyszukiwanie informacji o towarach i usługach	72,5	74,9	83,2	31,2	38,2	46,7
Suchanie muzyki pobranej lub w formie streamingu	50,3	54,3	57,6	12,2	14,5	14,8
Oglądanie nagrań wideo z serwisów tworzonych przez użytkowników (np. YouTube)	50,2	51,2	57,1	13,2	16,3	19,5
Wyszukiwanie informacji na temat zdrowia własnego lub bliskich osób	47,1	51,0	56,7	28,9	34,6	37,7
Umawianie wizyty lekarskiej przez stronę internetową lub aplikację	12,3	21,2	22,9	6,5	9,7	11,0
Korzystanie z usług dostępnych przez stronę internetową lub aplikację zamiast wizyty u lekarza lub w szpitalu	10,9	16,3	15,5	6,2	9,0	9,2
Korzystanie z usług bankowych	57,9	61,5	64,7	22,4	24,8	27,5

W grupie wieku 60–74 lata 27,9% osób korzystało ze stron internetowych lub aplikacji jednostek administracji publicznej (w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem). Analogiczny odsetek dla osób w wieku 16–59 lat był ponad 2-krotnie wyższy i wyniósł 64,3%. W gronie osób starszych dużym zainteresowaniem cieszyło się wyszukiwanie informacji na stronach administracji publicznej (14,0% osób w wieku 60–74 lat) oraz uzyskiwanie spersonalizowanych danych ze stron internetowych lub aplikacji jednostek administracji publicznej (13,5%). Z wysłania wypełnionych deklaracji podatkowych skorzystało 12,4% seniorów, a z pobierania lub drukowania formularzy urzędowych – 11,8%.

Osoby starsze nadal znacznie rzadziej, niż osoby z młodszych grup wieku, korzystają z możliwości dokonywania zakupów przez Internet, mimo że odsetek seniorów, zamawiających przez Internet towary lub usługi do użytku prywatnego ciągle rośnie. W 2022 r. zakupy przez Internet (w ciągu ostatnich 12 miesięcy poprzedzających badanie) dokonywało 27,2% osób w wieku 60–74 lata, co oznacza wzrost o 2,9 p. proc. w stosunku do roku poprzedniego. W ciągu ostatnich 3 miesięcy przed badaniem towary lub usługi przez Internet kupowało 18,9% osób w wieku 60–74 lata (wobec 17,2% w roku 2021). Seniorzy najczęściej zamawiali odzież, obuwie i dodatki (10,4% osób w wieku 60–74 lata), meble, artykuły dekoracyjne i produkty do ogrodu (4,3%), a także kosmetyki, produkty do pielęgnacji zdrowia i urody (3,9%).

W 2022 r. wśród osób w wieku 60–74 lata udział osób, które nigdy nie korzystały z Internetu zmalał do 29,9% z 34,5% w roku poprzednim. Odsetek seniorów niekorzystających z Internetu nieznacznie różnił się w gronie kobiet i mężczyzn (29,7% wobec 30,0%). Jego duże zróżnicowanie obserwuje się biorąc pod uwagę wykształcenie. W grupie osób w wieku 60–74 lata z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym aż 64,1% osób nigdy nie korzystało z Internetu. Odsetek seniorów niekorzystających z Internetu z wykształceniem średnim wyniósł 31,4%, a z wykształceniem wyższym – 3,4%⁴.

⁴ Dane obarczone znacznym błędem losowym.

Uwagi ogólne

1. Osoby starsze, stosownie do uregulowań ustawy z dnia 11 września 2015 r. o osobach starszych, to osoby w wieku 60 lat i więcej. W przypadku braku możliwości wyodrębnienia danych dla tej grupy wieku, prezentowane są wyniki badań obejmujące najbliższą dostępną grupę wieku. Dla lepszego zobrazowania sytuacji omawianej zbiorowości, informacje przedstawiono na tle populacji ogółem bądź zestawiono je z danymi dotyczącymi osób młodszych. W niektórych przypadkach w grupie osób starszych wyodrębniono dodatkowe kategorie wieku.
2. Podstawowym źródłem informacji prezentowanych w publikacji są wyniki badań statystycznych prowadzonych zgodnie z Programem badań statystycznych statystyki publicznej, zarówno przez Główny Urząd Statystyczny, jak i w ramach statystyki resortowej. Źródłem uzupełniającym są dane administracyjne i opracowania zbiorcze pozyskane z Narodowego Funduszu Zdrowia i Biura Informacji Kredytowej. Informacje statystyczne pochodzące ze źródeł spoza statystyki publicznej opatrzone odpowiednimi notkami.
3. W opracowaniu prezentowane są koszty świadczeń zdrowotnych ponoszone przez NFZ, które w przypadku świadczeń szpitalnych i specjalistycznych można w sposób bezpośredni, a w przypadku podstawowej opieki zdrowotnej, w sposób pośredni przypisać do świadczeniobiorcy.
4. Ze względu na charakter publikacji (analiza wielod dziedzinowa) oraz wtórne wykorzystanie danych, nie są prezentowane wyjaśnienia metodologiczne, ani objaśniane stosowane pojęcia. Informacje, definicje oraz szczegółowe wyjaśnienia metodologiczne dotyczące poszczególnych dziedzin statystyki prezentowanych w niniejszej publikacji znajdują się w publikacjach tematycznych GUS oraz w zeszytach metodologicznych (m. in. „Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności”, „Badanie budżetów gospodarstw domowych”, „Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej”, „Statystyka kultury”, „Ruch naturalny. Bilanse ludności”, „Statystyka rynku pracy i wynagrodzeń”, „Statystyka zdrowia i ochrony zdrowia – sprawozdawczość GUS”, „Wskaźniki społeczeństwa informacyjnego Badania wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych”, „Pracujący w gospodarce narodowej według źródeł administracyjnych”).
5. W publikacji w ramach PKD 2007 wyodrębniono „Przemysł” jako dodatkowe grupowanie, które obejmuje sekcje: „Górnictwo i wydobywanie”, „Przetwórstwo przemysłowe”, „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę” oraz „Dostawa wody; gospodarowanie ściekami; rekultywacja”.
6. Wartości względne (wskaźniki, odsetki) obliczono z reguły na podstawie danych bezwzględnych wyrażonych z większą dokładnością niż podano w tablicach.
7. Ze względu na zaokrąglenia danych, w niektórych przypadkach sumy składników mogą się nieznacznie różnić od podanych wielkości „ogółem”.
8. Do przeliczeń na 1 mieszkańca (1000 ludności itp.) danych według stanu w końcu roku przyjęto liczbę ludności według stanu w dniu 31 grudnia, a przy przeliczaniu danych charakteryzujących wielkość zjawiska w ciągu roku – według stanu w dniu 30 czerwca.